

Ben U Sen Diyarbakır

Kendiliğinden Gelişmiş Bir Mahallenin Yenilenme Potansiyelleri

Önsöz

Bugün Türkiye’de kentlerin büyük bölümünde, demografik ve ekonomik büyümenin yanı sıra yaşam koşullarının gelişmesine bağlı olan değişimler söz konusudur. Bugün Türkiye kent- sel gelişiminde özel şirketler ve Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından sağlanan konutların yeri önemlidir. Bu konut sağlama süreci içeri- sinde, sağlıksız olarak değerlendirilen gece- kondu alanlarının yenilenmesi oldukça radikal bir biçimde gerçekleştirilmektedir. Gecekonduların yıkılmasının ardından mevcut nüfus, kent çep- rindeki 5-15 katlı bloklara taşınmaktadır.

Bugün yaklaşık 1 milyonluk nüfusuyla Güneydoğu Anadolu bölgesinin en önemli kentlerinden biri olan Diyarbakır da, TOKİ’nin de desteğiyle gecekondu alanlarını azaltmayı planlamaktadır. Büyükşehir Belediye Başkanı kentin en eski ve en büyük gecekondu mahallesi olan Ben u Sen’in, içerdği nüfusun hayat biçimi- nin gereksinimlerine cevap verebilmesi açısından önemini vurgulayarak deneysel bir proje geliştirmeye karar vermiştir. Ben u Sen mahalle- si, tarihi kenti çevreleyen duvarların eteğinde, Dicle Vadisi ve çevresindeki verimli bahçelere yukarıdan bakan bir noktada bulunmaktadır. Ben U Sen mahallesi için gerçekleştirilecek bu proje- nin temel amacı, mevcut nüfusu mümkün olduğu kadar yerinde muhafaza etmek ve ulusal ölçekte, gecekondu bölgeleri için geliştirilen uygulama biçimlerine alternatif bir yaklaşım geliştirmektir.

Bu istek, Ben u Sen’in içinde yer aldığı Yenişehir ilçesi belediye başkanı tarafından da paylaşılmakta ve, Diyarbakır ile yaklaşık 30 yıldır işbirliği içerisinde bulunan Rennes Bele- diyesi (Fransa) ile Fransa Kalkınma Ajansı (AFD) tarafından da desteklenmektedir. Söz konusu aktörler Les Ateliers’e, Ben u Sen’in gelişim potansiyelleri üzerinde düşünmek üzere, yerli ve yabancı meslek adamlarının katılımına açık ve, mahalle nüfusunu yerinde barındırmayı hede- fleyen alternatif uygulama biçimleri geliştirecek uluslararası bir çalıştay düzenlemesini önermiştir. Gecekondu yenileme süreci açısından yenilikçi yaklaşımların önerileceği bu katılımcı süreçte TOKİ de yer alacaktır.

Les Ateliers hakkında

Les Ateliers her sene, Irkoutsk (Rusya), Porto- Novo (Benin) ve Cergy-Pontoise (Fransa)’da olmak üzere üç tane öğrenci ve genç meslek adamı çalıştayını düzenlemektedir. Aynı zamanda, yerel yönetimler ve paydaşlarının çağrısı üzerine uluslararası uzman çalıştaylarını Fransa ve çeşitli Asya, Akdeniz, Batı Afrika ve Güney Amerika kentlerinde çeşitli çalıştaylar düzenlenmektedir.

Çalıştayın hedefleri

Gelişmekte olan çağdaş kentlerin temel özelliği: kendiliğinden gelişmiş konut alanları

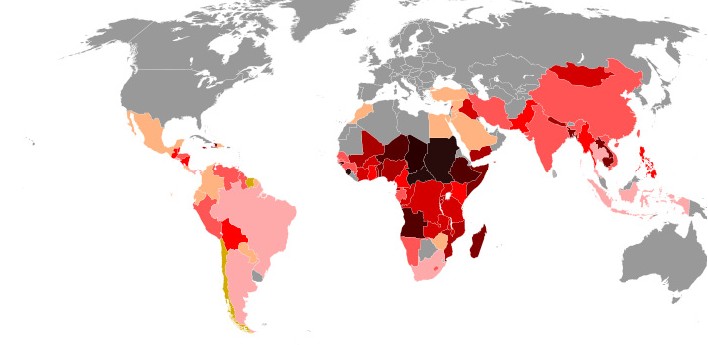
Slums, gecekondu, bidonvilles, kampong, favelas, townships, katchi abadi, butsee, campamentos, barriadas, ranchos, colonias proletarias, villas mi- serias, ciudades perdidas ... Çeşitli farklılaşmalara rağmen, gelişmekte olan tüm kentlerde plansız ve kendiliğindengelişmiş mahalleler rastlanmaktadır.

İnsanoğlunun, günümüzde yarısının, 50 yıl içeri- sinde ise üçte ikisinin kentlerde ve büyük şehirlerde yaşayacağı düşünülecek olursa, kentlerde önemli değişikliklerin gerçekleşmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu kapsamda temel ihtiyaçlara erişim sıkıntısı yaşayan ve yasal ve doğal risklere maruz duru- mda bulunan kentsel yoksullar sosyal dışlanma ve geçim sıkıntılarıyla başa çıkmaya çalışmaktadır.

Gecekondu olgusuna karşı en sıklıkla üretilmiş yöntem ise tahliye, yıkım ve yeniden konut sahibi etme eylemlerinden oluşan kökünün kurutma olmuştur. Ancak bu yöntem mevcut nüfusu yerinden ederek ancak problemin yerini değiştirebilmiştir. Yıllar süren varoluşun ardından kimi zaman kamu yatırımıyla iyileştirilen bu mahallelerde kendine özgü toplumsal bir yaşam gelişmiştir. Kimi durumlar için yıkım zorunlu görünse bile bu ortak ve evrensel bir cevap olamayacaktır; bu mahalleler artık marjinal değillerdir: şehirlerin önemli gerçekliklerini temsil etmektedirler.

Uluslararası kurumlar ve sivil toplum kuruluşları gecekondu olgusunu evrensel bir mesele olarak ele almaktadır. BM-Habitat hazırladığı forumlarla

kentlerdeki bu “bölünmüşlüğün” önüne geçmeye çalışmaktadır. Rio de Janeiro’da 2010’da düzenlenen forumda, temel kentsel hizmetlerden yararlanma, katılımcılık ve kentsel mekanın kullanıcılar tarafından uyarlanması gibi kentsel haklar konusu gündeme getirilmiştir.

Tarihi kent merkezi ve duvarlarının bitişiğinde bulunan Ben u Sen, kent merkezinden fiziksel olarak ayrıdır. Ben u Sen şehrin en eski ve en büyük gecekondu mahallesidir.

Ben u Sen’de yapılar kısmen kuvvetlendirilmiştir; toplumsal bağlar kuvvetlidir, ve temel hizmetlerin bir kısmı (temizlik, yollar) belediye tarafından karşılanmaktadır. Ancak sosyal donatılar yetersiz düzeydedir ve mahallenin kent merkezi ile ilişkisi oldukça zayıftır. Mahalle nüfusu yoksulluk, güvensizlik ve sağlıksız hayat koşulları içerisinde yaşamaktadır.

Ekip çalışmaları

Çalıştay, gecekondu olgusuna karşı bakışı bir problemden çok potansiyele dönüştürmeyi planlamaktadır. Temel hedef, mahallenin kuvvetlendirilmesi, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve, Türkiye’nin diğer şehirlerine de ilham verebilecek gelişim yöntemlerinin gündeme getirilmesidir.

Mahallenin çevresi ile ilişkilendirilmesi, konunun hem kentsel hem de yerel/bölgesel düzeylerde ele alınmasını gerektirmektedir. Proje, bu geçici alanı kalıcılaştırmayı hedeflerken hem yerel yönetimlerin hem de nüfusun projeyi benimsemesine ihtiyaç duymaktadır.

Yapılar ve arazi durumu

Hangi araçlarla mevcut yapı stoğu geliştirilebilir ve nüfusun yasal statüsü garanti altına alınabilir? Ne tip mimari ve kamusal mekanlar mahalleye uyum sağlayabilecektir? Bu amaçla, mahalle nüfusunun yapabilecekleri ve dışardan gelebilecek yardımlar nelerdir? Mahallenin geliştirilmesi ile artacak arazi fiyatlarına karşı

seçkinleşme sürecinin (gentrification) önüne nasıl geçilebilir?

Şehirle bütünleşme

Şehirle bütünleşme sorunsalı öncelikle fiziksel bir meseledir. Ben u Sen ve tarihi kent merkezi arasındaki sur, toplu ulaşım servislerinin bulunmaması, sosyal donatı eksikliği gibi temel sıkıntılar bulunmaktadır. Diğer taraftan da bu “manevi” bir meseledir. Ben u Sen mahallelisinin kendini nasıl kent nüfusunun bir parçası olarak göreceği ve Diyarbakır’ın onları nasıl kabullenebileceği sorusu önemlidir. Bu anlamda, Dicle Vadi’sine yakınlığından ötürü barındırdığı turizm potansiyeli değerlendirilerek mahallenin kent bütünündeki rolü yeniden ele alınmalıdır.

Toplumsal kalkınma

Ekonomik kaynak ve imkanlardan yoksun Ben u Sen nüfusu önemli sosyal ve çevresel sıkıntılarla başa çıkmaya çalışmaktadır. Mahallete yaşam kalitesi nasıl artırılabilir ve mahalleli bu süreçte nasıl katkıda bulunabilir? Bu sorunun cevabı, mahalle içerisindeki kuvvetli dayanışma ağlarında ve mahalle halkının (çoğunlukla kırsal olan) bilgi ve deneyiminde aranabilecektir.

Fotoğraf: Emanuele Andreoli

Tanıtım ve teşekkür

Bu analiz dökümanı Zeynep Sıla Akıncı ve Albin Lazare tarafından Temmuz-Ağustos 2011'de çalıştayın pilot asistanları Marie-Marie Penicaud, Marc Errera ve les Ateliers takımının yardımıyla, yerel aktörler, uzmanlar ve mahalle sakinleriyle yapılan görüşmelere göre hazırlanmıştır.

Osman Baydemir, Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı,
Selim Kurbanoğlu, Yenişehir Belediye Başkanı,
Hafize Ipek, Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkan Yardımcısı,
Eşref Güler, Halkla İlişkiler Daire Başkanı,
Abdullah Sevinç, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri,
Mustafa Yıldız, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı,
Murat Alökmen, İmar ve Şehircilik Daire Başkanı,
Ebru Ökmen, Diyarbakır Belediyesi Dış İlişkiler Danışmanı,
Barış Alen, Diyarbakır Belediyesi Dış İlişkiler Danışmanı,
Sait Türk, Diyarbakır Belediyesi Dış İlişkiler Danışmanı,
Bülent Uçan, Fen İşleri Daire Başkanı,
Samet Uçaman, Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı,
Muazzez Onuk Özder, Sosyal Hizmetler Daire Başkanı,
Serdar Yılmaz, Sosyal Hizmetler,
Diyar Oğuzsoy, Sosyal Hizmetler,
Pervin Yetiz, Sosyal Hizmetler,
Aylin Kızıl, Sosyal Hizmetler,
Hüsamettin Bahçe, Sosyal Hizmetler,
Lezgin Çeşme, Dicle Fırat Kültür Merkezi,
Şerif Baltaş, Kalkınma Merkezi,
Tahir Dadak, Kalkınma Merkezi,
Deniz Kırac, Çevre Koruma Dairesi,
Vahap Karakaya, Şehir Plancıları Odası,
Zeki Tapancı, Mimarlar Odası,
Demet Aykal, Mimarlar Odası,
Harun Yalçınkaya, Mühendisler Odası Genel Sekreteri,
Şerif Camcı, Yoksullukla Mücadele Derneği (SARMAŞIK),
Zeki Atay, Yerel Gündem 21 Kent Konseyi temsilcisi,
Veysi Çoban, Yerel Gündem 21 Çevre ve Sağlık Komitesi,
Cemal Doğrul, Yerel Gündem 21 Çevre ve Sağlık Komitesi,
Murat Eminoğlu, İmar ve Şehircilik Dairesi,
Özlem Ince, İmar ve Şehircilik Dairesi,
Selvi Çolak, İmar ve Şehircilik Dairesi,
Elif Kara, Yenişehir Belediyesi Planlama Dairesi,
Yasemin Noyan, Yenişehir Belediyesi Planlama Dairesi,
Baki Karadeniz, Yenişehir Belediyesi BDP Eş Başkanı,
Aysel Yılmaz, Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi,
Türkan Kejanlı, Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi,
Mine Baran, Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi,
Metin Özçelik, Kültür ve Turizm Daire Başkanlığı, Turist Rehberi.
Olivier Schoentjes, Rennes Belediyesi Planlama Müdürü,
Sophie Bataille, Rennes Belediyesi, mimar.
Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Ve bizlere bu dökümanın hazırlanması aşamasında yardımcı olan herkese teşekkür ederiz.

Bu döküman aynı zamanda Fransızca, İngilizce ve Türkçe olarak www.ateliers.org adresinden indirilebilir.

İçindekiler

TÜRKİYE'DE DİYARBAKIR	6
Türkiye ve Güneydoğu Anadolu üzerine	8
Türkiye ve Mezopotamya tarihi	9
Modern Türkiye siyaseti	13
Türkiye ve Güneydoğu Anadolu ekonomisi	14
Türkiye Nüfusu	16
Türkiye'de yerel yönetimler ve desantralizasyon	18

DIYARBAKIR'IN PORTRESİ	29
Coğrafi Bilgiler ve Konum	30
İklim ve Coğrafya	30
Peyzaj	32
Diyarbakır'ın Tarihi	38
Ekonomi	39
Sosyoloji	41
Nüfus	43
Göç	45
Yaşam Şekli	46

BEN U SEN	67
Tarihi ve Coğrafi Bilgiler	68
Peyzaj	73
Sosyolojik Bilgiler	76
Ekonomi	76

EKLER	86
--------------	----

TÜRKİYE'DE YAŞAM	20
Türkiye'de konut sektörü	21
TOKİ: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı	23
Türkiye'de gecekondulu olgusu	24

DIYARBAKIR'DA YAŞAM	47
İlçeler ve Şehrin Mekansal Yapısı	48
Masterplan	54
Kültürel Miras- Surlar	55
Konut	57
Altyapı	62
Ulaşım	63
Sonuç - GZFT (SWOT) Analizi	65

BEN U SEN'DE YAŞAM	78
Konutlar	79
Peyzaj	81
Altyapı	82
Yaşam Tarzı	83
Mahallelinin İhtiyaçları	85

Türkiye'de Diyarbakır

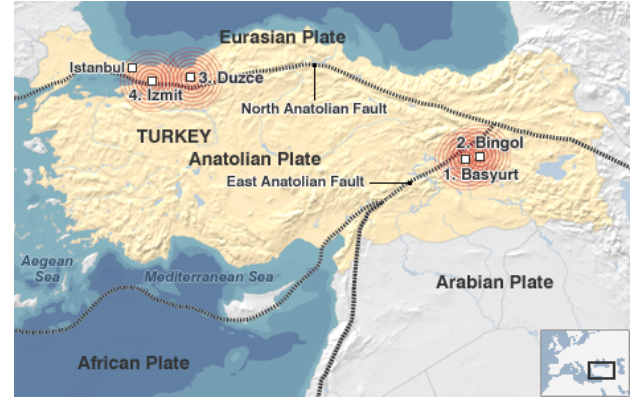
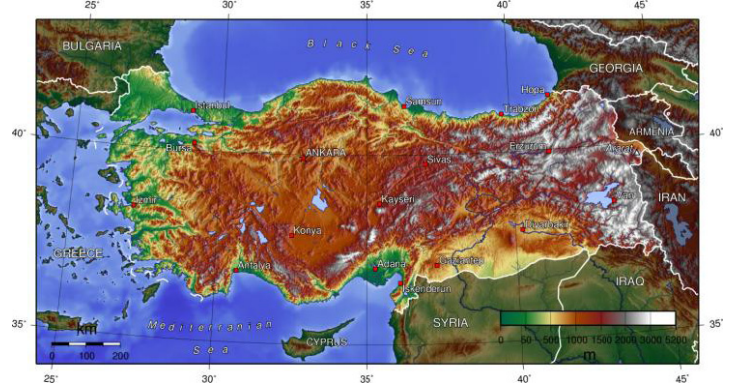
Türkiye ve Güneydoğu Anadolu üzerine

Avrupa ve Orta Doğu arasında Türkiye

Türkiye Cumhuriyeti 73 milyondan fazla nüfusu ile (dünya sıralamasında 18.) kıtalarasında bulunan bir Avrasya ülkesidir. Toplam 783.562 km²'lik yüzölçümünün (dünyada 37. sırada) %97'si Asya'da Anadolu topraklarında, %3'ü ise Avrupa'da Trakya toprakları üzerinde bulunmaktadır. Türkiye Avrupa'da, yüzölçümüyle birinci, nüfusuyla ise ikinci sırada bulunmaktadır. Orta Doğu içerisinde ise yüzölçümüyle dördüncü, nüfusuyla üçüncü sırada bulunmaktadır.

Arap ve Afrika çanaklarının arasında bulunan Türkiye, Avrasya çanağına doğru hareket etmektedir. 1000 km'den daha uzun olan Kuzey Anadolu fay hattı Van Göl'ünden Marmara denizine kadar uzanmaktadır. Bu konumundan ötürü Türkiye büyük depremlere sahne olmuştur. Son 20 yıl içerisinde gerçekleşen depremlerin en büyüğü İzmit'te 1997'de meydana gelmiştir. 7.6 büyüklüğündeki bu depremde yaklaşık 17.000 insan hayatını kaybetmiş ve 600.000 aile evsiz kalmıştır.

Ülke iki tip iklimin etkisi altındadır. Kıyı kesimleri ılıman, iç kesimleri ise karasal iklimin etkisi altındadır.

Türkiye Şehirleri (Bölgeler)	Ocak ayı sıcaklıkları (ort.)	Ağustos ayı sıcaklıkları (ort.)	Nem (ort.)	Yağış miktarı (ort.)
------------------------------	------------------------------	---------------------------------	------------	----------------------

Istanbul (Marmara)	5°	23°	71%	564 mm
Ankara (İç Anadolu)	0°	23°	63%	390 mm
Diyarbakır (Güneydoğu Anadolu)	2°	31°	54%	580 mm
Erzurum (Doğu Anadolu)	-9°	20°	60%	570 mm
Antalya (Akdeniz)	10°	28°	64%	706 mm

Jeostratejik konumu ve kaynak zenginliğiyle Güneydoğu Anadolu Bölgesi,

Güneydoğu Anadolu, Türkiye topraklarının ve nüfusunun % 10'unu temsil etmektedir. Bölgenin büyük çoğunluğu Dicle ve Fırat nehirleri arasında kalan ve Irak, Suriye ve Basra körfezine kadar uzanan Mezopotamya içinde bulunmaktadır.

Bölge, coğrafi konumu ve sahip olduğu kaynaklar açısından önemli bir jeostratejik konuma sahiptir. Batman ve çevresinde bulunan petrol yatakları ve Dicle ve Fırat nehirleri üzerindeki barajlarla sahip olduğu enerji potansiyelini değerlendirirken çevre ülkelerde çeşitli sıkıntılar uyandırmaktadır.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu, Batı Irak, Suriye ve Kuzey Doğu İran'ı da içeren ve kültürel olarak Kürt kültürünün baskın olduğu bölgede yer almaktadır.

Türkiye'de kaynağı Doğu olmakla beraber artan göç ile ülke içerisinde yayılan Kürt nüfusunun, toplam nüfusun % 13'ünü temsil ettiği düşünülmektedir. Türkiye'deki Kürt nüfusunun en önemli merkezlerinden biri İstanbul'dur.

Türkiye ve Mezopotamya tarihi

Medeniyetler beşiği Mezopotamya

Diyarbakır, en eski medeniyetlerin ortaya çıktığı Mezopotamya bölgesinde bulunmaktadır. M.Ö. 9.000'e uzanan tarihiyle ilk insan yerleşimlerinden biri olan Çayönü Diyarbakır ili sınırlarında bulunmaktadır. Kerpiç duvarlardan inşa edilmiş evlerin girişi çatıdan yapılmaktadır. Evler masif kalker sütunlarla dekore edilmiş ve gizemli piktogramlar ile çevrelenmiştir. Anadolu'nun bu bölgesi Verimli Hilal adı verilen ve ilk tarımsal faaliyetlere ev sahipliği yapmış olan bölgede bulunmaktadır (harita).

Bölge, M.Ö. 2400 civarında çoğunlukla tarihteki ilk imparatorluk olarak adlandırılan Akat İmparatorluğu'nun çerperinde bulunmaktadır. Bu imparatorluk daha sonra Babil ve Asur olmak üzere ikiye bölünmüştür. Hititliler tarafından fethedilen Asur medeniyeti bu bölgede antik döneme kadar yaşamıştır. Bugün Süryani adı verilen Asur İmparatorluğu nesilleri Türkiye'de halen küçük hıristiyan azınlık grupları olarak güney sınırı çevresinde yaşamaktadırlar.

Mezopotamya'dan uzaklarda, M.Ö. 1250'de gerçekleşmiş olan Truva Savaşı, Anadolu'da temel aktörlerden biri haline gelecek olan Yunanlıların istilalarını başlatmıştır.

Antik dönem imparatorlukları içerisinde Güneydoğu Anadolu

Kıbrıs'ın M.Ö. 547'de Persler tarafından istilasının ardından Anadolu Pers İmparatorluğu'nun bir parçası haline gelmiştir. İndus nehrinden Trakya'ya kadar uzanan imparatorluk, %44'lük nüfusuyla dünya nüfusunun önemli bir kısmı haline gelmiştir. Bununla birlikte Anadolu, M.Ö. 6. yy'da para basımının da icadıyla önemli bir gelişime sahne olmuştur.

Bu dönem aynı zamanda büyük Yunan-Pers savaşlarına da sahne olmuştur. İmparatorluk Büyük İskender'in önderliğinde yıkılırken Anadolu'da Helen uygarlıkları kurulmaya başlanmıştır. Bölgede ortaçağa kadar kullanılan dil yunanca idi.

Roma'nın yükselişiyle beraber Yunan hakimiyeti büyük ölçüde zayıflamış ve bölge M.Ö. 130'da Roma İmparatorluğu'nun etkisi altına geçmiştir. Batı imparatorluğun merkezini oluştururken (imparatorluk içerisinde "Senatoryal Bölge" adıyla anılmıştır), çerperde yer alan Doğu doğrudan İmparator tarafından denetlenmekteydi. Roma İmparatorluğunun yıkımına yakın Constantine Bizans'ı (bugünkü İstanbul) imparatorluğun yeni merkezi olarak seçmiştir. İmparatorluğun 365 yılında Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmasının ardından Anadolu, İmparator Justinian döneminde doruk noktasına ulaşacak olan Bizans İmparatorluğu'nun merkezi ha-

line gelmiştir. Orta çağın başlangıcına dek imparatorluk arap istilalarına maruz kalmıştır. Hıristiyanlığın doğuşuyla birlikte Anadolu, bilinen ilk kiliselerin de merkezi haline gelmiştir. Bu kiliselerin büyük çoğunluğu halen mevcuttur. Güneydoğu Anadolu'da Süryaniler, ortodoks, katolik ve protestan mezheplerini de barındıracak şekilde yaşam sürmüşlerdir.

Orta Çağ'dan Modern Çağ'a kadar Osmanlı İmparatorluğunun yükselişi ve çöküşü

10. ve 12. yüzyıllar arasında Güneydoğu Anadolu Kürt hanedanları tarafından yönetilmiştir. 12. yy boyunca bölge Kürt kökenli Saladin tarafından kurulmuş imparatorluğun bir parçası olmuştur. Mertliğiyle ün salmış Saladin, Avrupa haçlı seferlerinin Doğu Akdeniz'deki en önemli muhalifi haline gelmiştir.

Türklerin Anadolu'ya gelişi, 1071 yılında Selçuklular ile olmuştur. 13.yy'da Cengiz Han tarafından mağlup edilen Selçuklu İmparatorluğu'nun Anadolu'daki

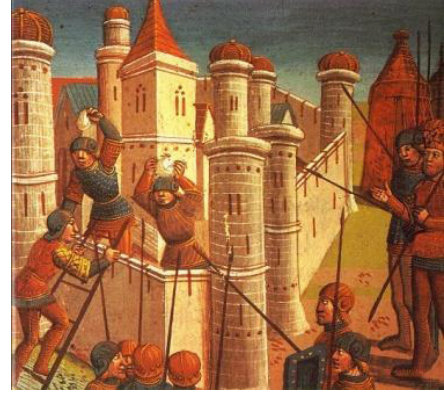

rolü, nüfusu müslümanlaştırması açısından önemli olmuştur. Güneydoğu Anadolu 1150'de Selçuklular tarafından fethedilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu 1299'da Osman Bey tarafından kurulmuştur. İmparatorluğun sınırları kısa sürede Bizans İmparatorluğu sınırlarına dayanmıştır. İstanbul'un 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından fethinin ardından Osmanlı İmparatorluğu Doğu Avrupa'daki en önemli güç haline gelmiştir. Müslüman dünyanın önemli bir kısmına hükmeden imparatorluk 15. ve 17. yüzyıllarda Avrupa'ya yayılmış ve önemli bir tehdit kaynağı haline gelmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu 1514 yılında Kürt illerini de topraklarına katmıştır. Çeşitli ayaklanmalara rağmen Kürt vilayetleri imparatorluk hükmüne boyun eğmiş ve 19. yy'a kadar imparatorluk boyundurluğu altında kalmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu toprakları içerisinde barışı sağlamayı ve kuvvetine kuvvet katmayı, 17. yy'ın sonunda Avusturya-Osmanlı savaşlarında alınan yenilgiye kadar sürdürebilmiştir. Bu savaş, Osmanlı'nın

Avrupa topraklarını kaybetmeye başlaması açısından önemli bir tarih olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu 19. yy ve 20. yy'ın başlarında Avrupa'daki topraklarını kaybetmiş durumdadır. 1817'de bağımsızlığını ilan eden Sırbistan'ı 1829'da Yunanistan, 1878'de Bulgaristan, Karadağ ve Romanya, 1912'de Arnavutluk ve 1918'de Hırvatistan ve Slovenya'nın bağımsızlıkları takip etmiştir. Müslüman dünyada ise Mısır'ın denetimi 1914'de İngiltere'ye, Cezayir ve Tunus yönetimi (1830 ve 1881) Fransa'ya, Libya yönetimi ise 1912'de İtalya'ya geçmiştir.

Osmanlı, söz konusu toprak kayıplarını takiben Avrupa ulus devletlerini model alarak bir modernizasyon projesi başlatmıştır. Bu doğrultuda Tanzimat dönemi (1839-1876) içerisinde devlet bağımsız bölgeleri denetimi altına almak adına bir merkezileştirme politikası geliştirmiştir. Bu dönem aynı zamanda Güneydoğu Anadolu'da Kürt ayaklanmalarıyla da bilinmektedir. Modern politik hareketi başlatan Jön Türkler 1908'de ikinci meşrutiyeti ilan etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti: Bir ulus devletin kuruluşu

Osmanlı İmparatorluğu 1. Dünya Savaşı'nda müteffiklere karşı merkezi kuvvetlerin yanında yer almıştır. Bu savaş sürecinde yaşanan "1915 olaylarında" Ermeni nüfusun başına gelenler Türkiye'de halen tartışılan bir konudur.

Mondros Ateşkes Antlaşmasıyla savaşı kaybettiği tescillen Osmanlı İmparatorluğu'nun toprakları 1920'deki Sevr Antlaşması'yla bölünmüştür.

Mustafa Kemal tarafından yürütülen özgürlük mücadelesi ve kurtuluş savaşı 1919'da başlamış ve 1923'de bitmiştir. Lozan Antlaşması Türkiye'nin bugünkü sınırlarını belirlemiştir.

İmparatorluk 1923 yılında yıkılmış ve Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Yeni Cumhuriyetin başkenti Ankara olurken M. Kemal, yeni Türk ulus devletini cumhuriyet reformları üzerine inşa etmiştir. Bu süreç içerisinde Yunanistan ile nüfus mübadelesi gerçekleştirilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nda yer alan ve cumhuriyetle birlikte bağımsızlık bekleyen Kürtler ise ayaklanmıştır.

Yeni ceza kanunu ve medeni hukuk üzerine kurulu yeni anayasa ilan edilmiştir. Latin alfabesi Osmanlı alfabesinin yerine geçmiştir. 1934'te kadınlara önemli siyasal haklar tanınırken, laiklik ilkesi Anayasa'daki yerini almıştır. Mustafa Kemal'in 1938'de vefatının ardından cumhurbaşkanlığı görevini İsmet İnönü üstlenmiştir.

Savaş sonrası dönem: Türkiye'nin batı ile müttefikliği

Türkiye savaş sonrasında müttefiklerle işbirliği içine girmiş ve Soğuk Savaş müddetince Batı'nın yanında yer almıştır. Marshall yardımı ile stratejik ve askeri açıdan oldukça önemli bir konuma gelen Türkiye 1952'de NATO'ya katılmıştır.

Türkiye, 1949'da Avrupa Konseyi'ne katılarak ve 1963'te Avrupa ile ticari antlaşmalar imzalayarak Avrupa'ya yakınlaşmaya başlamıştır. İlk defa 1987'de Avrupa Birliği üyeliği için başvuran Türkiye'nin adaylığı 1999'da kabul edilmiş, müzakere süreci 2004'te başlamıştır.

Modern Türkiye siyaseti

2000'lerden günümüze Türkiye siyasi sahnesi

Günümüz Türk siyasetinde Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetinin baskınlığı vardır. Üst üste 3 genel seçimde başarıya ulaşan muhafazakar sağ parti devleti 2002'den bu yana yönetmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 2000'den bu yana ana muhalefet partisi konumundadır. Cumhuriyetin kurucu partisi olan Kemalist Parti kendisini sosyal demokrat ve laiklik savunucusu olarak tanımlamaktadır. Diğer muhalefet partisi ise Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) dir. 1980 askeri darbesi sonrası yasaklanan CHP ve MHP, daha sonra kendilerini yenilemişlerdir.

2011 seçimleri aynı zamanda Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)'nin yükselişi açısından önemlidir. BDP Güneydoğu ve Doğu Anadolu'dan önemli bir başarı elde etmiştir. Mecliste temsil için konan %10'luk baraj engeline karşı pek çok BDP'li milletvekili seçime "bağımsız" aday olarak girmiştir. BDP öncesi yasaklanan partinin çeşitli üyeleri 2010'da açılan bir davada yargılanmıştır.

1997 referandumundan bu yana Türkiye "başkanlık sistemine" doğru evrilmektedir.

Türkiye siyasetinde askerın rolü

Türkiye'de asker, 1960, 1971 ve 1980 yıllarında olmak üzere üç kere devlet yönetimine el koymuştur. Başbakanın idamıyla sonuçlanan 1960 darbesi laikliği koruma gerekçesiyle gerçekleştirilmiştir. Diğer iki darbeyi, aşırı sağ ve sol arasındaki politik gerilimli dönem takip etmiştir. Bu dönemde aynı zamanda Kıbrıs işgal edilmiştir (1974). Ordu, daha sonra da Türk anayasasının değiştirilemez maddelerinin tehdidi gerekçesiyle yönetime el koyacağına dair önemli bir sinyal vermiştir.

Geç 2000'lere damgasını vuran Ergenekon ve Balyoz davaları darbe girişimi şüphesi ile çok sayıda asker ve sivilin tutuklanmasıyla sonuçlanmıştır.

Türkiye'de Laiklik

Güncel Türkiye siyasetinin en önemli meselelerinden birisi laiklik tartışmasıdır. Anayasa'daki din özgürlüğü maddesi devlet koruması altındadır. Laiklik ilkesi, siyasi partilerin farklı eğilimlerine rağmen din unsurunun politikaya karıştırılmayacağı temeli üzerine kuruludur. Refah ve Fazilet Partilerinin Anayasa Mahkemesi tarafından sırasıyla 1998 ve 2001'de kapatılmış olmasının arka planında laiklik ilkesinin tehdit edilmesi gerekçesi yatmaktadır. AKP bünyesinde, kapatılan bu partilerden milletvekilleri bulunmaktadır. AKP İslamist bir parti olarak isimlendirilmeyi reddederken kendini ılımlı muhafazakar olarak tanımlamaktadır.

Bu mesele Türk toplumunda türban meselesi, kamusal alandaki dini özgürlükler gibi konular altında önemli gerilimlere yol açmaktadır.

Kürt meselesi

1978'de kurulan ve pek çok batı ülkesi tarafından bir terör örgütü olarak kabul edilen PKK (Kürdistan İşçi Partisi) 1984 yılında Türk ordusuna karşı ayaklanmalarını başlatmıştır. Ordu, «köy korucularını» öne sürerek kısmen geri çekilmiş, ve PKK üslerini dağıtmak için bölgedeki çok sayıda köyde (3000-4000köy) "temizlik" çalışmaları gerçekleştirmiştir. 1987 ve 2002 arasında bölgede "olağanüstü hal" ilan edilmiştir. PKK lideri Abdullah Öcalan 1999'da yakalanmıştır. 2000'lerde ateşkes süreci içerisinde PKK saldırıları büyük ölçüde durmuştur. Türkiye PKK'nın kuzey Irak'taki üslerine çeşitli saldırılar düzenlemiştir. Sınır bölgelerinde durum halen oldukça karışıktır.

Bu çatışmalı dönemde Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinden Türkiye'nin çeşitli bölgelerine önemli bir göç yaşanmıştır. Yaklaşık 380,000 kişi çatışmalar sonucunda yerinden olmuştur. 2002'de AKP, Avrupa Birliği üyeliği standartlarına uyum sağlamak açısından demokratik açılım paketi içerisine girmiştir. Tüm bu girişimlere rağmen bugün halen Kürt nüfusa karşı bir dışlama söz konusudur.

Uluslararası ilişkiler

Yurtdışında Türkiye, Orta Doğu'da soyutlanma politikasından kopmaya karar vermiştir. Enerjik diplomasisi ile ticaret ve kültür gibi "yumuşak" güçlerini ön plana sürmüştür. Enerji için komşularına bağımlı olan Türkiye, kaynaklarını Orta Doğu ve Türkçe konuşan Orta Asya Cumhuriyetleri'ndeki boru hattı projelerine katılarak çeşitlendirmeye çalışmaktadır.

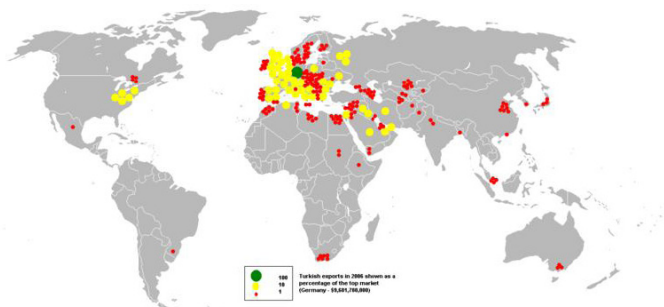
Türkiye ve Güneydoğu Anadolu ekonomisi

Dünyada Türk ekonomisi

Türkiye, dünyada GSYİH sıralamasında 15. sıradadır ve G-20 temel ekonomilerin bir parçasıdır. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) kurucu ülkelerinden birisidir. 2010'da Türkiye'nin büyümesi % 8.2 seviyesindedir. Kişi başı GSYİH Avrupa Birliği ortalamasının %45'idir. Büyüme hızı, ihrac kapasitesindeki artış ve uluslararası kapital akışı göz önüne alındığında Türkiye yeni sanayileşmiş bir ülke olarak ele alınmaktadır.

1995 yılında Türkiye Avrupa Birliği ile gümrük birliği projesine imza atmıştır. En önemli ticari ortakları Batı Avrupa ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve Japonya olmuştur. İhracatın %59'u, ithalatın %52'si Avrupa Birliği ülkeleri ile yapılmıştır. İhracatın %85'ini sanayi malları oluşturmaktadır.

Türkiye dünyanın en büyük tarım üreticilerinden biridir ve bu alanda 1980'lerden bu yana kendi kendine yeterli hale gelmiştir. Sanayide Türkiye, Avrupa'daki en büyük ikinci kumaş üreticisidir. Ağırlıklı olarak Marmara Bölgesi'nde yerleşmiş otomobil endüstrisi ise gide-

rek büyümektedir. Türkiye dünyanın en dinamik inşaat sektörlerinden birisine sahiptir. Türkiye aynı zamanda önemli bir turizm merkezidir.

1980'lerden bu yana Türkiye ekonomi politikası, devlet ağırlıklı modelden özel sektör ağırlıklı bir modele dönüşmektedir. 2001 ekonomik krizinin ardından, özelleştirme ve piyasa özgürlüklerine dayanan bir seri ekonomik reform yatırımcılar için bir güvence sağlamayı hedeflemiştir. Ülke ekonomisi, yabancı ticaret üzerine kurulu olmasına ve dışsal etkilere karşı hassasiyetine rağmen bir stabilite içerisinde girmiştir. Küresel talepteki durgunluk dönemleri, ülkede artan işsizlik ve azalan büyüme şeklinde karşılık bulmuştur.

Caspian Region Oil Pipelines (U)

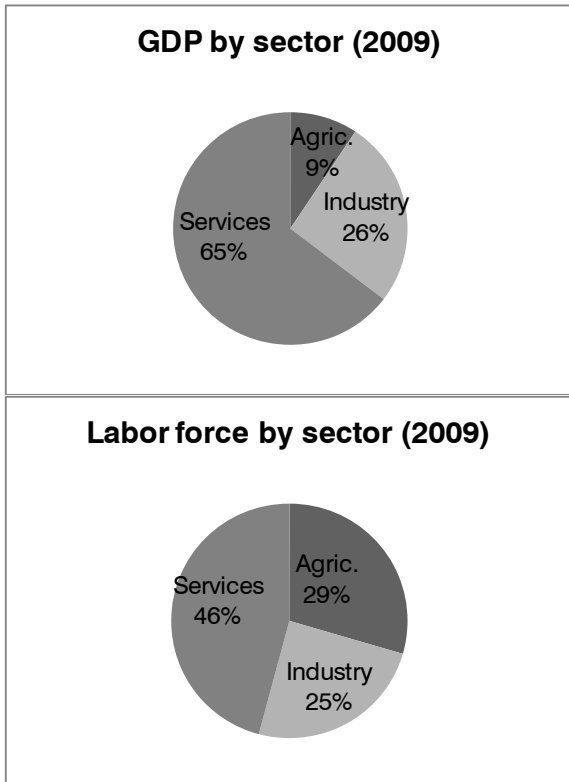
Türkiye'nin enerji ihtiyacı

Temel madde yakıt olmak üzere enerji ihtiyacının %60'ı Rusya, Orta Doğu ve Cezayir'den karşılanmaktadır. Bir petrol ve doğal gaz üreticisi olan Türkiye'nin üretim kapasitesi kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yetmemektedir. Türkiye, Hazar Denizi'nden Akdeniz'e uzanan ve dünyanın en büyük boru hatlarından birinin Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattının en uç noktasında yer almaktadır.

Türk ekonomi sektörleri

Türkiye ekonomisi giderek artan kapasitesiyle sanayi ve hizmet sektörleri üzerine kuruludur. Tarımsal işgücü, toplam işgücünün %30'unu temsil ederken ekonomide halen önemli bir yere sahiptir. Üretim kapasitesi, tarımsal arazinin kısıtlılığı ve aile işgücünün önemi nedeniyle düşüktür (2007'de GSYİH'in sadece % 10.3'ü). Kırsal bölgelerde işsizlik henüz önemli bir sorun olmamakla beraber köyden kente göçün sonucu kentlerde artan vasıfsız işçi nüfusu işsizlik seviyesinde artışa neden olmaktadır. Resmi olmayan ve kayıtsız işçi nüfusu 2006'da toplam işgücünün % 48.7'sini temsil etmektedir.

2011'de Türkiye'de asgari ücret 630 TL'dir.

Sektörlere göre GSYİH
Servisler: %65
Tarım: %9
Endüstri: %26

Sektörlere göre işgücü
Servisler: %46
Tarım: %29
Endüstri: %25

Türkiye'de Doğu-Batı bölünmesi

Türkiye'de refahın büyük bir çoğunluğu kuzeybatı ve batıda yoğunlaşmaktadır. İstanbul-Antalya arasındaki bölge sanayileşmişken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu sanayileşmede geri kalmıştır. Bu bölgelerde kamu yatırımı Türkiye ortalamasının altındadır. Katma değer vergisinin % 80'i İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük batı şehirleri tarafından üretilmektedir. Toplam nüfusun üçte birini içeren Marmara Bölgesi, ülke GYSİH'inin % 37.3'ünü üretmektedir. Nüfusun %10'unu temsil eden Güneydoğu Anadolu ise ülke GYSİH'inin sadece % 5'ini; nüfusun % 8'ini temsil eden Doğu Anadolu ise %4'ünü üretmektedir. GAP ve EKOSEP projeleri gibi Avrupa Birliği destekli çeşitli projeler bu eşitsizliğin önüne geçmeye çalışmaktadır.

Aynı şekilde, insani kalkınma oranları doğuda batıdakine oranla daha düşüktür. Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu önemli derecede göçe maruzdur.

Güneydoğu Anadolu'da önemli bölgesel eşitsizliklere rastlanmaktadır. Gaziantep bölgenin sanayi merkezidir. Batman petrol yatakları ile ön plana çıkmaktadır. Diyarbakır'ın sanayisi ise az gelişmiştir.

GAP - Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Projesi

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) 2005 sayılarına göre 9 milyon kişinin yaşadığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi için hazırlanmış, çok sektörlü bir sürdürülebilir bölgesel kalkınma öneren bir projedir. Projenin temel hedefi, nüfusun yaşam standartlarını destekleyerek bölgesel eşitsizlikleri azaltmaktır.

Kalkınma programı, sulama, hidrolik enerji, tarım, kırsal ve kentsel altyapı, ormancılık, eğitim ve sağlık gibi temel başlıkları içermektedir. Bu kapsamda 27 milyar kw/h enerji sağlamak ve 1.82 milyon ha'lık arazi sulaması için 22 baraj ve 19 hidrolik santral projesi önerilmiştir.

Ancak bazı baraj projeleri, sebep olabilecekleri nüfus hareketi ve tarihsel yıkım açısından eleştirilmektedir. Fırat yakınlarındaki Roma kenti Zeugma bu kapsamda kısmen sular altında kalmıştır. Batman yakınlarındaki Hasankeyf ise aynı tehdit altındadır.

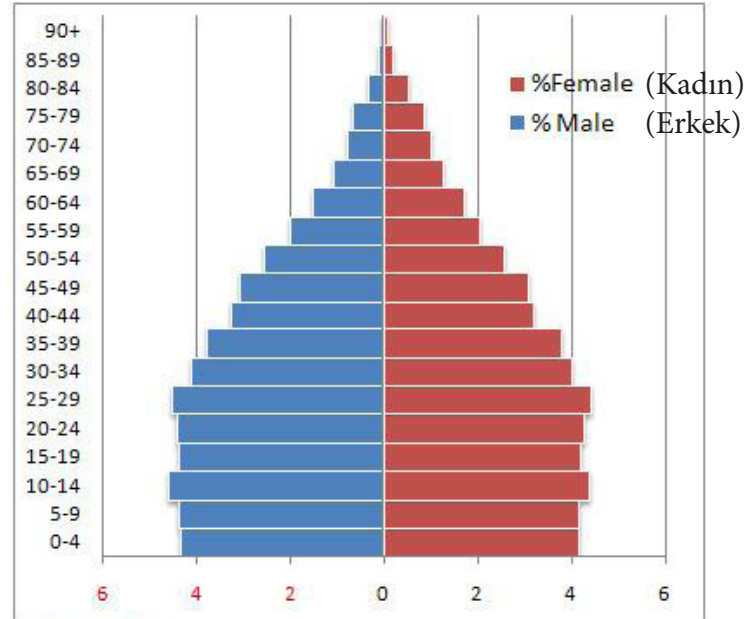
GAP İLLERİ

Türkiye Nüfusu

2010 yılı verilerine göre Türkiye nüfusunun % 70'i kentlerde yaşamaktadır. Türkiye'nin üç büyük kenti İstanbul, Ankara ve İzmir'dir. 2020 nüfus tahminleri 84 milyon nüfusu öngörmektedir.

Türkiye nüfusunda genç nüfusun yeri önemlidir. 2005 sayılarına göre nüfusun %56'sı 29 yaş altındadır.

Source: Turkstat

Türkiye'de yoksulluk

2008 yılında, dört kişilik bir ailenin aylık açlık sınırında da için 275 TL, toplamda ise 767 TL olarak belirlenmiştir.

Yoksulluk oranını etkileyen faktörler aile büyüklüğü, meslek ve yaşama alanıdır: Aile büyüklüğü: 7 ve daha üstü kişilik ailelerin % 38'i, 3 veya 4 kişilik ailelerin ise % 8,5'i yoksulluk sınırının altındadır.

Meslek: tarımsal işçilerin yoksulluk oranı % 38 iken bu oran sanayi işçileri için % 9,7, hizmet sektöründe çalışanlar için % 6,7'dir. Düzenli işler düzensiz işlere, aile işçiliğine ve serbest mesleklere göre daha güvenlidir.

Yaşama alanı: kırsal alan nüfusunun % 35'i, şehirlerde yaşayan nüfusun ise % 22'si yoksulluk sınırının altındadır.

Türkiye’de göç

Türkiye’de kırsal göçün büyük bir kısmı 1950-1980 yılları arasında gerçekleşmiştir. Göçte doruk noktası, 1950 ve 1960 arasında, Marshall yardımının kırsal nüfusu kentlere teşvik etmesi ve tarımsal alandaki makinalaşmayla beraber gerçekleşmiştir. Vasıfsız işçi olarak nitelendirilen bu gruplar uzun süre kentte marjinal grup olarak kalmışlardır. Ancak zamanla ülke ekonomisi ve inşaat sektörünün önemli bir parçası olan ucuz iş gücü sağlamaları açısından kentin önemli bir parçası haline gelmişlerdir.

1980’lerde özelleştirme ve ihracata dayalı modelin kentsel işgücü piyasası üzerinde yıpratıcı etkileri olmuştur. Ekonomik nedenlerden dolayı kente göç sınırlanmıştır. 1980’lerden günümüze Türkiye’de gerçekleşen göçün

büyük kısmı şehirler arasında gerçekleşmiştir.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da yaşanan sıkıntıların neticesinde 950.000 - 1.2 milyon arasında bir nüfus, 1991-1996 arasında doruk noktasına ulaşmak üzere büyük kentlere göç etmiştir. Pek çoğu, hiç bir geçim kaynağı olmaksızın kent çeperlerine yerleşerek önemli bir kentsel yoksulluk kaynağı haline gelmişlerdir (harita). Bu göçmenlerin ancak 150.000’i sonradan köylerine dönmüştür. 1994 yılında başlatılan köye dönüş projesi yerinden edilen nüfusun geri dönüşünü desteklemeyi hedeflemiştir

Türkiye’de kadının yeri

Türkiye’de kadının konumu gelişmekte olmakla beraber halen bir takım sıkıntıları içermektedir.

Türkiye’de kadınlar seçme hakkını her ne kadar Avrupa ülkelerinden önce (1934) kazanmış olsalar da günümüzde mecliste %14’lik bir temsil oranıyla siyasal sahnede oldukça zayıf bir yer tutmaktadırlar. Türkiye’de kadın işgücü yüzdesi oldukça düşüktür (% 22). Aynı şekilde 2008 verilerine göre kadın nüfus içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin sayısı 4 milyondur. Kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik son yıllarda azalma eğilimindedir.

Kadınlar aynı zamanda aile içi şiddete maruz kalmaktadır. Yapılan araştırmaya göre kadınların %42’sinin cinsel ve fiziksel şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Düşük gelir gruplarında bu oran daha yüksek olsa da yüksek gelir grupları da bu sorundan etkilenmekte-

dir. Namus cinayetlerinin sayısı azalmış olmakla beraber halen mevcuttur (2009'da 1,126).

Türkiye'de yerel yönetimler ve desantralizasyon

Türkiye'de yerel yönetimler

Türkiye'de en küçük yerel birim köy, kentsel alanda ise mahalledir. İkinci derecede ise belediyeler yer almaktadır. Türkiye'de 81 il 923 ilçeye bölünmüştür. İstatiksel amaçlarla 7 bölge oluşturulmuştur.

İl yönetimi iki temel birim tarafından gerçekleştirilmiştir: valilik ve yerel yönetimler (belediyeler). Valilikler ekonomik meseleler ve devlet hizmetlerinden sorumludur.

Büyükşehir belediyeleri ise nüfusu 1.000.000'u aşan kentlerde ve en az 3 ilçe belediyesinin bulunduğu durumlarda kurulabilmektedir. İlçe belediyeleriyle birlikte yerel hizmetler ve kent planlamasından sorumludurlar.

Yerel yönetimlerin tarihi

2004'ten bu yana Türkiye'de yerel yönetimlerin rolü yerinden yönetim (desantralizasyon) kanunlarıyla beraber değişmiştir. Yerel yönetimlerde önemli deneyimi bulunan AK Parti hükümetiyle beraber yerellik ilkesi uygulamaya konulmuştur.

. Bu durum, kısmen Türkiye Devleti'nin merkezi geleneği ile karşıt bir durum oluşturmaktadır. Osmanlı Devletinin 19. yüzyılda yerel yönetimlerin merkezle olan bağıni kuvvetlendirme çabası valiliklerin yetkisini azaltma üzerine kurulmuştur. İl yönetiminin başında bulunan vali hem devleti hem de yerel yönetimleri temsil eden bir mercidir.

Birinci dünya savaşının ardından imparatorluğun son bulmasıyla beraber cumhuriyetçiler yerel yönetimleri çoğunlukla potansiyel olarak ayrılıkçı

olarak nitelendirmiş ve yerellik uygulamalarını reddetmişlerdir.

1980 reformları, kentlere ve büyükşehir belediyelerine özerklik tanınması açısından önemliydi. Türk ekonomisinin inşaat sektörü tarafından domine edildiği bu dönemde sağlanan bu özerklik çeşitli kötü kullanımlara yol açmıştır. Borç seviyesinin oldukça yüksek olduğu 1990'larda özel müteahhitler yerel yönetimlerde önemli görevler üstlenmeye başlamıştır.

2000'lerden bu yana Türkiye'de desantralizasyon

Büyükşehir belediyeleri

Büyükşehir belediyeleri her ne kadar ilçe belediyelerinin üstünde yer alsa da sınırlı sorumlulukları nedeniyle genel bir yetki merci olarak adlandırılmayacaktır.

Büyükşehir belediyeleri 1/5000 ölçekli stratejik ve nazım imar planı hazırlamakla yükümlüken ilçe belediyeleri 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarını hazırlamakla yükümlüdür. Büyükşehir belediyeleri kentsel hizmetler, sosyal kalkınma ve kültür gibi konularda ilçe belediyeleriyle görev paylaşımında bulunmaktadır. Aynı zamanda ekonomik kalkınmada da etkili olabilmektedirler. Büyükşehir belediyeleri aynı zamanda yerel politikaların mekansal uygulamalarını da gerçekleştirdikleri için ilçe belediyelerinin mali programını onaylayabilmektedirler.

Büyükşehir belediyeleri görevlerini özel sektöre ihale edebilmekte veya danışmalık hizmeti alabilmektedirler. Su idaresi, temizlik, atıklar, ulaşım gibi meseleler özelleşebilmektedir. Belediye bünyesinde özel şirketler oluşturabilmektedirler.

2008'de belediye gelirlerinin yarısı devletten gelmiş ve bu oran daha sonra arttırılmıştır. Devletten gelen bu kaynağın %80'i nüfusa, %20'si ise gelişim seviyesine göre yapılmaktadır. Büyükşehir belediyeleri aynı zamanda yerel vergilerden de pay almaktadır.

Büyükşehir belediyelerinin görev hacmi genişlese de kurumlar arası olası gerilim ve çelişkileri önlemek adına valilikler çeşitli görevleri halen kendi üzerinde tutmaktadır. Bu durumda vali hakem durumundadır. Belediye kararlarını veto hakkı ve gerekli gördüğü durumlarda dava açma hakkı bulunmaktadır.

Belediyeler artık doğrudan devlet tarafından denetlenmektedir. 1986'dan beri nazım planların bakanlık tarafından onaylanmasına gerek yoktur.

Diyarbakır'da belediye ve valilik ilişkileri Türkiye genelinin aksine oldukça kuvvetlidir. Türkiye geneline bakıldığında aynı partiden olsalar bile belediyelerin valilik karşısında tüm yetkilerini kullanma noktasına gelemedikleri gözlenmektedir.

İller

İl özel idareleri hakkındaki yasa, yerel yönetimler ve desantralize devlet birimleri arasındaki kargaşanın önüne geçmiştir. Vali seçilmiş meclisin başında olmasa da kalıcı komisyona başkanlık etmekte ve temel kararları almaktadır. Özellikle yerel hizmetler olmak üzere bazı yetkiler yerel yönetimlere devredilmiştir.

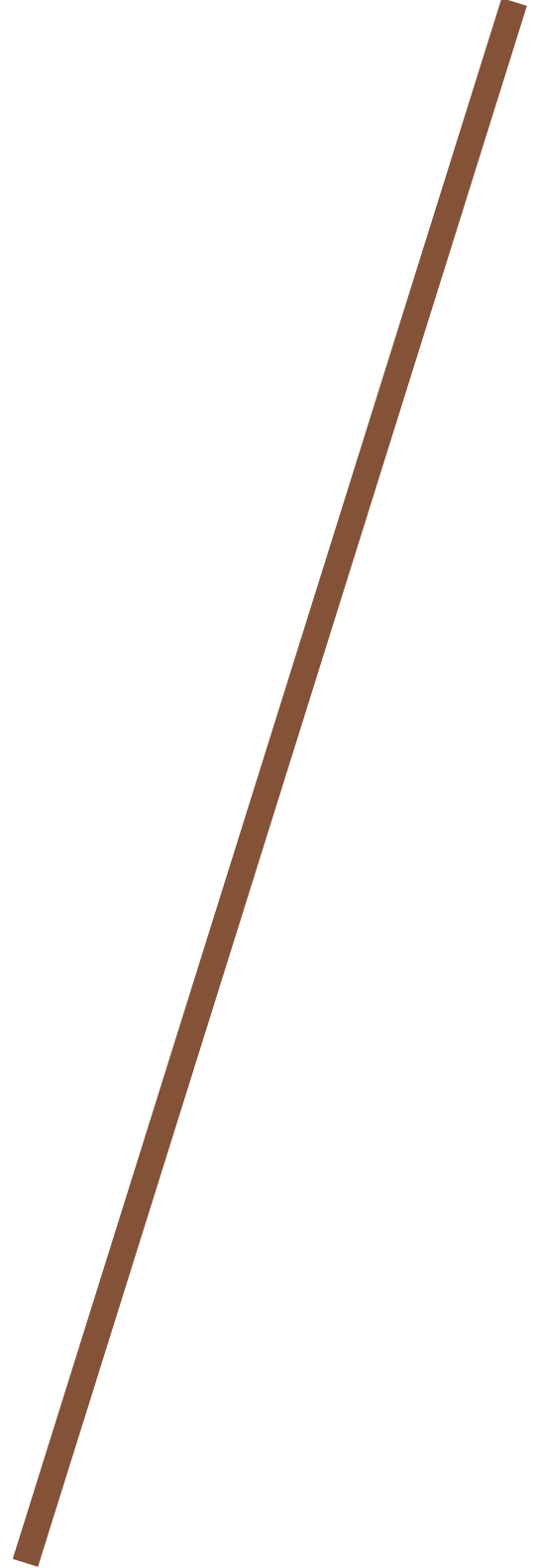
Bölgesel kalkınma ajansları

Avrupa Birliği istatiksel sistemine geçildikten sonra Bölgesel Kalkınma Ajansları yaratılmıştır. Yapılan önemli finansman ve insani katkılarla beraber bu birimler yerel yönetimlerde etkili hale gelmiştir.

Bu birimler bölgesel gelişim planlarını koordine etmekte, özel yatırımları denetlemekte ve ihale çağrılılarıyla yabancı destekleri harekete geçirmektedirler. Yerel girişimleri desteklemekte ama doğrudan uygulamamaktadırlar.

Bölgesel birimler devletin bir parçasıdır ve karar merciiinin başında vali bulunmaktadır. Ancak yönetim kurulunda ilçe belediye başkanları, ticaret ve sanayi odaları başkanları ve il meclisi başkanı da bulunmaktadır.

Yerel ve bölgesel veriler Türkiye'nin yerelliğe doğru evrilmekte olduğunu göstermektedir. Ama Türkiye aynı zamanda yeniden merkezleşme gibi karşıt bir eğilim içerisine de girmiştir. Örneğin doğrudan Başbakanlığa bağlı olan Toplu Konut İdaresinin konut sektörü ve kentsel dönüşümdeki rolü giderek artmıştır.

Türkiye'de yaşam

Türkiye’de konut sektörü

Türkiye’de inşaat sektörü, tedarik ediciler tarafından yönlendirilen spekülatif bir zemin üzerine kuruludur. Bu eğilim, Türkiye’deki konut açığının bir sonucudur. Bugün inşaat sektöründe 3 milyon kişi çalışmaktadır. Yan işlerle beraber bu sayı 5 milyona yükselmektedir.

Türkiye’de konutun tarihçesi

1950’lerden bu yana gelişen kentsel sanayi kapasitesi ve hızlı göçün bir sonucu olarak konut sıkıntısı yaşanmaktadır. Kentlerde yaşayanların oranı 1/4’ten 2/3’e yükselmiştir. Kırdan kente göç halen devam etmektedir.

Yönetimlerin kentsel yoksullara konut sağlayamama sıkıntısının karşılığı gecekondu tarafından verilmiştir. Göçmen grupları kent çeperlerinde kendi evlerini inşa etmiştir. Hizmet sektörünün gelişmesiyle beraber kent merkezi büyümüş ve özellikle orta sınıf için konut ihtiyacı baş göstermiştir. Kent merkezini çevreleyen alanların değerlendirilmesiyle beraber gecekondu yıkılmış ve yerlerine çok katlı apartmanlar (apartkondu) inşa edilmiştir.

1980’lerde gelişen inşaat hacmi ve artan arazi spekülasyonları içerisinde yeni anayasa “barınma hakkı” maddesini vurgulamıştır. Büyük ölçek konut projeleri sağlamak üzere 1984’de Toplu Konut İdaresi kurulmuştur. Toplu konut kanunuyla beraber devletin rolü düzenleyiciden temin ediciye evrilmiştir.

Konut sektörü 1980 ve 1990’larda önemli şekilde büyümüşse de konut kredi sisteminin bulunmayışı ve ekonomik dengesizlikler nedeniyle konut sıkıntısı devam etmiştir. 2000’lerde

sağlanan finansal ve ekonomik denge sayesinde Türk bankaları düşük faizlerle uluslararası kredilerden yararlanma imkanı bulmuştur. Bu dönemde konut sektöründe önemli hareketlenmeler yaşanmıştır. Devletin ve TOKİ’nin bu süreçte önemli bir rolü olmuştur. BM Habitat verilerine göre Türkiye’de 10 milyon kişi ruhsatsız konutlarda yaşamaktadır ve konut stoğunun yarısının yenilenmeye ihtiyacı vardır. Bugün konut sektöründe en büyük sıkıntılardan birisi konut kredisi problemlerinden kaynaklanan konut sahibi olma zorluğudur.

Türkiye’de inşaat sektörü

Arazi statüsü

Türkiye’de üç farklı arazi tipinden bahsedebiliriz. Birinci grup kadastral işlem görmemiş arazidir. İkincisi, inşaat yapılamaz nitelikte ve kadastral işlem görmemiş arsalar. Üçüncü grup ise inşaat yapılabilir arsa. Arazi fiyatları arazi tipine göre farklılaşmaktadır, ve fiyatlar belediyeler tarafından nazım ve imar planları tarafından belirlenmektedir. Diyarbakır’da 2670 hektarlık yeni bir alanın gelecekteki değeri (2010-2014) metrekare başına 40 TL (18Euro) olarak hesaplanmaktadır.

Bazı özel girişimciler farklı statüdeki arsalar üzerinde gecekondu gelişimini destekleyerek arazi fiyatlarında artışa neden olmakta ve bu yolla arsa spekülasyonu yaratmaktadır.

Türkiye’de arazinin büyük bölümü devlet tasarrufu altındadır. Bu alanların bir kısmı TOKİ bir kısmı da bakanlıklar tarafından kontrol edilmektedir. Ancak devlet 1990 ekonomik krizi sırasında elindeki toprağın önemli bir kısmını satmak durumunda kalmıştır.

Konut sağlama mekanizmaları

En sık rastlanan konut sağlama biçimi özel müteahhitler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Güvene dayalı ilişki sonucu arsaya alan müteahhit daha sonra inşa edilen binadan belirlenen kat/daire karşılığını konut sahibine geri vermektedir.

Bina tamamlandıktan sonra daireler çoğunlukla satılmakta nadiren de kiralanmaktadır. Yap-satçılık olarak isimlendirilen durumda ise daireler tamamlandıkça satılmaktadır.

İkinci tip konut ise kooperatifler eliyle sağlanmaktadır. Kooperatifler tarafından satın alınan arazinin büyük çoğunluğu devlet arazisi olduğu için ucuzdur. Bu grup, Türkiye konut stoğu içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Aynı şekilde kooperatifler orta sınıf konutlar içerisinde önemli bir yet tutmaktadır. Daireler çoğunlukla satın alınmakta veya kar sağlama amacı güdülmeksizin kiralanmaktadır. Bugün Türkiye’de çoğunluğu aktif olmamakla beraber 61,551 adet konut kooperatifi bulunmaktadır. Kooperatifler 1,4 milyonluk konut ile konut stoğunun % 25’ini temsil etmektedir.

Bazı kooperatifler Ankara Batıkent örneğinde görüldüğü gibi büyük ölçek projelere girişmiştir. Kent-Koop birliği tarafından gerçekleştirilen projede 1,1035 ha’lık alan üzerine 70.000 konut inşa edilmiştir ve 250,000’lik bir nüfusa hizmet etmektedir. 1993’ten itibaren konut kooperatiflerine ayrılan fon azaltılmıştır ve bunun sonucu olarak kooperatif üretiminde önemli bir düşüş gerçekleşmiştir. Özel müteahhitlerin daha ucuza

arazi sahibi olabilmesiyle de beraber kooperatiflerin asıl amacını yitirmiştir.

Üçüncü konut biçimi ise çoğunlukla düşük gelirli gruplar olmak üzere doğrudan kullanıcılar tarafından inşa edilen konutlardır. Türkiye’de asker ve devlet lojmanları dışında sosyal konut bulunmaması düşük gelir gruplarının konut sahibi olabilmesine izin vermemektedir.

Türkiye’de konut hareketleri

Ev sahipliliği

2003 verilerine göre Türkiye’de konutların % 72’si sahiplidir. Konutların ancak %20’si kiralanmaktadır.

Ev sahipliliği, etkili bir konut finansman mekanizması bulunmadığı için çoğunlukla aile veya kişiler arası borç ile gerçekleştirilmektedir. 2005 verilerine göre ev sahiplerinin sadece % 3’ü finans kurumları tarafından sağlanmış kaynaklardan yararlanmıştır. 2007’de devlet bu sorunu konut finansmanı yasasıyla çözüme girişiminde bulunmuştur. Ancak bu sistem gecekonduda yaşayan en düşük gelirli gruplara bir çözüm getirememiştir. Pek çok gecekondu sahibinin umudu, belirli bir süre sonra konutlarının yasallaşacağı inancı üzerine kuruludur. Her türlü belirsizliğe rağmen bu gruplar konut sahibi olarak adlandırılabilir.

Sosyal alışkanlıklar

Türkiye’de öğrenci ve işçi nüfusu dışında yalnız yaşayan hane halkı sayısı azdır. Çoğu durumda çocuklar evlenene kadar aileleriyle beraber yaşamaktadırlar. Üç neslin bir arada yaşadığı durumlar da nadir değildir (2003 verilerine göre nüfusun %19’u).

Aile evinden ayrılmak ancak evlendikten sonra gerçekleşmektedir. Bu durum, çocukların 18 yaşında ailesinden ayrıldığı batı toplum yaşantısından oldukça farklılaşmaktadır. Batıda konut edinme süreci kiralamakla başlarken Türkiye’de öncelik konut sahibi olmaya verilmektedir. Türkiye’de ortalama evlilik yaşı kadınlar için 22, erkekler için 26’dır.

Türkiye’nin bir batı eğilimi olan “çocukların evden erken ayrılması (decohabitation)” modelini takip edip etmeyeceğini tahmin etmek güçtür, ancak bunun konut sektöründe etkisi şüphesiz önemli olacaktır. Bugün Türkiye’de nüfusun % 50’si 24 yaşın altındadır, ve sadece %1’i bağımsız yaşamaktadır.

TOKİ (Toplu Konut İdaresi Başkanlığı)

TOKİ tarihçesi

Günümüzde TOKİ Türkiye’deki en önemli konut sağlayıcıdır. 1984’te kurulmuş olan TOKİ’nin rolü 2001’e kadar nispeten daha minimal olmuştur. 2001’de TOKİ’nin kaynağı ulusal bütçeye devredilerek yeniden yapılandırma gerçekleştirilmiştir.

1980’lerde TOKİ’nin amacı orta sınıf gelir grupları için konut sağlama üzerine kullanılmaktaydı. 1990’lardaki ekonomik krizde TOKİ’nin rolü önemli şekilde azalmıştır.

2002’de Emlak Bankası’nın ve Arazi Ofisi’nin kapatılması ile TOKİ doğrudan Başbakanlığa bağlanmış ve Arazi Ofisi’nin tüm taşınmazlarını devralmıştır (64,5 milyon metrekare eklenerek). Arsa satın alma, devretme ve kamulaştırma yetkileri de bünyesine girmiştir.

TOKİ özel şirketlerle ortaklık yapabilmekte, gecekondu dönüşüm projelerinde yer alabilmekte ve bu alanlar için belediyelerle işbirliği halinde plan hazırlayabilmektedir. Hem ulusal hem de uluslararası krediden faydalanmaktadır. TOKİ günümüzde başta Doğu Avrupa ve Kuzey Afrika olmak üzere yurtdışında da etkilidir.

TOKİ’nin yetkileri

TOKİ’nin temel görevi anayasada belirtilen barınma hakkı çerçevesinde şekillenmiştir.

«Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını dikkate alarak bir plan çerçevesinde konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri almak ve bu doğrultuda toplu konut projeleri gerçekleştirmekle yükümlüdür».

Temel görevi mevcutta %10 olan konut açığını %5’e indirmektir (yaklaşık 2,5 milyon birim).

TOKİ 2003 ve 2010 yılları arasında Türkiye’de 462,582 konut inşa etmiştir. Bunların 193,456’si orta gelir grupları, 157,277’si düşük gelir grupları, 72,942’si üst gelir grupları için inşa edilirken gecekondu dönüşümü programı kapsamında 53,547 birim, kırsal alanda afet konutu olarak da 4501 birim inşa edilmiştir (Kaynak:OUI). TOKİ elindeki arazinin önemli bir kısmını özel girişimcilere satmaktadır. 2011’de toplam 500.000 birim konut inşaatı hedefi konulmuştur.

Gecekondu oluşumunun önüne geçmek ve konut erişimindeki finansal engellerle başa çıkabilmek için uygun fiyatlarla konut sunumu

TOKİ'nin en önemli hedeflerinden biridir. Düşük gelir gruplarına konut sağlamak üzere TOKİ "gelir paylaşım modeli" (kar paylaşımı) geliştirmiştir. Özel inşaat şirketleri de devlet arazisi üzerinde TOKİ'nin konut sağlama sürecini desteklemek üzere kaynak sağlamaktadır.

Yine de TOKİ fiyatları çok uygun değildir: İstanbul'da bir ailenin TOKİ konutuna erişebilmek için aylık ortalama 2600 TL'ye sahip olması gerekmektedir (Kaynak:OUI).

TOKİ konutları çoğu zaman kullanıcılar tarafından satın alınmaktadır. Konut fiyatının % 10 ile % 40'ı önceden toplanırken geri kalan kısmı 75-240 ay arasında değişen sürelerle bölünerek ödenmektedir. TOKİ daire ödemelerinde garantör rolü üstlenmektedir. Tapu, tüm ödemelerin tamamlanmasının ardından verilmektedir.

Gecekondu dönüşüm ve ıslah projeleri kapsamında konut sakinlerinin TOKİ ile, bir TOKİ konutuna yerleşmek veya konut karşılığı bedeli tercih etmek konusunda anlaşması gerekmektedir. Ancak artan emlak fiyatlarıyla beraber düşük gelir gruplarının yeni bir konuta erişimi kolay olmamaktadır. Bir modele göre gecekondu nüfusu bölgede kalır ancak inşaat süresince geçici olarak şehrin başka bir bölümüne taşınır.

Maliyetler belediye tarafından karşılanır.

TOKİ'nin kentsel gelişime önemli katkısı ucuz ve kaliteli konut sağlamak, emlak spekülasyonunun önüne geçmek, ve düşük ve orta sınıf gelir gruplarına konut ediniminde finansman sağlamaktır. Aynı şekilde kentsel dönüşüm ve yenileme projelerinde belediyelerle işbirliği yapmak ve sosyal konut sağlamak için finansman sağlamakla yükümlüdür.

Türkiye'de gecekondu olgusu

Gecekondu kelimesi doğrudan kullanıcılar tarafından hızla inşa edilen plansız ve ruhsatsız yapılar için kullanılmaktadır. Gecekondu Türkiye'de özellikle 1945 ve 1985 arasında artan sanayileşme ve kırdan kente göçün sonucu olarak yayılmıştır.

Gecekondular genel olarak dayanıksız ve sağlıksız olarak nitelendirilse de farklı çeşitleri bulunmaktadır. Yıkılma tehdidi altında olan gecekondu olmasına rağmen deprem riski altında bulunmakla beraber çoğunluğu oldukça sağlamdır. Gecekonduların bir diğer özelliği de kent içerisinde kırsal özellikler taşımalarıdır.

1940'lardan sonra Türkiye'nin büyük kentlerinin çoğunda gecekondu üretimi oldukça yaygındır. Ancak gecekondu ile ilgili istatistikler farklı gerçekleri çoğu zaman eksik biçimde ifade etmektedir. Örneğin, son 25 yıl içerisinde inşa edilmiş konutların % 60'ının gecekondu olduğu ve hergün İstanbul'da 200 yeni gecekondu inşa edildiği iddia edilmektedir.

Gecekondunun kavramsal gelişimi

Gecekondu Türkiye gerçeği içerisinde kendine özgü bir takım nitelikleri barındırmaktadır. Taşındığı farklı imgelerle birlikte Türkiye kentlerinin önemli bir gerçeğini temsil etmektedirler.

J.F. Pérouse gecekondu tanımını arazi ile kurduğu yasal olmayan durum üzerinden yapmaktadır.

sosyal donatı gibi önemli problemleri de barındırmaktadır.

Ancak son dönemde ilk dalga gecekonduların özellikleri kaybolmaya başlamıştır.

Gecekondular genellikle en temel yaşam şartları eksik olarak ve inşaat yasalarını ihlal eden bir biçimde inşa edilmiş yapılardır (Fehmi Yavuz içinde).

Gecekondular ikili bir durum üzerinden tanımlanabilmektedir: Arazi sahipliği söz konusu olmamakla beraber inşaat da yasal olmayan yollarla gerçekleştirilmiştir. Ancak zaman içerisinde ıslah yasalarıyla birlikte gecekonduların kullanıcılarına tapu verilmiştir. Bu anlamda gecekondular salt yasal durumları üzerinden yeterli olarak değerlendirilemez.

Diğer bir tanım mimari özellikleri üzerinden yapılabilir.

Gecekonduların temel özelliği ucuz ve dayanıksız malzeme kullanımı ile inşa edildikleri için dayanıksız ve baştan savma olmaktadır.

Diğer taraftan gecekondular zaman içerisinde kullanıcıların ihtiyaçlarına göre gelişime ve büyümeye de açıktır. Kentsel olmayan bir konut tipi olarak kırsal biçimlere yakınlık göstermektedirler. İlk dalga gecekonduların büyük çoğunluğu geleneksel kırsal mimari ile önemli benzerlikler taşımaktadırlar. Ancak daha küçüktürler (yaklaşık 30 m²).

Gecekonduların dönüştürülebilirlik özelliklerinden dolayı alternatif bir konut biçimi olarak ele alabiliriz. Çeşitli mekansal avantajları da vardır: açık alanla kurduğu ilişki, büyüme potansiyeli, ve mahalle içerisindeki kuvvetli sosyal ağlar bu avantajlardan bazılarıdır. Bunun yanı sıra doğal afetlere karşı dayanıksızlığı, sağlıksız koşulları, sınırlı güvenlik imkanı ve yetersiz altyapı ve

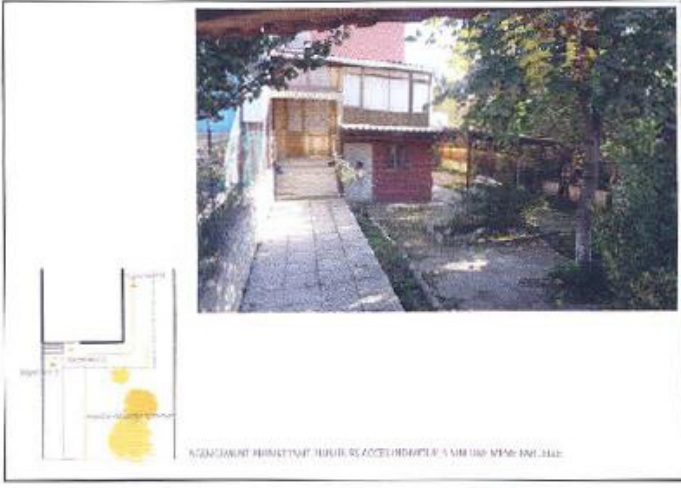

Af yasalarıyla beraber kullanıcılar ana yapıya kat çıkarak veya yeni çok katlı yapılar inşa ederek spekülasyon bir bakış içerisinde girmişlerdir. Bu bağlamda ilk nesil gecekonduların kullanıcıları arazi sahibi haline gelirken ikinci nesil daha çok kiracı olarak gelişmiştir. Apartkondular olarak nitelendirilen yeni yapı tipinin betonarme ve tuğla kullanımı ile inşaatı kolaydır. Bu yapıların çok az bir kısmının inşaat ruhsatı vardır, genel olarak yasal olmayan süreç içerisinde inşa edilmişlerdir.

Çoğunlukla doğrudan kullanıcı tarafından inşa edilmemektedirler, inşaat sonrası kiralanmakta veya satılmaktadırlar. Ben u Sen’de eski gecekonduların dokusu ve yeni apartkondular bir arada göze çarparken apartkondular Diyarbakır’ın herhangi bir yerindeki konutlardan kolay kolay ayırt edilememektedir.

İlk nesil gecekondular Belediye ve devlet tarafından düzenlenen yenileme ve dönüşüm çalışmaları kapsamında büyük ölçüde ortadan kaybolmaktadır. Yıkılan gecekonduların yerini apartmanlar almaktadır.

“Gerçek” gecekonduların kaybolmasıyla “hayali” gecekonduların çoğalmaya başlamıştır. Bu noktada “yasadışı metaforu” olarak tanımlayabileceğimiz üçüncü bir gecekondular

Gölgeli giriş ve avlu :
Aynı arsaya girmek için yapılmış farklı düzenlemeler
[Ayşegül Cankat]

tanımı devreye girmektedir. Gecekondular önemli bir sosyal dayanışma ve yardımlaşma mekanı olarak ele alınabilirken aynı zamanda tehlikeli ve sağlıksız olarak değerlendirilmektedirler. Özellikle kent çeperlerinde varoş olarak da adlandırılan ve çoğunlukla marjinal grupları barındıran gecekondu mahalleleri önemli bir güvensizlik kaynağı olarak ele alınmaktadır. Pek çok sivil toplum kuruluşu gecekondu mahalle nüfusunun hayat mücadelesi içerisinde olduğu birer karşı koyuş ve mücadele alanları olarak değerlendirmektedir.

Popüler kültürde gecekondu çeşitli medya ve kültür kanallarında kırsal hayat biçimini kente taşıyan kişi ve grupların, içine girdikleri toplumda geçirdikleri değişimle beraber ele alınmaktadır. Bu doğrultuda Arabesk müzik, gecekondu nüfusunun Türk kültürüne kattığı önemli unsurlardan birisidir.

Gecekondum tarihçesi

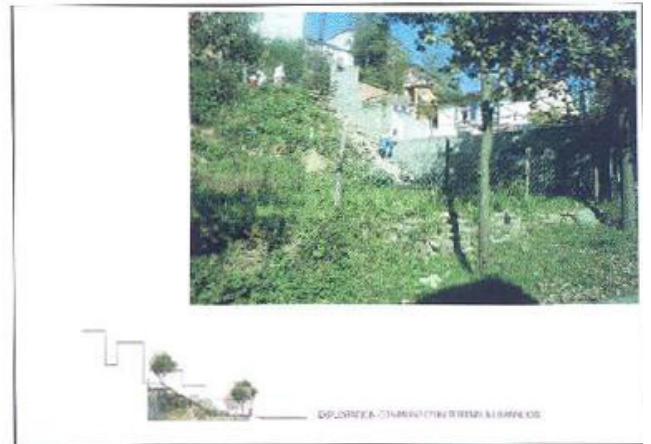
Gecekondum nasıl Türkiye'nin önemli bir parçası haline gelmiştir? Kent çeperinde bulunan devlet arazilerinin ihlaliyle yayılan gecekondu alanlarının hızlı bir şekilde büyümüş olması, devlet müdahalelerini sınırlı hale getirmiş, yıkımın önüne geçmiştir. Aynı zamanda gecekondu gelişimine, göçmenler için ucuz konut sağlamadığı

için önemli ölçüde göz yumulmuştur (Orhan Esen, İstanbul gecekondu). Her türlü gerilim ve çatışmaya rağmen gecekondu inşaatları devam etmiş, mevcut yerleşimler büyümüştür. Kimi durumda gecekondu siyasi bir araç haline getirilmiştir.

Gecekondum sanayileşmenin başlangıcıyla ortaya çıkmıştır. İşçiler için sanayi çevresinde yerleşebilme ve bahçelerinde ekim yapabilme imkanı önemli bir fırsat olarak değerlendirilmiştir.

Gecekondumla ilgili ilk kanun 1948 yılında yürürlüğe girmiş ve sadece Ankara'ya uygulanmıştır. Gecekondum alanları toplam 70.000'lik nüfusla yıkımı imkansız hale getirmiştir. Bu dönemde hedef gecekonduyu tolere etmek üzere kurulmuştur. Af yasalarıyla beraber kullanıcılar binalarını kuvvetlendirme imkanı bulabilmişlerdir. Arazi, belediyeler tarafından satın alınmış ve ucuz fiyat karşılığında kullanıcılarına geri satılmıştır. Böylelikle de devlet bu araziler üzerine tekrar denetim sahibi olmanın yolunu bulmuştur. 1966'dan sonraki af yasaları da bu eğilimi sürdürmüştür.

Ancak bu kanunlar önemli ölçüde başarısız olmuştur. Devlet bu alanlar üzerinde denetimi asla tam olarak eline geçirememiştir ve bu arada gecekondu mahalleleri yayılmaya devam

Eğimli bahçeler terkedilmiş bir araziden farklı faydalanmalar
[Ayşegül Cankat]

etmiştir. Bunun sonucunda ilk dönem apartkondular inşa edilmeye başlanmış ve bu dönemde resmi olmayan bir emlak piyasası oluşmuştur. Kimi gecekonduların kamusal alanlarında kamu arazisinin satın alınması, ve inşaatlar yapıldıktan sonra yeni gelen göçmenlere kiralanması söz konusu olmuştur. Bu süreçte yerel yönetimler ancak sınırlı biçimde müdahale edebilmiş, denetimi ellerine alamamışlardır.

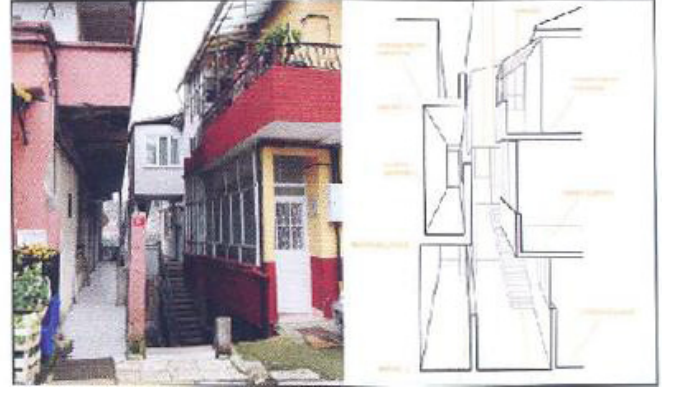
Düşük gelirli nüfus için gecekonduda yaşamak daha kolay, ucuz ve risksiz olarak değerlendirilmektedir. Spekülatif bakış açısından değerlendirildiğinde gecekondular, hızla büyüyen kent içerisinde sahibi için bir finansal getiri haline gelebilecektir.

Gecekonduların sosyolojisi

Gecekondular kent bütününde psikolojik sınır oluşturan toplumsal bir bölünmeye karşılık gelmektedir. Kentin bazı bölgeleri gecekonduların nüfusuna erişimine açık değildir, bu nüfus önemli ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Gecekonduların nüfusu aynı şekilde çeşitli azınlık ve marjinal gruplarla kimliklendirilmekte ve bu doğrultuda da siyasi bir tehdit olarak görülmektedirler. Gecekonduların mahalleleri çoğu zaman düşük gelirli grupların tutunabildiği ve kentteki ayrımcılıklara karşı aidiyet duygusu hissedebilecekleri yegane alanlar olmaktadır.

Gecekondular kentle bütünleşmesi gereken alanlardır. Türkiye’de modernizasyon kuramı kentsel ve kırsal alanlar arasında bir ikilem yaratmıştır. Zincirleme göçler sonucu kentlere gelen göçmenler geldikleri yere göre bir arada kümelenmişlerdir. Bu yolla da kırsal kimliklerini vurgulayarak sürdürülebilmelerinin yolunu bulmuşlardır.

Gecekondulardaki sosyal hayat çeşitli özelliklerinden ötürü farklılaşmaktadır. Mahalle içerisinde dayanışma bağları ve komşuluk ilişkileri çok

Karşılıklı dikeylikler : Yakınlığa rağmen mahremiyet [Ayşegül Cankat]

kuvvetlidir. Mahalleli çeşitli görevleri paylaşmakta ve mekan üzerinde ortak kararlar alabilmektedir. Ben u Sen’deki ekmek fırınları örneğine baktığımızda bunun kırsal alandan ithal edilmiş biçimler olduğunu görmekteyiz. Bu fırınlar farklı aileler tarafından ortak olarak kullanılmakta ve önemli bir sosyal etkileşim mekanı olarak ortaya çıkmaktadırlar. Aynı şekilde sebze kurutmak ve bahçecilik gibi pek çok aktivite de ortak olarak yapılmaktadır. Tüm bu olgular dayanışma bağlarını oldukça kuvvetlendirmektedir. Gecekonduların yasal olarak güvensiz olan durumu aynı zamanda yardımlaşma olgusunu da güçlendirmektedir.

Gecekondulardaki sosyal yaşam göstermektedir ki gecekondular barındırdığı kırsal niteliklerinin yanı sıra aynı zamanda önemli kentsel nitelikleri de bünyesinde bulundurmaktadır. Meydanlar ve kamusal alanlar burda da mevcuttur.

Streets of gecekondular areas are full of children playing and women talking, while men spend time in cafes, drinking tea or playing “tavla” in terraces covered with creeper.

Gecekondular sokaklarında oyun oynayan çocuklara, sohbet eden kadınlara, kahve önlerinde çay içip tavla oynayan, yani sosyalleşen insanlara sıklıkla rastlanmaktadır.

Bu geleneksel dayanışma ağları gecekonduların nüfusu kente taşındığı zaman da evrilerek devam etmiştir. Komşuluk ilişkileri devam etmektedir fakat evlerin birbirine çok yakın olması bazen problem yaratabilmekte, çünkü aileler biraz da olsa mahremiyet aramaktadırlar. Gecekondular düşük gelirli gruplar için bir konut çözümü olagelmıştır. Bu nüfusun yaygın biçimde üretilen modern ve rahat apartmanlara ulaşımı sınırlıdır.

Apartmanlarda mekanlar sınırlıdır ve zaman içerisinde büyütülememektedir. Apartman yaşantısında gürültü faktörü, gecekonduların aksine daha az tolere edilebilir bir durumdur. Aynı şekilde, çoğu gecekonduların apartman içerisinde besleyemeyecekleri hayvanları vardır.

Gecekonduların nüfusunun kentle ilişkisi

Gecekonduların nüfusunun kentle ilişkisi çoğu zaman çeşitli sıkıntıları barındırmaktadır. Tahire Erman'a göre bu gruplar kendilerini "kentliden" çok "köylü" olarak görmektedirler. Yaşam biçimleri, aksanları gibi nedenlerden ötürü "kentli" nüfustan farklılaşmaktadırlar.

Bunun yanı sıra gecekonduların nüfusu kendilerini, konumlarının gerektirdiği durumlara adapte edebilmekte ve uyum sağlayabilmektedirler.

Kadınlar mahalle içerisinde kuvvetli bir sosyal baskı altındadır.

Kadınlar için kente göç önemli bir gelişim aracı olarak görülse de kadının gecekondudaki rolü çoğunlukla ev kadını olarak tanımlanmaktadır.

İlk nesil gecekonduların sakinleri daha optimist görünse bile gençler kentte kendilerinin yeri olmadığına inanmakta. Kentte yetişmişlerdir fakat yaşadıkları dışlanma nedeniyle kendilerini hiç bir zaman kentin bir parçası olarak hissedemezler.

Diyarbakır'ın Portresi

Coğrafi Bilgiler ve Konum

Diyarbakır Dicle Nehri kıyısında, yukarı Mezopotamya'da konumlanmıştır. Şehir, Karacadağ volkanik oluşumları üzerinde, platonun doğusunda 650m yükseklikte kurulmuştur. 15.355km² yüzölçümüyle Güneydoğu Anadolu Bölgesinin en büyük kentidir.

2000 nüfus sayımına göre toplam nüfus (şehir merkezi+ çevre köyler) 1.528.958 dir.

Güneydoğu Anadolu Gölgesi'nin önemli şehirlerindendir ve hızlı nüfus artışı ve kentleşme alanındaki gelişmeleriyle bölgedeki diğer illerden farklılık gösterir.

İklim ve Coğrafya

Diyarbakır'da akdeniz tipi karasal iklim hakimdir. Yıllık ortalama yağış miktarı ortalama 500mm'dir. Sadece kış ve bahar aylarında yağış görülür. Şehrin kuzeyi Toros Dağları ile çevrili olduğundan soğuk ve sert hava kente giremez. Kışlar hafif soğuk, yazları ise sıcak ve kurak geçer. Türkiye'de en sıcak yaz günleri Diyarbakır'da görülür.

-Ortalama rüzgar hızı 2.4m/dk'dır. En yüksek hız Haziran ayında (3.3m/dk) ve en düşük hız Kasım ve Aralık aylarında (1.6m/dk) kaydedilmiştir.

-Yıllık ortalama sıcaklık: 15.8C

-Yıllık en yüksek sıcaklık: 22.5C

-Yıllık en düşük sıcaklık: 8.8C

Doğal Enerji Kaynakları

Güneş Enerjisi

(Kaynak: Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Araştırması 2004)

Şehirde güneşlenme süresi bir hayli uzun olmasına rağmen, güneş enerjisi sadece binaların çatıları üzerine yerleştirilen su depoları vasıtasıyla su ısıtma amacıyla kullanılmakta.

Ayrıca Sümer Park'ta bir Güneş evi bulunmaktadır. Bu ev ihtiyacı olan tüm enerjiyi

kendisi üretmektedir (ısıtma ve soğutma dahil) Bu projenin amacı çocukları eğitmek, insanları sürdürülebilir projelerin önemi konusunda bilinçlendirmektir. Fakat evin maliyeti oldukça fazla olduğu için başka bir örnek üretimi henüz mümkün olmamıştır.

Doğalgaz

Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesinde bir doğalgaz rezervi bulunmaktadır. Rezervin büyüklüğü ile ilgili resmi bir bilgi bulunmamaktadır. Özel bir firma tarafından elektrik üretimi için kullanılmaktadır.

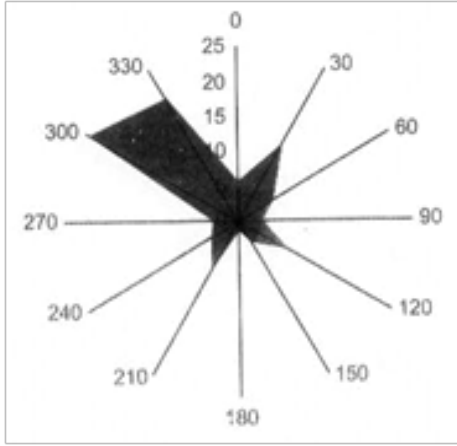

Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)

İstasyon	Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haz.	Tem.	Ağus.	Eyl..	Eki.	Kas..	Ara..
Diyarbakır	2001	4,6	5	5,6	8,2	9,2	13,1	12,2	11,6	9,2	7,4	6	2
	2002	5,7	6,7	5,1	5,7	11,3	12,5	12,5	11,9	9,7	7	6,9	4
	2003	2,8	3,9	4,7	5,3	10,4	11,9	12,5	11,8	10	7,6	5,6	3,6

Rüzgar

1991-2002 yılları arasındaki ortalama rüzgar hızı 2,40m /dk olarak ölçülmüştür. Rüzgar enerjisi Diyarbakır'da bir enerji kaynağı olarak kullanılmamaktadır. Birincil hakim rüzgar yönü Kuzey-Kuzey-Batı(NNW), ikincil yön ise Kuzey-Batı'dır. Şehirdeki ortalama nem %54 olarak kaydedilmiştir.

Biyogaz/ Biyokütle

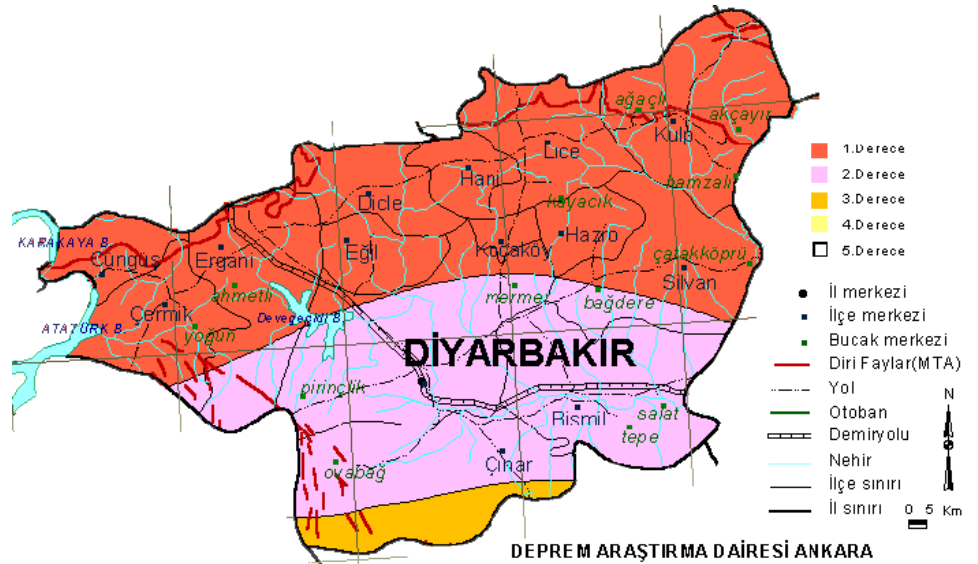
Biyogaz enerji üretimi için kullanılmamaktadır, fakat bazı ilçe ve köylerde hayvan dışkıları (tezekler) ısınma için kullanılmaktadır.

Jeotermal Alanlar

Şehre 3km uzaklıkta Çermik-Hamambaşı'nda bir kaplıca bulunmaktadır. Suyun sıcaklığı 45C'dir ve su hipotermal, sodyum, bikarbonat ve klor içeren bir yapıya sahiptir.

Deprem

Şehir merkezi ikinci derecede risk alanında bulunur. Diyarbakır'ın birçok ilçesi birincil derecede deprem bölgesinde olmasına rağmen kaydedilen tek büyük deprem 1975 yılında Lice'de meydana gelen 6.6 büyüklüğündeki depremdir.

Diyarbakır'ın Portresi

Peyzaj

Diyarbakır, morfolojik avantajları ve doğal özellikleri nedeniyle Güneydoğu Anadolu bölgesinin önemli şehirlerinden birisidir. Ayrıca Orta Doğu ve Kafkasya arasında önemli bir geçiş niteliği taşır. Kişi başına düşen yeşil alan 1,6m²'dir. Toplam aktif yeşil alan 195.700m², toplam pasif yeşil alan 1.800.000m²'dir.

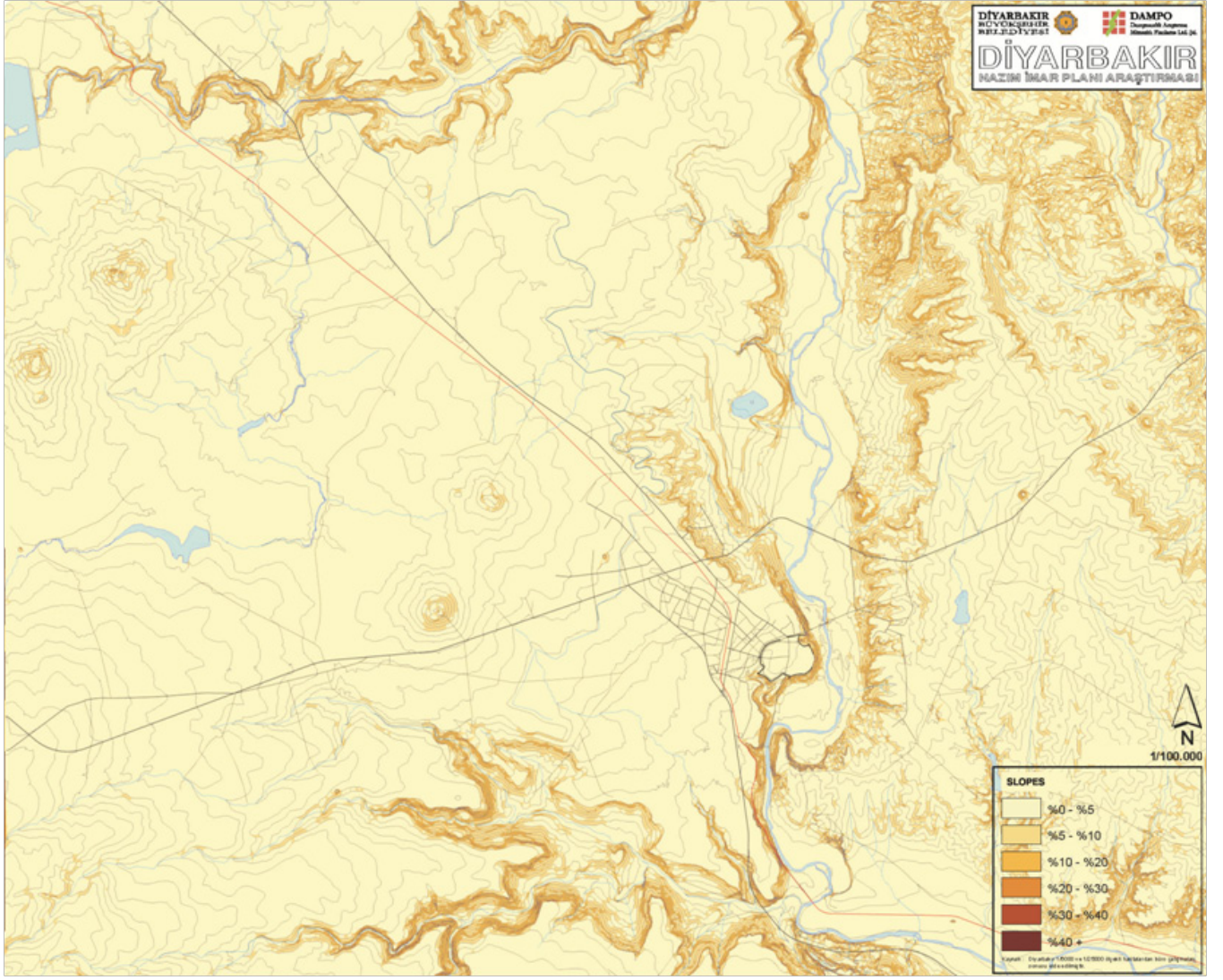
Orman alanlarının toplam alana oranı %24.3'tür. Bu ideal oran olan %25'e çok yakındır. Fakat şehirdeki orman kalitesi genelde düşüktür ve rehabilite edilmelidir. Ormanlarda genellikle Quercus türü hakimdir. Genel ağaç popülasyonu Cupressus sp., Pinus nigra, Platanus orientalis, Juglans sp., Salix sp., Populus sp. ve Pistacia terebinthus gibi türlerden oluşur.

Topoğrafya

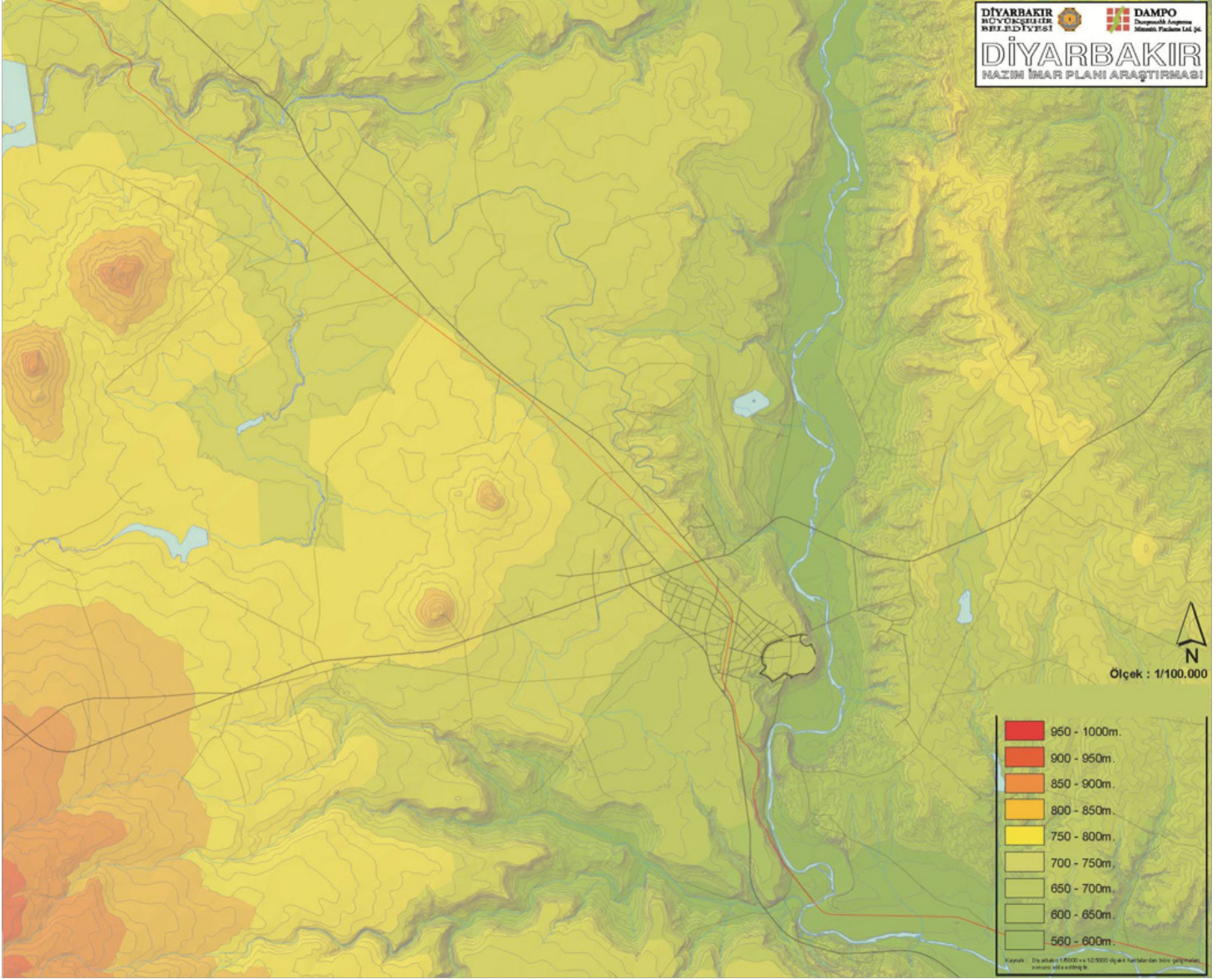
Diyarbakır'ın topoğrafik özellikleri şehrin genişleme alanı için belirleyici niteliklerden bir tanesidir. Şehir Mezapotamya'nın üst kesimlerinde, Toros dağlarıyla çevrili, aşınmış bir volkanik plato üzerine kurulmuştur. Karacadağ şehrin yaklaşık olarak 40km kuzeyinde bulunur ve en yüksek noktası 1957m'dir. Şehir Dicle Nehri'nden 100m yüksektedir.

Topoğrafik Eşikler

Planlama alanı, Dicle Vadisi yamaçlarındaki yerleşimler dışında genellikle düz bir yapıya sahiptir. Eğimli alanlar Dicle Vadisi yamaçları, Dicle Vadisi ile birleşen vadiler ve Dicle'nin doğusunda bulunan alanlardır. Yerleşimler için genellikle düz alanlar seçilmiştir ve eğim şehrin ilerleme yönünde etkilidir. Dicle Vadisi'nin batısı yerleşime pek uygun değildir.

Bitki örtüsü

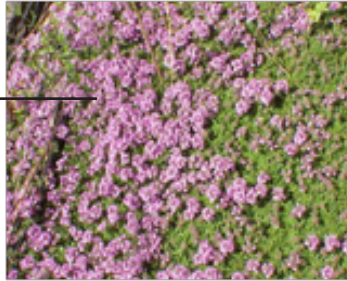
Güneydoğu Anadolu bölgesi tür çeşitliliği açısından çok zengindir fakat birçoğu, kontrolsüz ilaçlama, plansız yeni araziler, baraj inşaatları, kentleşme, yeşil alanların yok edilmesi ve erozyon nedeniyle yokolma tehlikesi altındadır.

Bafra körfezinden başlayan ve Toros eteklerine kadar devam eden Diyarbakır havzası Filistin yakınlarındaki en verimli arazilerin kuzeyinde bulunmaktadır. Diyarbakır'daki ormanların çoğu akdeniz tipi karasal iklim nedeniyle fakir ve kuraktır.

Bölgede bulunabilecek türler:

(Listenin tamamı ihtiyaç olduğunda verilecektir)

- Quercus sp. (en yaygın olanı Quercus infectoria)
- Salix sp.
- Platanus sp.
- Populus sp.
- Pistacia sp.
- Velbuscum s
- Astragalus sp.
- Delphinium
- Eryaglum sp.
- Euphorbia so.
- Gentiana sp.
- Silene sp.
- Trifolium sp.
- Thymus sp.

- Achillea sp.
- Morus sp.
- Bromus sp.
- Cupressaceae
- Nymphaeaceae
- Rosaceae
- Capparaceae
- Oleaceae
- Verbenaceae
- Asteraceae
- Liliaceae
- Poaceae

Endemik ve Tehlike altında olan türler [Vulnerable (V) Rare (R) Insufficiently known (K)
(eğilimli/hassas) (nadir) (yeterli derecede bilinmeyen)]

MAGNOLIATAE (DICOTYLEDONEAE)

1. Ranunculaceae

- Anemone coronaria (V)
- Nigella Arvensis var. caudata (R)7

2. Fabaceae (Leguminoae)

- Astragalus caspicus (R)
- Astragalus garaensis (R)
- Hedysarum kotschyi (R)
- Hedysarum pannosum (R)

3. Apiaceae (Umbelliferae)

- Hippomarathrum scaprum (K)
- Pimpinella eriocarpa (K)

4. Euphorbiaceae

- Euphorbia craspedia (R)
- Euphorbia pyhsocalos (R)

5. Caryophyllaceae

- Minuartia formasa (K)
- (Listenin tamamı ihtiyaç olduğunda verilecektir)

Toprak

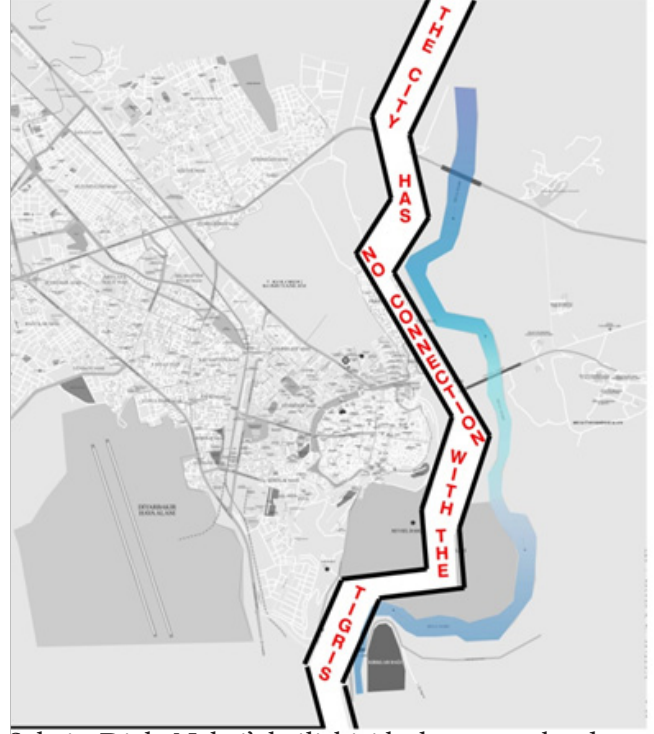
Diyarbakır'da iklim, topoğrafya ve birincil malzeme değişiklikleri nedeniyle bir çok toprak çeşidi bulunmaktadır. Ayrıca yer örtüsünden yoksun bazı alanlar da mevcuttur.

Diyarbakır'da bulunabilecek bazı toprak çeşitleri:

Alüvyal toprak: Her çeşit bitkinin yetişmesi için uygundur. Genellikle Dicle Nehri çevresinde ve Batman çayında bulunur. Tuzluluk ve alkalilik konusunda problemsizdir.

Kolüviyal Toprak: Yüksek eğimli tepelerin eteklerinde ve nehir ağzlarında bulunur. Toprak kaymaları ve ikincil nehirlerin taşıdığı maddelerden oluşur. Tuzluluk veya sodyum/alkalilik problemi yoktur. Yeterli yağış veya sulama olduğu sürece yüksek verime sahiptirler.

Kahverengi Orman Toprağı: Zengin kireçli alanlarda oluşurlar. İyi dirençlidirler. Genellikle ormanlarda ve çayırda kullanılır. Tarımda kullanıldığında bir hayli verimlidir ve neredeyse Diyarbakır'ın her bölgesinde bulunur.

Şehrin Dicle Nehri'yle ilişkisi bulunmamaktadır.

Su kaynakları

Nehirler: En önemli olanı Dicle Nehri'dir, diğerleri de Dicle'nin kollarıdır. Dicle havzasından doğar, birleşir ve alanı tek bir noktadan terkederler.

Göller ve Göletler: Diyarbakır'da doğal göl bulunmamaktadır. İlk yapay gölet Devegeçidi Baraj Gölü'dür. Şehir sınırları içerisindeki en önemlileri: Karakaya Baraj Gölü, Atatürk Baraj Gölü, Kral Kızı Baraj Gölü, Dicle Baraj Gölü ve Göksu Baraj Gölü'dür. Bu göletlerin toplam rezervuar alanı 127ha'dır. Şehir Dicle Nehri'nin yanında olmasına rağmen nehirle hiçbir ilişkisi yoktur. Fakat bu yapıyı değiştirmek için Dicle Vadisi mimari proje yarışması düzenlenmiştir.

Su Kaynağı Kapasitesi

Yerüstü Suları: 6905hm³

Dicle Havzasından: 6520hm³

Fırat Havzasından: 385hm³

Yeraltı Suları: 350hm³

Toplam Su Potansiyeli: 7255hm³

İçme Suyu Kullanım Potansiyelleri:

Diyarbakır Şehir İçme Suyu

2. aşama: 71,40hm³/yıl

Diyarbakır Şehir İçme Suyu

1.aşama: 71,40hm³/yıl

Gözeli su havzası

(Belediye): 12,50 hm³/yıl

Diyarbakır'ın Portresi

Hevsel Bahçeleri

Bu alanlar şehrin tarım açısından en verimli alanlarıdır. 3000dekar bir alana sahiptir ve yaklaşık olarak elli aile burada tarım yapmaktadır. Tarlalar bütün şehrin sebze ve meyve ihtiyacını karşılamaktaydı fakat şehrin atık sularının sulama için kullanılması ve çevre kirliliği nedeniyle bahçelerin verimliliği düşmüştür. 1980 yılında Köy Hizmetleri tarafından bir proje yapılmış fakat uygulanamamıştır. Fakat sonrasında, 2000 yılında başka bir sulama projesi yapılmış ve uygulanmıştır.

Bahçelerde hala kavak, pamuk ve sebze üretimi yapılmaktadır. Kavak için 1000dekar, pamuk için 300-500dekar ve kalan alan da sebze yetiştirme için ayrılmıştır. Bahçelerde çalışanlar genellikle akrabalarının işgücünü kullanmaktadır fakat tarımdan gelen gelir ancak kendi yaşamlarını devam ettirmek için yeterli olmakta ve para biriktirememektedirler.

Diyarbakır'ın Tarihi

Medeniyetler

Şehir tarih boyunca birçok farklı isim almıştır. Yaklaşık olarak 30 medeniyet yaşamıştır ve bu medeniyetlerin zengin tarihi ve kültürü nedeniyle şehir bölgenin önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Yeni gelen her medeniyet kendi kültürünü daha öncekilerle harmanlamış ve daha da zenginleştirmiştir, ve bu da şehri bir Açık Hava Müzesi haline getirmiştir.

İnsanlığın yerleşmesi için önemli olan dört alan (10.000- 8.000 yıl önce) Diyarbakır'da Hallam Çemi, Çayönü, Demirci tepesi ve Kortik Tepesi'nde bulunur. Bu alanlar sadece Mezopotamya veya Anadolu için değil, aynı zamanda dünya medeniyet tarihi için de çok önemlidir.

Ergani yakınlarında bulunan Çayönü köyü, MÖ 7500- MÖ 5000 yılları arasında yaşamış tarım bazlı toplumların ilk örneklerindedir. Neolitik dönemde insanlar bu alanda göç etmek yerine yerleşik hayata geçmeye ve avlanmak yerine yiyecek yetiştirmeye başlamışlardır.

Şehir birçok medeniyet tarafından yönetilmiştir:

Hurri-Mitanni, Asurlular, Aramiler, Roma, Sasani İmparatorluğu, Bizanslılar, Emevi İmparatorluğu, Abbasi İmparatorluğu, Hamdaniler, Mervaniler, Selçuklar, Artuklular, Eyyubiler, Moğollar, Akkoyunlular, Safevi devleti ve Osmanlı İmparatorluğu

Amid **Amed**

Dikranagerd Kara-Amid

Diyar-ı Bekr Diyarbekir **Diyarbakır**

Diyarbakır 1939

Diyarbakır'ın Portresi

Ayrıca İçkale'de ilk yerleşim örneklerinden olarak kabul edilen bir tepe daha bulunmaktadır fakat bu alan askeri bölge içinde olduğu için arkeolojik kazılar yapılamamaktadır.

Şehirdeki yapılar genellikle Romalılar, Mervaniler, Hristiyanlar ve Osmanlılara aittir. Surlardaki tabletler, süslemeler, figürler, kapılar ve burçlar bu dönemlerin izlerini taşımaktadır.

Diyarbakır şehrinin genel yapısı geç Roma döneminde, 4. Yüzyılın ortalarında oluşturulmuştur. Romalılar Diyarbakır'ı Roma Mezapotamya bölgesinin başkenti yapmıştır ve şehir ticaret ve yönetsel olarak gelişmiştir.

1515'de Diyarbakır'ın nüfusu 50.000'di. Osmanlı İmparatorluğu'na katıldıktan sonra şehirdeki ticari gelişim ile nüfus 100.000'e yükseldi. Fakat sonrasında yaşanan salgın hastalıklar ve göçler sonrasında nüfus 1870'de 21.372'ye kadar düştü.

Ekonomi Sektörler

Diyarbakır hem sahip olduğu potansiyel ve avantajlar, hem de GAP projesinin en önemli şehirlerinden biri olması nedeniyle yerli ve yabancı girişimcilerin takibi altındadır. Diyarbakır'da yaklaşık olarak 190 adet sanayi firması vardır. Sanayi alanları genellikle şehir içinde konumlandırılmıştır fakat Ergani, Silvan, Çermik, Bismil, Lice ve Çınar gibi ilçelerde de bazı sanayi alanları bulunmaktadır. Üretimler için gerekli olan hammadde şehir çevresinde üretilmektedir.

Şehirdeki ana sanayi sektörleri şunlardır: gıda, kimyasal ve plastik, tekstil, ahşap ve orman ürünleri, metal objeler ve makine, taş ve toprak bazlı sanayi ve maden (özellikle mermer, bazalt ve traverten) Bazı fabrikalar (tütün, tuğla) ekonomik kriz nedeniyle kapanmıştır ve birçok insan bu nedenle işsiz kalmıştır.

Tarım

Tarım da şehir için önemli olan sektörlerden biridir. Buğday, arpa, mercimek, pamuk ve çeltik üretimi şehrin çeşitli yerlerinde yapılmaktadır. Sebze ve meyve Hıvsel Bahçelerinde üretilmektedir, fakat yanlış sulama teknikleri, haşere için kullanılan çeşitli kimyasallar nedeniyle burada üretilen ürünler ancak şehir halkı için yeterli olabilmektedir.

Kayıtdışı ekonomi devlet tarafından ölçülememektedir fakat sokaklarda yürürken görülebilir. En popüler olanları kaçak çay ve kaçak sigaradır.

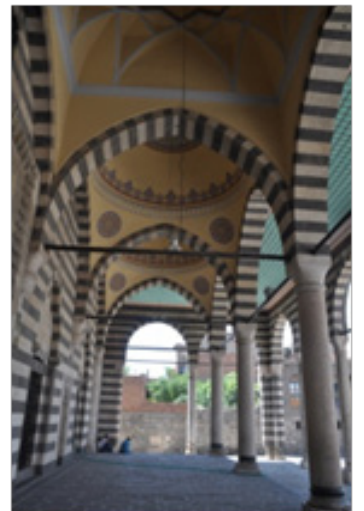
İşsizlik ve Yoksulluk

Diyarbakır nüfusunun %23.2'sinin herhangi bir geliri bulunmamaktadır. Bu insanların çoğunluğu (51.9%) ekonomik problemler nedeniyle göç edenlerdir. Nüfusun %14.3'ünün gelir getiren bir işi bulunmamaktadır. 18-24 yaş arasındaki bireylerin yalnız %24.1'i gelir getiren bir işte çalışmaktadır (%6.5 kadın, %58.3 erkek)

Göç edenlerin %21.5'i çatışmalar nedeniyle göç etmiştir, şehrin sağladığı olanaklar nedeniyle göç edenlerin yüzdesi ise en düşük değere sahiptir (%11.4) Hiçbir geliri olmayan ailelerin çoğunluğu (%49.2) Bağlar semtinde, %22.2'si Yenişehir semtinde, %12.4'ü ise Suriçi ve Kayapınar mahallelerinde oturmaktadırlar.

Turizm

Anadolu bir çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu medeniyetler burada doğup burada sona ermiştir. Diyarbakır bu medeniyetlerin kesişme noktasıdır ve bu yüzden şehir içinde birçok tarihi yapı (küçük kaleler, kervansaraylar, köprüler, hanlar, camiler ve kiliseler) bulunmaktadır. Ayrıca bölgede yaşayan halkın adet ve görenekleri kültürel değerleri yükseltmiş ve kültür turizmini güçlendirmiştir. Bunun yanısıra İş ve Kongre turizmi, Mağara Turizmi ve Termal Turizm de Diyarbakır'daki turizm çeşitleri olarak sayılabilir. 2004 yılında Diyarbakır'a gelen yerel turist sayısı 121.907, yabancı turist sayısı ise 11.027 olarak belirlenmiştir. Fakat bölgedeki çatışmalar nedeniyle bazı ülkeler Diyarbakır'ı bazı dönemlerde kırmızı listeye almaktadırlar.

Diyarbakır'ın Portresi

Sosyoloji

		Diyarbakır'ın Sosyal, Ekonomik ve Demografik Değişkenleri			
DEĞİŞKENLER		1990		2000	
		D.BAKIR	TÜRKİYE	D.BAKIR	TÜRKİYE
1	Nüfus Büyüme Hızı (‰)	31,70	21,71	21,87	18,28
2	Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²)	71	73	90	88
3	Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	6,9	5,0	6,8	4,5
4	Toplam Doğurganlık oranı	4,7	2,7	4,5	2,5
5	Ortaokullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	15	13	21	16
6	Okuryazarlık oranı(%)	56,26	80,49	69,59	87,32
7	Hastanelerde kişi başına düşen yatak sayısı	427	454	473	433
8	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Kişi başı) (\$)	1 908	2 655	1 313	2 146
9	İşsizlik Oranı (%)	11,5	5,4	14,2	8,9
10	10.000 kişiye düşen araba sayısı	86	292	205	896

Yoksulluk

“Sarmaşık”adında bir kuruluş şehirdeki yoksulluk üzerine bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma Diyarbakır'ın dört fakir semtinde (Gürdoğan - Yenişehir, Fatihpaşa – Suriçi, Huzurevleri and Peyas – Kayapınar and Körhat – Bağlar) yapılmıştır.

Bu alanlarda oturanların dörtte üçü yoksulluk sınırının (yaklaşık 500TL – 2007) altında yaşamaktadır ve çoğu çalışan asgari ücretin (630TL – 2011) altında maaş almaktadır. Evlerde genellikle en az bir tane iş sahibi kişi bulunmakta, fakat %15'inde çalışan kimse bulunmamaktadır. Fakir nüfusun çalıştığı işler genellikle düşük kaliteli işlerdir: yarısı geçici işlerde, bir kısmı ayın birkaç gününde inşaatlarda veya arazi ve sokaklarda çalışmaktadırlar.

Yapılan araştırmaya göre, nüfusun en çok yiyeceğe ihtiyaç duymakta olduğu ortaya çıkmış ve bu Sarmaşık kuruluşunu bir gıda bankası kurmaya yöneltmiştir. Birçok insandan başvuru alan kuruluş sadece işsiz ailelerin ve tek ebeveynli, bir yaşın altında çocuğu olan ailelerin başvurularını kabul etmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre nüfusun %30'u okuryazar değildir ve tüm nüfus içerisinde okuryazar olmayanların %78'i kadındır. Okul çağındaki kızların büyük bir çoğunluğu eğitim maliyetinin yükselmesi veya kız çocuklarının okula gitmesi ayıp olarak kabul edildiği için okula gitmiyor (Ailelerin %19'u kız çocuklarının okula gitmesini ayıp olarak kabul ediyor). Fakat bu akım gittikçe değişmekte ve daha çok kız çocuğu okula gönderilmektedir.

Yoksulluk aynı zamanda göçlerle de bağlantılıdır. Nüfusun büyük bir çoğunluğu kırsal alanlardaki çatışmalardan kaçarak şehre göç etmekte. Kentsel iş alanına girdiklerinde bu insanların tarım konusundaki yetenekleri değersiz kabul edildiği için işsiz kalmaktadırlar. Aynı zamanda çocuklar da çalışmak zorunda kalmaktadırlar. 2003 yılında 30.000 çocuk Diyarbakır sokaklarında çalışmaktaydı, üçte biri okula gitmemekte ve çoğunluğu bu nedenlerden madde bağımlılığıyla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Yüksek yoksulluk kavramı içerisinde, halkın öncelikli isteği bir ev sahibi olmaktır (nüfusun yarısı kendi evine sahiptir). Fakat çoğunun evinin tapusu bulunmamaktadır ve sağlıksız şartlarda yaşamaktadırlar.

Göçmenler

Evlerin çoğunluğunda üç oda bulunmakta, su ve elektrik tesisatı bulunmamaktadır. Evlerin %90'ında televizyon ve buzdolabı bulunmakta fakat yalnız yarısında ocak, çamaşır makinesi veya telefon bulunmakta. Halkın büyük bir çoğunluğu (%80) evlerinin konfordan yoksun olduğunu söylemekte, sağlık hizmetlerinin yoksunluğundan yakınmakta, sosyal riskin bulunduğunu ve sağlıklı bir çevrenin olmadığını belirtmiştir.

Nüfusun bir kısmı mahallelerde halk eğitim kursları açılmasını istediğini belirtmiştir. İnsanların çoğu gelecekleri konusunda çok olumlu düşünmemekte ve yaşam tarzlarının değişmesi konusunda umutsuz olduklarını belirtmektedir.

Göçmenlerin % 51,6'sı göç nedeni olarak bölgedeki çatışmaları göstermiştir. % 30,5'i (şehirdeki olanaklarının daha fazla olması, kırsaldaki ekonomik durumun çatışma nedeniyle kötüye gitmesi, tarım ambargosu, bölgedeki çayıruları kullanma konusundaki yasaklar, ulaşım kısıtlamaları gibi konular yüzünden) ekonomik nedenleri göç nedeni olarak göstermektedir. %14,6'sı ise şehirdeki eğitim imkanlarını (kırsalda bu imkanlar kısıtlıdır) göç nedenleri olarak belirtmişlerdir. 1990 ve 2000 yılları arasında göç eden ailelerde ana gelir tarımdan ve hayvancılıktan sağlanmaktaydı (%92.5) fakat bu aileler şehirlere göç ettiklerinde kendilerine uygun bir iş bulamamakta ve kent ekonomisi dahilinde vasıfsız işçi olarak kabul edilmektedirler.

ZORUNLU GÖÇ

Nüfus

Diyarbakır, Türkiye'deki nüfus sıralamasında ilk sıralarda yer almaktadır. Ayrıca km² başına düşen insan sayısı bakımından (90 kişi/km²) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki en yoğun üçüncü il olma özelliğini taşımaktadır.

1950 nüfus sayımına göre Diyarbakır Türkiye'deki nüfusun %1.4'üne , 1990 sayımlarına göre bir milyon nüfus ile %1.9'una, 2008 sayımlarına göre ise 1.493.000 nüfus ile %2'sine sahiptir.

Nüfus büyüme oranı her zaman ülke geneline göre daha yüksek olmuştur

Nüfus yoğunluğu 20. yüzyılın başından itibaren kırdan kente göç ile açıklanmaktadır.

Hayvancılık çerçevesinde kurgulanmış kırsal hayat 1987'deki tarımcılık engellemeleri nedeniyle çökmüştür. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde resmi olarak 378.000 kişi köylerinden tahliye edilmiştir. (3500 köy boşaltılmıştır – Stéphane de Tpia, CNRS). Çiftçiler şehirlere göç etmeye zorlanmışlardır.

Geçen 60 yıl içerisinde, Diyarbakır'daki nüfus artışı 5.1 kat artmıştır, bu oran ülke genelinde 3.4'tür. Şehirdeki bu hızlı nüfus artışı en çok 1965-1970 döneminde görülmüştür. (%40) 1980lerin ikinci yarısından başlayarak, bölgedeki çatışmalar nedeniyle, göçe bağlı nüfus değişikliğinde büyük ve hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Köyden gelen nüfus şehirlere yerleşmeye, kentte yaşayan nüfus ise başka illere veya bölgelere göç etmeye başlamıştır. 1950 ve 1970 yıllarında bu eğilim daha da artmıştır ve 1980 – 1990 yılları arasında değişik bir ivmeye sahip olmuştur

	Toplam Nüfus (milyon)	Şehir merkezi ve ilçeler (%)	Nüfus artış oranı (%) (1997-2008)	
TÜRKİYE	71.52	75.0	13.10	
1	İstanbul	12.70	99.0	9.76
2	Ankara	4.55	96.6	18.23
3	İzmir	3.80	90.9	15.03
4	Bursa	2.51	87.9	27.52
8	Gaziantep	1.61	87.5	32.91
11	Diyarbakır	1.49	70.4	21.75

Kaynak: TÜİK (ADNKS 2007 ve 2008)

Sıra	Şehir	Nüfus (toplam)	Şehir ve ilçe merkezleri (%)	Yıllık Nüfus Artışı (%) (2007-2008)
1	Gaziantep	1.612.223	87.5	32.91
2	Şanlıurfa	1.574.224	56.3	33.02
3	Diyarbakır	1.492.828	70.4	21.75

Diyarbakır'ın kültürel, dinsel ve etnik yapısı bu zamanlarda değişmeye başlamıştır. Özellikle 1990lardaki göç oranı, birçok farklı sosyal dinamik nedeniyle artmıştır. Toplu göçler şehirde birçok probleme neden olmuştur. Kırdan göçenler kent hayatıyla bütünleşememiş, kentsel alanlar kırsal alanlara çevrilmeye başlanmış, ve zaten yetersiz olan altyapı sistemi tamamen kullanışsız hale gelmiştir.

Nüfus bilgileri incelendiğinde, özellikle 1960'lardan sonraki gelişim ile nüfustaki hızlı artış genellikle Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Mücavir alanında yoğunlaşmıştır. 2008 verilerine göre, nüfusun %78'i şehirde yaşamaktadır. Kentsel alanların kırsal alanlara oranı %70.4'tür. Dört alt belediyenin nüfusu toplam nüfusun %55'idir ve nüfus artışı 1990-2000 yılları arasında hızlı bir artış göstermiştir.

1990lardan sonra yaşanan nüfus artışı incelendiğinde, hızlı bir artış olduğu görülür. Bu artış sadece bölgedeki değil ülkedeki ortalamanın üstündedir. Diyarbakır nüfustaki hızlı artış yüksek doğum oranlarıyla açıklanmaktadır. Türkiye'deki doğum oranı giderek düşerek Avrupa standardına (2,53 – 2000) yaklaşmaktayken, Diyarbakır'da bir hayli yüksektir (4,51)

Diyarbakır nüfusu Türkiye genelinden 0-9 ve 10-14 yaş aralığındaki çocukların yüksek oranı bakımından farklılık gösterir. Bu durum işsizlik, – özellikle sokaklarda- çalışan çocuklar ve eğitim eksikliği gibi problemlere neden olmaktadır. Nüfus yaş grupları bakımından incelendiğinde Diyarbakır'ın genç bir nüfusu olduğu açıktır. 0-4 yaş grubu tüm nüfusun %12'sini, 5-9 yaş grubu %13'ünü, 10-14 yaş grubu %12'sini, 15-19 yaş grubu ise %11'ini oluşturmaktadır. Diyarbakır'daki kadın nüfusu %49.3, erkek nüfusu %50.7'dir, yani neredeyse eşittir.

Çok çocuğa sahip olmak ve ekonomik olarak güçlü olmamak genç nüfusun hayatları üzerinde bazı problemlere neden olmaktadır. Çocuklar genellikle okula gitmemekte ve bu onları madde bağımlılığına, şiddete, erken evliliklere yöneltmekte, sağlıksız bir hamilelik dönemi geçirmelerine ve fiziksel veya zihinsel engellere sahip olan yeni nesillerin oluşmasına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, kadınlar genellikle 10(en az) – 24 (en fazla) yaş aralığında evleniyorlar. Kadınların %75.2'si 10 ile 17 yaş aralığında, geri kalanı ise 18-23 yaş aralığında evleniyorlar.

İlçelerin Yoğunlukları

Yoğunluk ilçelere göre büyük farklılıklar göstermektedir. Suriçi'nin bazı bölgeleri ve Bağlar bölgesinde bir hektar alana düşen insan sayısı 900 iken Yenişehir civarında bu oran 100-250 kişi/hektar, Diclekent bölgesinde ise 100kişi/hektar'ın altındadır.

Diclekent gibi yeni yerleşimler diğerlerine oranla daha büyük bir alandadırlar. Bir parselin %40'ı yeşil alan ve servisler için ayrılmaktadır. Dicle Nehri kıyısındaki yeni yapılaşmalarda da bu düşük yoğunluk devam etmektedir. Kentsel yayılma Diyarbakır'ın kentleşmesinde önemli bir trenddir. Bu tip düşük yoğunluklu yerleşimler daha büyük alanlara ihtiyaç duymakta, altyapı uygulama maliyetleri yükselmekte ve daha çok, araca bağlı topluluklar oluşturmaktadır.

Hanehalkı ve evlerin özellikleri

Evlerin nitel ve nicel yapıları Diyarbakır'daki sosyal yapı ve sosyal yaşam hakkında önemli ipuçları vermektedir. 1995'te, ortalama hanehalkı sayısı 6.1 kişi iken 2000'de bu sayı 6.8 kişiye kadar yükselmiştir. Bu oran 2008'de ülke genelinde 4.5 olarak belirtilmiştir ve Diyarbakır 6.18 kişilik hanehalkı büyüklüğüyle ortalamanın üzerinde yer almaktadır.

Araştırma sonuçları ailelerin %53'ünün 6-10 kişiden, %42'sinin 1-5 kişiden, %4.7'sinin 11-18 kişiden oluştuğunu göstermektedir.

Göç

Türkiye'deki nüfus genellikle göçmenlerden oluşmaktadır. Türkiye için göç konusunda iki önemli dönem bulunmaktadır. Birincisi 1945 ve 1980 yılları arasındaki köyden kente olarak gerçekleşen göçlerdir, ikincisi ise 1975'te başlayıp günümüze kadar süren şehirler arası göçlerdir. Şehirler arası göç kırdan kente olan göç oranının iki katıdır.

Diyarbakır'daki göçler bir hayli karmaşıktır. Kırdan kente göçen oranın Diyarbakır nüfusunu belirlediği düşünülürse, net göç oranı 1960'dan beri negatiftir ve özellikle 1985 ve 2000 yılları arasında göç oranı en yüksek noktasına ulaşmıştır. Diyarbakır'a gelen göçmenler kısa bir süre içerisinde kentten ayrılmışlardır ve Diyarbakırlı olan nüfus diğer şehirlere (genellikle İstanbul, Ankara ve İzmir'e) göç etmeye başlamıştır. Diyarbakır'da kalan kırsaldan göçen nüfus, Diyarbakır'dan göçen orijinal nüfusun yerini almıştır. 1995-2000 yılları arasında Diyarbakır, şehirden göçenlerin kırsaldan göçenlere oranının daha fazla olduğu şehirler arasında birinci sıralarda yer almıştır. Ve bu yıllar arasında Diyarbakırlılar genellikle İstanbul'a göç etmişlerdir (%17.7)

Göçmenlerin sosyolojik yapıları

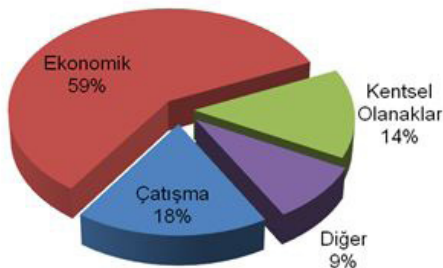
Diyarbakır nüfusundaki hızlı artış birçok ekonomik ve sosyolojik probleme neden olmuştur. Ayrıca şehirli ve göçmenler arasındaki çatışmalar sosyal yapıda büyük sorunlar yaratmıştır.

Diyarbakır'a yerleşen nüfusun büyük bir çoğunluğu fakir ve arazisi olmayan çiftçilerdir. Çatışmalar nedeniyle (resmi rakamlarla) 3500 köyün yıkılmasıyla kırsal nüfus kente göçmeye mecbur bırakılmıştır. Bu yeni gelen ve eskilerin yerini alan nüfus Diyarbakır nüfusunun sosyolojisinde bir mutasyona neden olmuştur.

İstanbul sokaklarında çalışan çocukların çoğu Diyarbakır'dan göçmüştür. (%75)

Bu çocukların çoğunluğu (%47'si) terör nedeniyle, %43 ise işsizlik nedeniyle göç etmişlerdir. Ayrıca %43'ü İstanbul'a taşındıktan sonra eğitimlerine devam etmemişlerdir.

Diyarbakır Kentine Göçün Nedenleri

Yaşam Şekli

Diyarbakırlılar genellikle zamanlarını evlerinin dışında geçirirler. Kafelere gider, sokaklarda dolaşır veya parklara gidip orada zaman geçirirler, eğlenceye haralayacak paraları olmadığı zamanlarda bile evlerinin dışında, balkonlarda veya bina önlerinde otururlar (özellikle yaz aylarında). Ofis (Özellikle Sana Sokağı) gibi kafelerin, çay bahçelerinin, restoranların ve mağazaların çok olduğu mahalleler sadece gündüz saatlerinde değil gece de oldukça kalabalıktır. Kafeler genellikle genç nüfus tarafından, çay veya nargile içmek ve arkadaşlarıyla sohbet etmek için tercih edilmektedir.

Ayrıca şehrin yeni gelişim alanlarında bulunan alışveriş merkezleri de insanların iş sonrası veya haftasonlarında zamanlarını değerlendirmek ve alışveriş yapmak için kullandıkları alanlar arasındadır. Diyarbakır'da sosyal ve mahalle içi ilişkiler çok kuvvetlidir. Birçok insan akşam yemeği veya yemek sonrası çay içmek için arkadaşlarına veya akrabalarına misafirlğe giderler. Diyarbakırlılar için misafirleri evde ağırlamak yerine dışarıya yemeğe çıkarmak pek kibar karşılanmaz.

Diyarbakır'daki Parklar

Sıcak yaz günleri nedeniyle insanlar gündüz vakitlerinde sokaklarda rahatça yürüyememekte bu yüzden genellikle parklara gitmeyi tercih etmektedirler (özellikle günbatımından sonra) Bu parklar insanlara zamanlarını ev dışında geçirme, şehir hayatıyla bütünleşme, sosyalleşme ve şehir sınırları dahilinde yeşille buluşma imkanı sunmaktadır. Bu parklardan bazıları tamamen kamusal, bazıları yarı kamusal, bazıları ise özeldir (genellikle bir kafe veya restoran tarafından işletilmektedir).

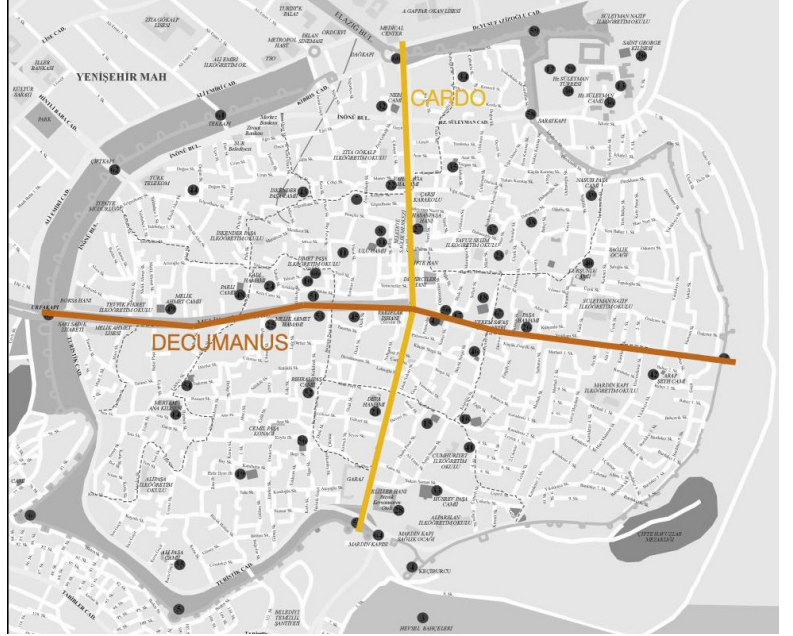

Diyarbakır'da Yaşam

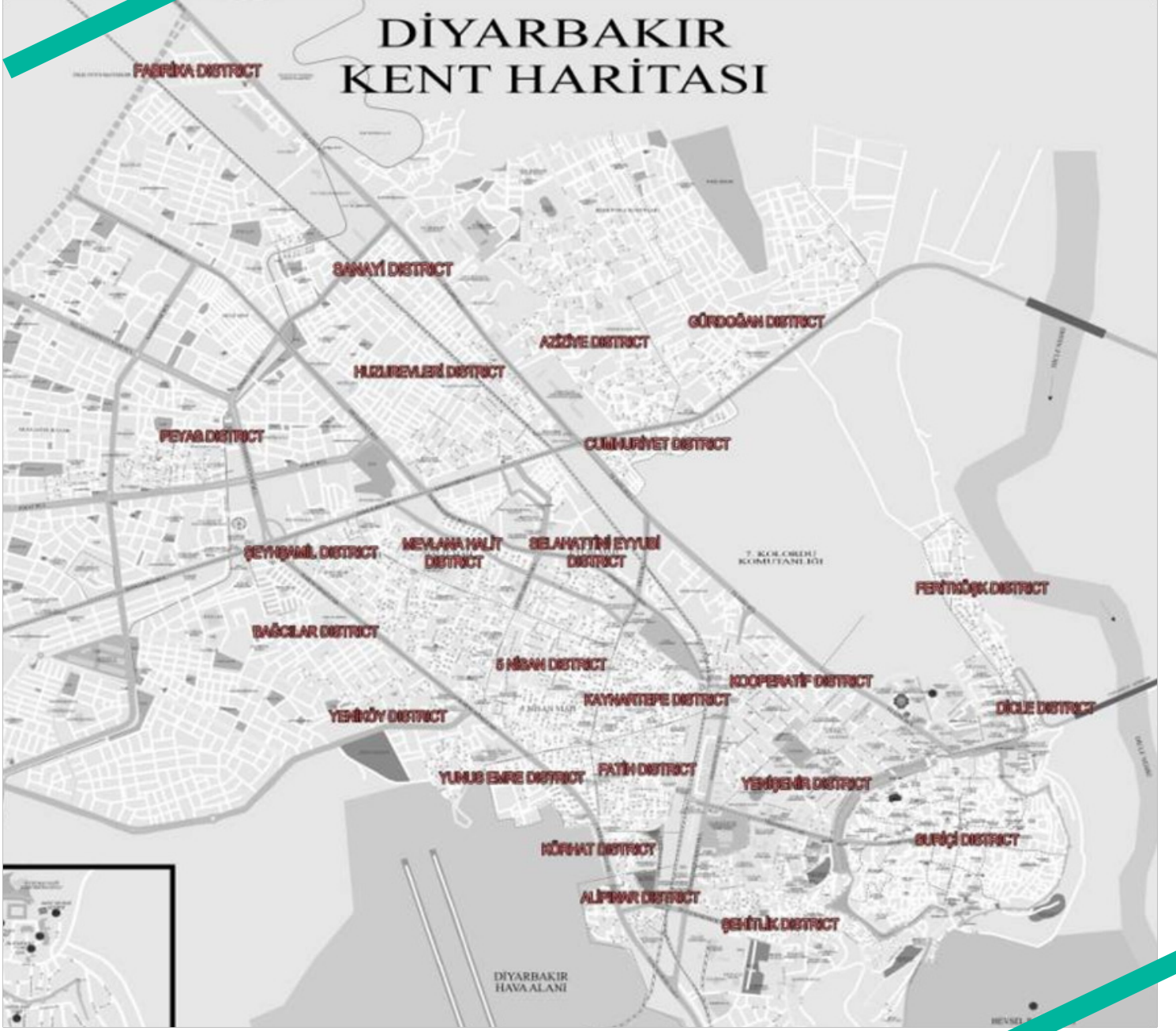
İlçeler ve Şehrin mekansal yapısı

Şehir merkezi 598 hektarlık bir alan üzerinde kurulmuş ve 66.500 binaya ev sahipliği yapmaktadır. Tarihi kent hakkında yapılan çalışmaların sonuçlarına göre, plan Roma dönemine aittir. Bu, şehir surları ve planın merkezinden geçen ve şehrin ana kapılarını birbirine bağlayan; kuzey güney aksındaki “cardo” (kardo olarak okunur) ve doğu batı aksındaki “decumanus” (dekümanus olarak okunur) gibi ana arterlerden kolayca anlaşılabilir. İkincil derecedeki yol sistemi düzensiz, parçalı ve heterojendir. Bazı sokaklar ahşap cepheli evleriyle tipik ortaçağ kent formunu yansıtmaktadır.

Evlerin %24'ü surların içindeki 15 mahallede, geri kalanıysa sur dışında kalan 15 mahallede bulunmaktadır. Km2 başına düşen insan sayısı 1927'de 13 iken, bu oran 2000 yılında 90 kişi/km2'ye kadar yükselmiştir. Şehir merkezinde ise bu sayı 15kişi/km2'dir.

Surların dış tarafındaki yerleşimler 1937 kent planı ile başlamış ve ilk banliyöler şehrin kuzey batısında oluşmuştur. Aynı zamanda Savunma Bakanlığı şehrin iki bölgesine bir garnizon(kuzey doğuda) ve bir askeri havaalanı (güney batıda) yapmaya karar vermiştir. Başlangıçtan beri şehrin büyümesi kuzey batı yönünde olmuştur. 1965 planı da bu akımı takip etmiş ve şehrin banliyölerini de sürüklemiştir (Bağlar). Kentsel patlama 1980lerde olmuş 1980lerde başlayan şehir yayılımı planlananın üzerinde olmuştur. 1990larda şehrin doğu batı aksının üzerindeki ana yollarda 7-14 katlı binalar bulunan yeni yerleşim alanları oluşmuştur. Dicle'nin sağ kıyısında, üniversitenin arazisi bulunmaktadır. Üniversite devlet arazisinin şu an yalnızca küçük bir kısmını kullanmaktadır

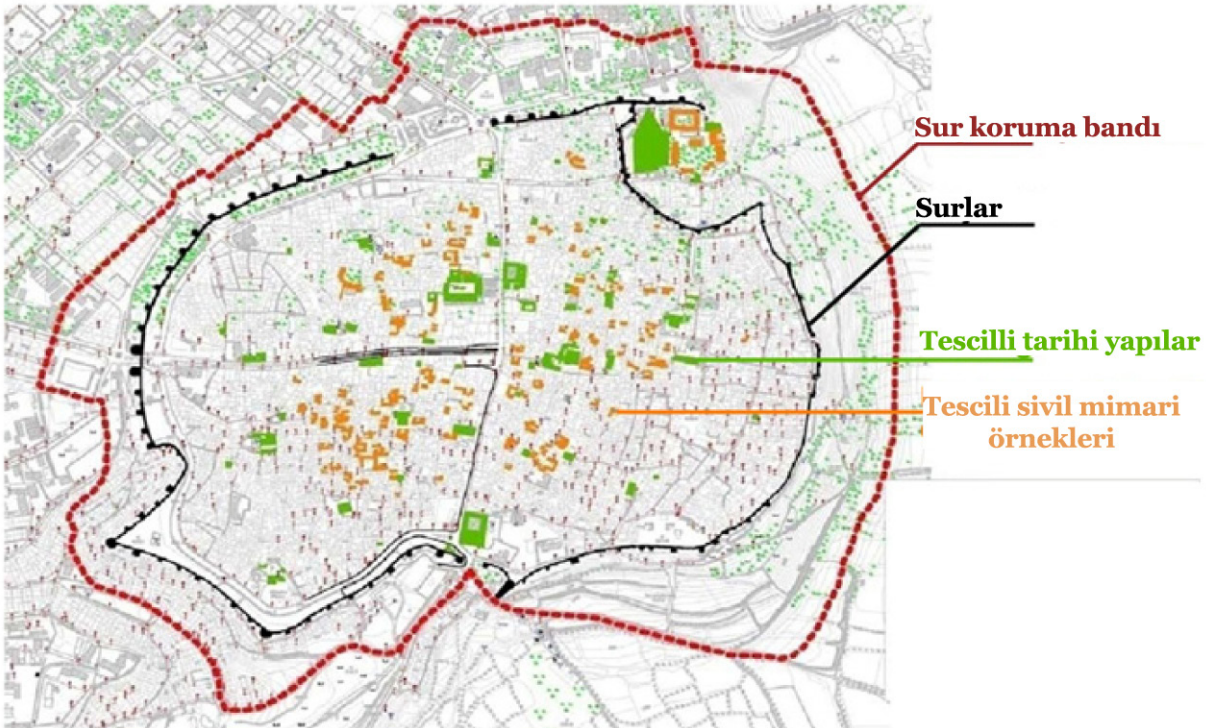
İlçelerin haritası

İlçeler

Suriçi (Surların içi/ Tarihi merkez), geleneksel dokusu ve mimari kimliğinin yanı sıra, hala içindeki binalarla geleneksel, sosyal bir yapıyla ve ticari merkez kullanımı gibi özellikleri barındırmaktadır. Alan çoğu dönemde değişime uğramıştır, fakat Suriçi hala Diyarbakır'ın tarihi özelliklerini yansıtan bir bölgedir.

Surlar tarafından çevrelenmiş olan Tarihi Kent (Suriçi), bugün bakımsız bir durumdadır. Fakat özel firmalar tarafından belediyenin kontrolü altında yapılan koruma amaçlı projeler mevcuttur. İlk koruma amaçlı imar planı 1990'da yapılmıştır fakat sonrasında uygun ve yeterli bulunmayıp 2008 yılında değiştirilmiştir. Yeni koruma planının amacı; nüfus oranını sabit tutmak (yeni bina yapmayarak), bina cepheleri için bir standart getirmek (pencere ve kapı boylarına standart getirerek), malzeme kullanımı konusunda standartlar getirmek (genellikle geleneksel malzeme kullanımını ön plana alarak), surların çevresine koruma bandı yapmak (surlardan 50-100m. genişliğinde), plansız yapılaşmayı engellemek (Alipaşa'da devam eden TOKİ projesi gibi projelerle) ve sadece evlerin değil aynı zamanda altyapısının da sağlamlaştırılmasını sağlamaktır.

Suriçi'nen başlayan ve batıda demiryoluyla sınırlanan Yenişehir, cumhuriyetin ilk yıllarında -1930- "bahçe şehir" mantığıyla tasarlanmış ve sistemli bir şekilde büyümüştür. İlk başlarda mahalle genellikle bahçe içerisinde konuşlanmış düşük yoğunluklu ve düşük katlı yapılardan, sosyal bina ve sosyal donatı alanlarından oluşuyordu fakat sonrasında bir ticaret merkezine dönüştü. 1970'lerde binalar yıkılmış ve yerine yüksek katlı (7-14kat) apartmanlar yapılmış ve böylelikle mahalledeki nüfus yoğunluğu artmıştır. Çok popüler olan Ofis mahallesi de bu ilçe içerisinde bulunmaktadır.

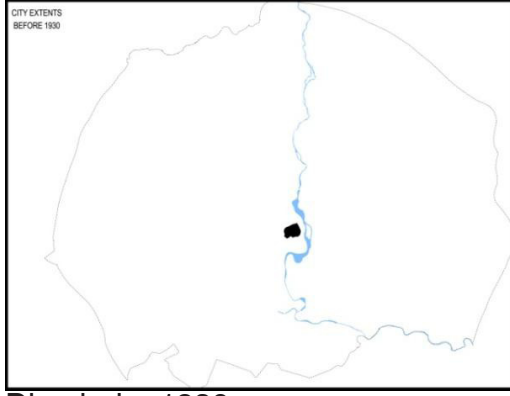

Suriçi ve Yenişehir'den farklı bir yapılaşmaya sahip olan Bağlar, gelişim açısından da değişik dönemlere sahiptir. Tren istasyonunun batısında konuşlanmış, kuzeyde tren yoluyla, kuzey ve batıda da karayoluyla sınırlanmıştır. 1960'da mahalle üzüm bağlarıyla doluydu fakat 1963'de plansız ve düzensiz bir yapılaşma başlamıştır. İlk başta yapılan yapılar gecekondular tarzındaydı fakat sonrasında yaşanan nüfus artışıyla binalar apartkondulara dönüşmüştür. Bu mahalle şehirdeki sosyal ve teknik altyapı, nüfus yoğunluğu ve sosyo-ekonomik yapı bakımından en problemlilerden bir tanesidir.

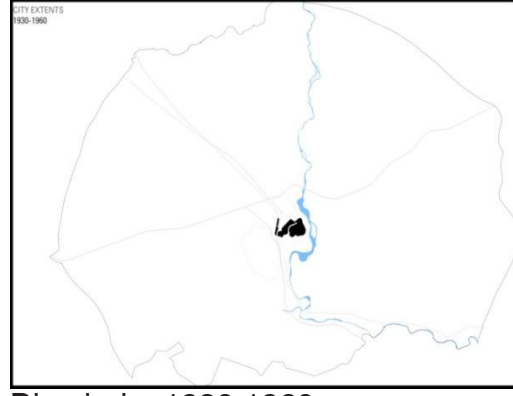
Benzer bir yapılaşma süreci surların güneybatısında konuşlanmış, Ben U Sen mahallesinin ve endüstri alanlarının da içinde bulunduğu Şehitlik mahallesinde de görülmektedir. Bu alanlar kamusal arazilerin veya hissedarlı arazilerin işgal edilmesiyle oluşmuştur. Genellikle gecekondular tipi bir veya iki katlı yapılar bulunmaktadır. Bugünlerde şehrin eşikleri planlı veya plansız yapılaşmalarla bir mozaik gibidir. 1990ların ikinci yarısında, Seyran-tepe ve Aziziye mahalleleri gelişim göstermiştir. Bunlar genellikle gecekondular önlemek amaçlı yapılmış toplu konut tipi yerleşimlerdir. 1994'ten bugüne kadar bu gelişme periyodu içerisinde 3586 ev inşaa edilmiştir.

Son dönemlerde, özellikle 1990lardan sonra, yeniden gelişim alanları genellikle Elazığ ve Şanlıurfa yolları üzerinde konuşlanmış Kayapınar bölgesindedir. Buralardaki plansız yapılaşma 1985 yılında yapılan nazım plan ile kontrol altına alınmıştır. Bu alanda bulunan Diclekent gibi düşük yoğunluklu konut kompleksleri bölgenin çekiciliğini artırıp planlı yapılaşmayı cazip hale getirmeye çalışmaktadırlar. Fakat 1994 ve öncesindeki nazım planlar nedeniyle bölgedeki yoğunluk 1984'dekinin üç katı büyüklüğe ulaşmıştır. Bu alan şehrin en önemli gelişme alanlarından birisidir ve en önemli problemi yoğunluktur.

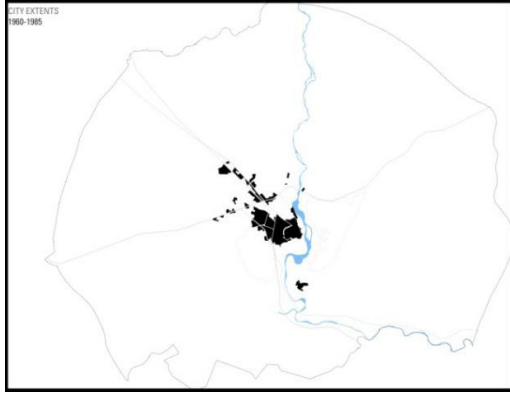
Şehrin Tarihi Gelişimi

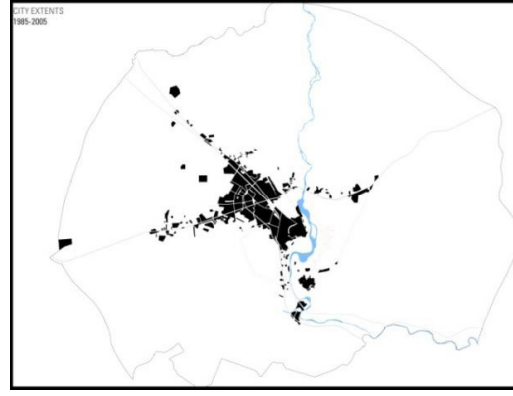
Diyarbakir 1930
öncesi

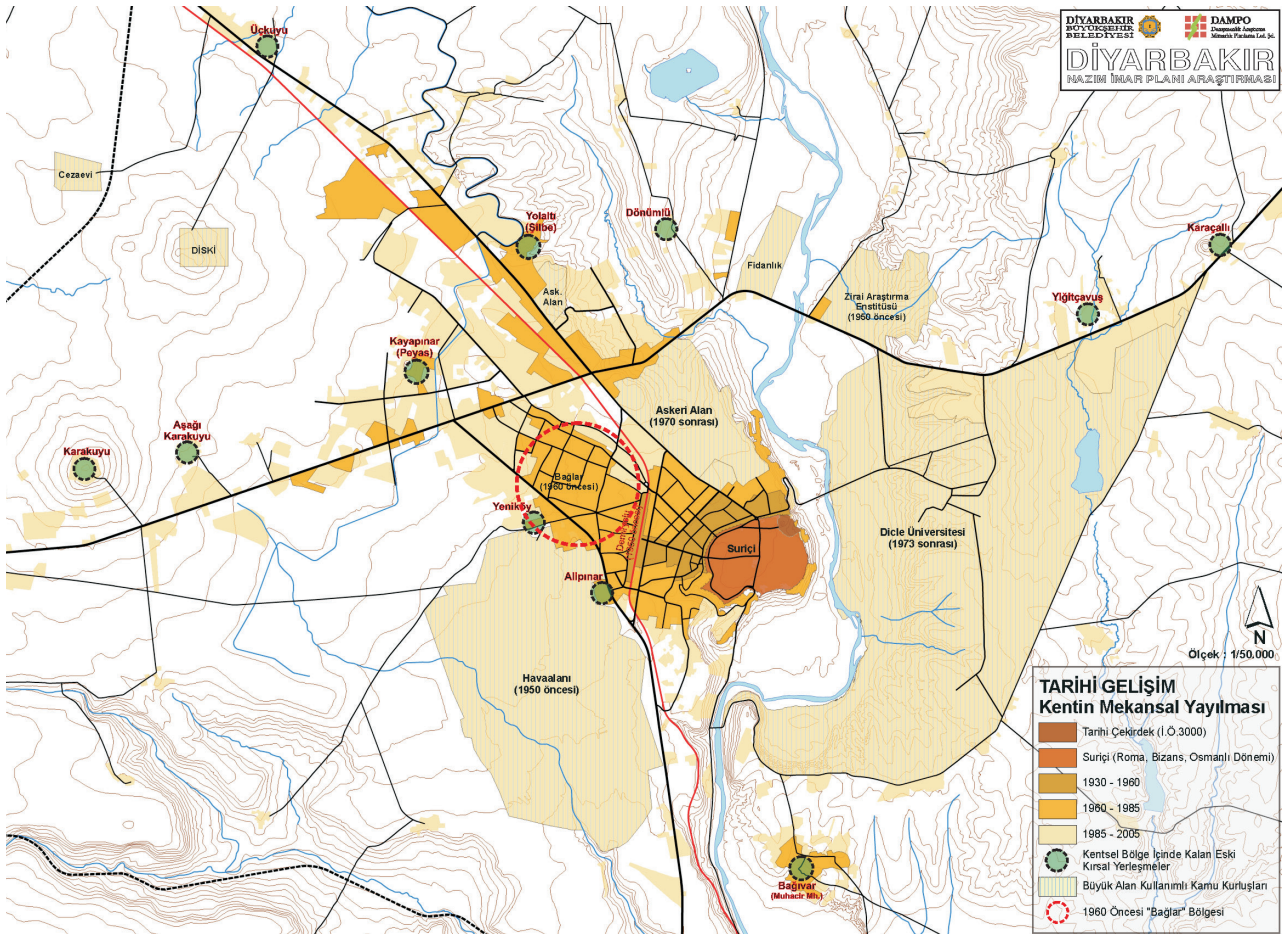
Diyarbakir 1930-1960

Diyarbakir 1960-
1985

Diyarbakir 1985-2000

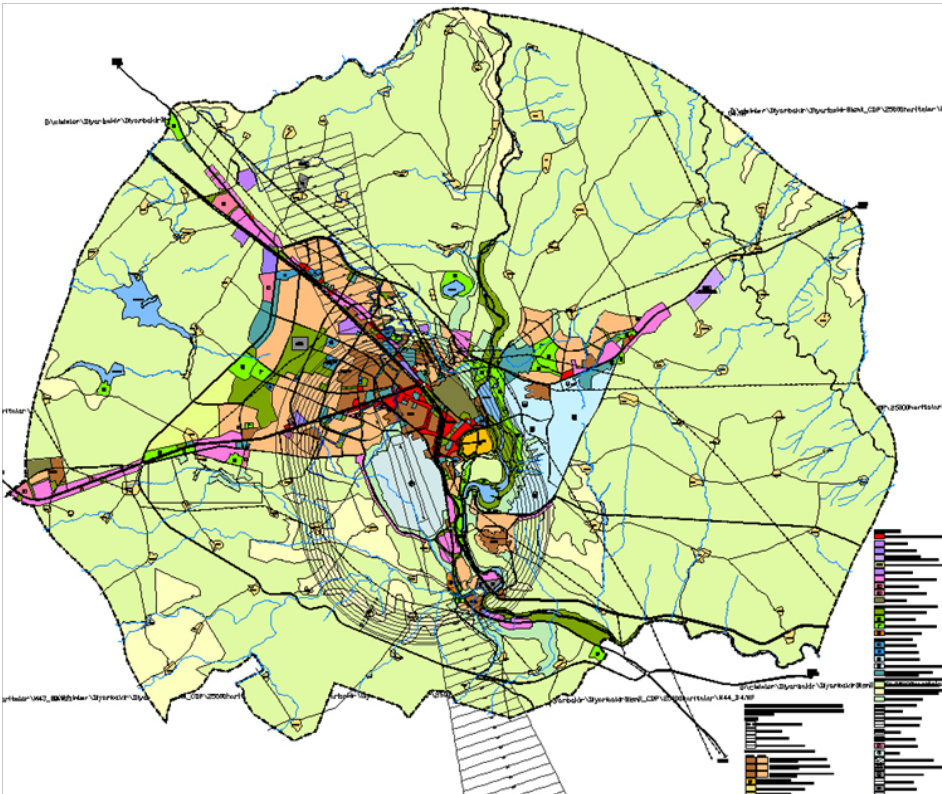

Şanlıurfa, Elazığ, Silvan ve Mardin yolları çeşitli kentsel kullanım olanakları ve ulaşılabilirliği ile kentin en çekici alanlarındandır. Şehrin sınırları bu yollardaki gelişimlerle belirlenmiştir. Bu yollar üzerinde benzin ve servis istasyonları, outletler, endüstri alanları, depolar, sosyal enstitüler ve çeşitli konut alanları bulunmaktadır. Bu yollardan iki tanesi; Elazığ ve Şanlıurfa yolu mikroklima nedeniyle konut yapılaşmaları için uygun bir alan oluşturmaktadır. Konut tipolojisi üzerine yapılan araştırmalar gösteriyor ki; baraka tipi evlerin %42.9'u Bağlar bölgesinde, %21.4'ü Yenişehir ve Kayapınar bölgelerinde ve %14.3'ü Sur bölgesinde bulunmaktadır. Şehirde ikamet eden kişilerin altyapıyla ilgili problemleri içerisinde sadece su ile ilgili bir sorun bulunmamaktadır. En büyük problemler genellikle kanalizasyon, yolların kalitesi, çöp toplanması, toplu taşın, şehir aydınlatması ve yeşil alan yokluğu olarak sıralanmıştır.

Masterplan

Masterplan, Büyükşehir Belediyesi tarafından , şehir merkezinden 20km çaptaki çember içerisindeki alanlar dahil edilerek oluşturulmaktadır İlçe belediyeleri bu planı kullanarak 1/5000 ve 1/1000 planları üretmektedirler.

En son masterplan 2006-2007 yıllarında yapılmıştır. Bu plan oluşturulurken; yüksek göç oranı, altyapı eksikliği, sınırlar vb. gibi birçok problemin varlığı ortaya çıkmıştır ve yapılan bu plan bu ihtiyaçları karşılamak için üretilmiştir. 2008'e kadar (Suriçi koruma planı dışında) masterplan bitirilmiş ve belediyece onaylanmıştır.

Kültürel Miras

Surlar

Diyarbakır'da en çok göze çarpan mimarı yapı şehir surlarıdır. Çin Seddi'nden sonra dünyadaki ikinci en uzun surlar olma özelliğine sahiptir. Yapım yılı kesin olarak bilinmemekle beraber, surlardaki motiflerde, tabletlerde ve burçlarda yapım dönemlerine dair ipuçları bulunmaktadır. Ayrıca şehir surlarının bugünkü görünen kısmı Bizans döneminde yenilenmiştir. Surlar önemli tüm kültürlerin izlerini taşıyan kültürel dökümanlar olmaları nedeniyle dünya mirası olarak kabul edilebilir.

Surlar yaklaşık olarak 5.5km uzunluğunda ve kalkan balığı şeklindedir. 82 tane burç ve 4 ana kapısı vardır. Burçların yükseklikleri 10-12m, surların kalınlığı ise 3-5m arasında değişmektedir. En önemli burçlar: Keçi Burcu, Yedi Kardeşler and Ben-U-Sen Burcudur.

Surlarda üç tane temel

“boşluk” vardır.

Harpur Kapı (Dağ Kapı)

(300m uzunluğunda, batıda)

1931 tarihindeki vali tarafından

şehrin hava alması için dinamitle patlatılmıştır.

Mardin Kapı

(doğuda),

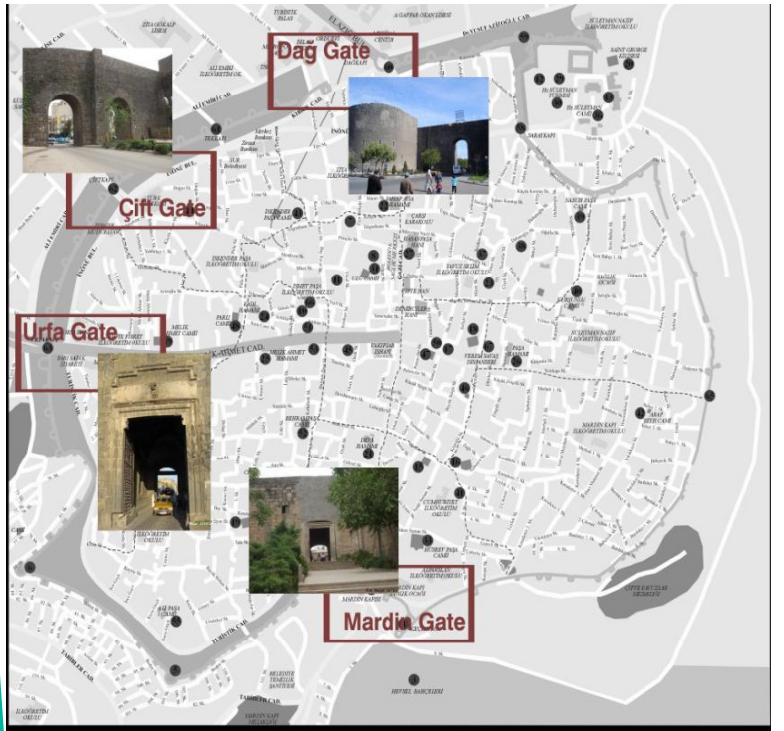
50 metre uzunluğunda ve 1930'larda

yol yapımı için yıkılmıştır.

Yeni Kapı

(güneyde)200m uzunluğunda, deprem nedeniyle

yıkılmıştır.

Surların yenilenen(!) kısımlarından
görüntüler

Konutlar

Diyarbakır'daki Konut Gelişim Tarihi

Diyarbakır 15 ilçeden, 13 alt-ilçeden ve 826 köyden oluşmaktadır. Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan nazım imar planına göre alan kullanımları şöyledir:

- Konut Alanları: 598ha - %9.8
- Ticare Alanları: 20ha - %0.33
- Endüstri Alanları: 227ha - %3.72
- Üniversite Alanı: 2700ha - %44.26
- Kentsel Yeşil Alanlar: 13ha - %0.21
- Sosyal ve Kültürel Donatı Alanları: 50ha - %0.82
- Askeriye Bölgeleri: 1275ha - %20.90
- Boş alanlar: 98ha - %1.61

Diyarbakır'ın demografik yapısı hızlı kentsel gelişime neden olmuştur. Nüfus hızlı doğum oranı nedeniyle sürekli artmıştır. Şehirde büyük miktarda ev talebi vardır ve özellikle genç nüfus ailelerinin evlerinden ayrılmaya başladığında bu talep daha da artmaktadır.

Konut yerleşimleri 1950lerden sonra şehrin kuzey, kuzey batı ve kuzeydoğu taraflarına doğru yayılmıştır. İlk başlarda bu alanlar yeşil alanların içinde konuşlanmış, en fazla iki katlı evlerden oluşturmaktaydı fakat sonrasında bu evler yıkılarak yerine 6-10 katlı yeni apartmanlar yapıldı. Diyarbakır'da nüfusun %52'si apartmanlarda, %24'ü müstakil tek katlı evlerde, %21.6'sı müstakil iki veya üç katlı evlerde, %0.9'u baraka tipi evlerde, %0.8'i lüks müstakil villalarda ve %0.1'i lojmanlarda ikamet etmektedir.

Suriçi'ndeki evler

Urfa Yolundaki evler

Ben U Sen'deki evler

Tapusuz konutlar Diyarbakır için büyük bir problemdir. Şehirdeki evlerin %22.9'u tapusuzdur, uygun bir planları yoktur ve insanlar bu evlerde mimari açıdan sağlıksız şartlarda yaşamaktadırlar. Yenişehir ve Kayapınar bölgelerinde bir çok tapusuz ev bulunmaktadır. Yenişehir'deki tapusuz evlerin %37.7'si tek katlı, %16.3'ü iki veya üç katlı, %18.2'si ise apartmanlardır.

Evlerin büyüklüklerine göre yüzdeleri ise şöyledir: %51.4'ü 1-100m², %46.2 101-200 m², %2.1 201-300 m² ve %0.3 301-400 m²'dir. Alanları 1-100m² olan evlerin %54.2'si Yenişehir bölgesinde bulunmaktadır.

Mülk Sahipliği

Diyarbakır'da evlerin %59.3'ü oturanlara aittir. %8.5'inin evleri akrabalarına aittir ve kira ödememektedirler. %32.9'u evleri için kira ödemekte, geri kalanlar ise ev sahibini tanıdıkları veya kimseye ait olmayan evlerde yaşadıkları için herhangi bir bedel ödememektedirler. Herhangi bir geliri olmayan kesimin %49.5'i kendi evlerine sahiptir.

Evlerdeki ısıtma sistemi

Diyarbakır'lıların %35'i ısınmak için kömür sobası, %22.9'u merkezi ısıtma, %20.8'i elektrikli ısıtıcı, %19'u odun sobası, %0.4'ü klima, %1.4'ü doğalgaz ve %0.3'ü gaz sobası kullanmakta. %0.2'lik kesim ise evlerini ısıtamamaktadır.

Evlerin özellikleri (odalar açısından)

Evler tuvaletler konusunda incelendiğinde, evlerin %88.3'ünde ayrı bir tuvalet vardır. %7.6'lık kesimin evlerinin dışında sadece hanehalkının kullandığı bir tuvalet bulunmakta, %2.8'inde tuvalet banyonun içinde, %0.4'ünde tuvalet ev dışında bulunmakta ve komşularla ortak kullanımdadır. Evlerin %0.2'sinde ise tuvalet bulunmamaktadır.

Evlerin %92'sinde evin içinde bir banyo bulunmaktadır. %1.4'ünde banyo odanın bir bölümünde, %5.1'inde ise ev dışında bulunmakta ve sadece hanehalkı tarafından kullanılmaktadır. %0.4'ü dışarıda bulunan banyolarını komşularıyla ortaklaşa kullanmakta ve %1.3'lük kesimin ise banyosu bulunmamaktadır.

Evlerin %91.4'ünde mutfak bulunmaktadır. %3.3'ünde mutfak odalardan birinde, %3.1'inde ise evin dışında bulunmaktadır. %0.4'lük kısım evlerinin dışında bulunan mutfağı komşularıyla beraber kullanmakta fakat %2'lik bir kısmın mutfağı bulunmamaktadır.

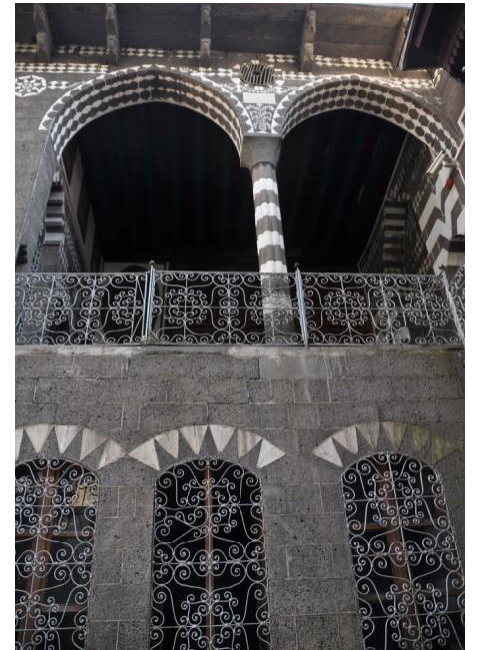
Kentsel alanlarda yerleşim

Diyarbakır'daki kentsel alan yerleşimleri genellikle köylerdeki yerleşimler gibi olmaktadır. Köyden göç edenler iki katlı avlulu evler inşa etmektedir. Bodrum katı genellikle hayvanlar ve tarımda kullanılan aletler için ayrılmıştır. Evler (mümkün olduğunca) düz alanlara inşaa edilir. Evler daha önceleri taş veya briket kullanılarak yapılmaktaydı fakat günümüzde insanlar inşaatlarda beton ve tuğla kullanmaktadır.

Geleneksel Mimari özellikler

Diyarbakır'daki geleneksel evler şehirdeki tarihi binalar listesinin başlarında yer almaktadır. En az beşbin yıllık tarihe sahip olan bu evlerin çoğunluğunda siyah bazalt taşı kullanılmıştır. Fakat bazen bazalt taşı (iklim nedeniyle) sadece zemin/ bodrum katta kullanılmakta, üst katlar ise tuğla ve/ya ahşaptan yapılmaktadır.

Şehirde kullanılan iki tür bazalt taşı vardır. Birincisi, daha delikli olanı ve işlemesi kolay olanı: ismi "dişi bazalt" olarak geçmekte ve bunlar genellikle avlularda buharlaşmayı sağlama ve havayı serinletme amacıyla kullanılmaktadırlar. İkinci tür ise "erkek bazalt" olarak bilinir, dişi bazalta göre daha az kullanılır, daha sıkı bir dokua sahiptir. Surlar, camiler veya hanlarda genellikle erkek bazalt kullanılmıştır. Diyarbakır'daki temel yapı malzemelerinden birisi bu bazalt taşlarıdır ve bu taşın rengi nedeniyle Diyarbakır "Kara Amid" olarak anılmaktadır. Ayrıca duvarlarda beyaz ve siyah renk sırayla şeritler halinde de kullanılmıştır.

İnşaatta kullanılan malzeme ve teknikler

Geleneksel teknikler ve malzemeler artık eskisi kadar kullanılmamakta, modern teknikler ve beton daha çok tercih edilmektedir. Fakat kalifiye eleman yoksunluğundan eski ve yeni tekniklerin birlikte kullanıldığı durumlar da görülmektedir. Gece-kondular için en çok kullanılan malzeme tuğladır (insanlar kendi çalıştıkları tuğla fabrikalarından gerekli malzemeyi daha uygun fiyata temin edebilmektedirler) Bu evlerde genellikle taşıyıcı sistem bulunmamakta ve bu tarz binalar olası bir depremde kolaylıkla yıkılabilirler.

Geleneksel Diyarbakır evlerinin özellikleri: siyah bazalt taşından yapılmış, avlulu ve coğrafya ve iklim özelliklerine göre yapılmış düz çatılar olarak sıralanabilir. Bu tarz evlerin en iyi örnekleri Suriçi'nde görülebilir.

Çok sık olmamakla beraber bazen (taş veya beton için yeterli maddi imkanlar olmadığı durumlarda) kerpiç de ev yapımında kullanılmaktadır. Kerpiç; kum, kil ve suyun karışımıyla elde edilen ve ahşap çerçevelerin içine konulup güneşte kurutularak hazırlanan doğal bir malzemedir.

Kerpiç Yapımı

Ahşap, tuğla ve betonun beraber kullanımı

Gecekondu dönüşümü ve Önleme bölgeleri

Sur diplerinde özellikle göç eden fakir nüfus tarafından oluşturulmuş bazı mahalleler (Alipaşa 1945 sonrasında, Kore, Kıbrıs ve Abdaldede 1955 sonrasında) bulunmaktadır. Gecekondular kuzeyde Bağlar mahallesinin yanında, kuzeydoğuda Seyrantepe mahallesinde, güneyde Dicle nehrinin yakınında ve batıda Ben U Sen bölgesinde bulunmaktadır.

Ben U Sen ve Dicle mahalleleri şehri çevreleyen bahçelerin üzerinde kurulmuştur. Bu bölgelerin altyapıları yetersiz ve fiziksel şartları kötü durumdadır. Bu araziler genelde Hazine'ye aittir (bazılarının ise parselizasyonu yapılmış ve şahıslara satılmıştır)

1980'lerin ortalarından sonra imar yasasıyla ve nüfustaki hızlı gelişim ile şehirdeki konut stoğu değişmiştir. Diyarbakır'daki hızlı kentsel gelişim nedeniyle mevcut imar planları yetersiz kalmış ve birkaç kez değiştirilmiştir. Şehirde birçok toplukonut projesi yapılmıştır. (hükümet tarafından yürütülen TOKİ projeleri, -zorunlu göç ile gelen aileler için yapılan- 450 evler, 500 evler gibi)

ÜÇKUYULAR
AND
ŞİLBE
TOKİ
EVLERİ

Altyapı

Çöp toplama

Atık denetimi belediyelerce yapılmaktadır. Evsel, endüstriyel ve tıbbi atıklar Mardin Yolu üzerindeki katı atık istasyonunda toplanmakta ve depolanmaktadır. Bu istasyonda çeşitli gazlar ve dumanlar ortaya çıkmakta ve bu dumanlar çevre köylere kadar ulaşmaktadırlar. Bazı aileler ise katı atık toplama istasyonlarındaki atık malzemeleri toplamaktalar. Büyükşehir Belediyesi bunun için sistemde değişikliklere gitme kararı almış ve yeni bir kontrollü katı atık istasyonu projesi başlatmıştır. Ayrıca belediye, kentlileri bu konuda bilinçlendirmeyi ve atık dönüşümünü arttırmayı hedeflemektedir. Kişi başına günlük üretilen atık miktarı 0,89kg'dır. Atık dönüşümü sokaklarda pet şişe, vb. malzemeleri toplayan çocuklar tarafından gayriresmi bir şekilde yapılmaktadır, fakat bu hijyen problemlerini ortaya çıkarmaktadır. Şehirdeki katı atık istatistiklerine bakıldığında organik atıklar (mutfak atıkları, kağıt, karton, plastik veya ahşap atıklar) en büyük yüzdeye sahiptir. Akdeniz ülkelerinin çoğunda görülen bu organik atık fazlalığı meyve sebze tüketiminin yüksek yüzdesinden kaynaklanmaktadır.

Su

İçme Suyu:

Şehirde iki çeşit içme suyu sistemi bulunmaktadır. Bir tanesi doğal kaynak suyu, diğer ise dalgıç pompalarıyla derin kuyulardan çıkarılan şebeke suyudur. Gözeli Kaynağı şehirdeki en eski ve en önemli kaynaktır. Buradan gelen su Bağlarbaşı Ana Rezervuarı'nda depolanmakta ve şehre dağıtılmaktadır.

Belediye 1995 yılında sistemin devamlılığını sağlayacak bağımsız bir operatörü devreye sokmuştur. Tüm mahallelere su ulaştırılabilmekte ve her ev sahibi bu sisteme kendi evini dahil edebilmektedir. Diyarbakır'daki su fiyatları Türkiye'deki en ucuzlardan bir tanesidir. 20m³'den az kullanımlar için fiyat 1,12TL /m³, 30m³'e kadar kullanım için fiyat 2,5TL ve bunun üzerindeki kullanımlar için ise fiyat 3,03TL olarak belirlenmiştir.

Belediyenin su sistemi konusundaki en büyük problemi sızdırmadır. 2009'da suyun yarısı bu sızdırma problemi ve kaçak bağlantılar nedeniyle harcanmıştır.

Atıksu:

Devlet su işleri ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan atıksu arıtma tesisi %30 verimle çalışmaktadır. Evsel atıksular 300km uzunluğundaki borularla toplanmakta ve atıksu arıtma tesislerine taşınmaktadır. Altyapının tamamlandığı Suriçi bölgesinde atık su ve yağmur suları ayrı ayrı toplanmaktadır. Belediye yağmur suyu toplama sistemini bütün şehre yaymayı amaçlamaktadır.

Elektrik

Şehirdeki elektrik sistemi DEDAŞ tarafından sağlanmaktadır. Bazı mahallelerde (özellikle fakir mahallelerde) kaçak elektrik kullanımı yaygındır.

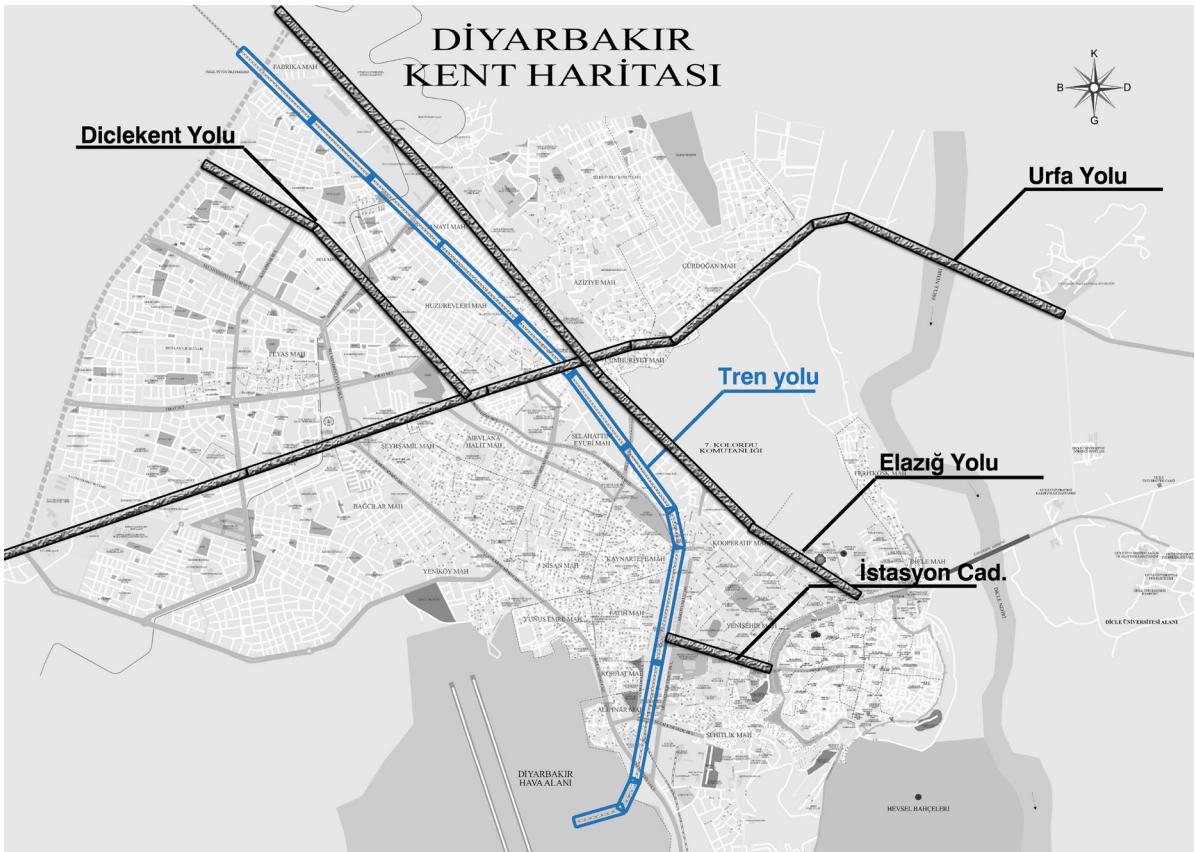
Ulaşım

Diyarbakır tüm komşularına (Muş dışında) karayoluyla bağlıdır. Şehrin içinde askeri bir havaalanı bulunmakta, fakat kentliler uzun bir süredir sivil havaalanı talep etmektedirler. Bu sivil havaalanı projesi bir süredir hükümetin yapılacaklar listesinde bulunmakta fakat yapımı henüz başlamamıştır. Mevcut havaalanı şehre çok yakın bir yerde konuşlanmıştır ve uçakların (özellikle askeri jetlerin) yarattığı gürültü şehir içinden duyulmakta, hatta havaalanı yakınındaki bazı okul ve evler bu hususta oldukça sıkıntı çekmektedirler (bazılarının camları kırılmakta, ses nedeniyle uyuyamamakta ve öğrenciler rahatça ders çalışmamaktadırlar)

Belediyenin şehirdeki dar sokaklar için kentsel morfolojiyle uyumlu olacak projeleri mevcuttur. Mevcut tren yolu sadece günde 2-3 tren için kullanılmaktadır ve bu trenler artık çok nadir kullanılmaktadırlar (özellikle evlerini veya ağır eşyalarını taşıyan fakir aileler tarafından) Şehrin içinden geçen bu tren yolu havaalanı ile şehir merkezini birbirine bağlama ve sonrasında da yeni yapılaşmalara kadar ulaşma potansiyeline sahiptir.

Diyarbakır'ın ulaşım ağı birincil, ikincil ve üçüncül şehiriçi ve köy yollarından oluşmaktadır. Birincil yollar: Elazığ Yolu, Urfa Yolu, Mardin Yolu ve Silvan Yolu'dur. Urfa Yolu ve Elazığ Yolu şehiriçi ulaşım için önemli akslardır. Şehiriçi ulaşımında en çok kullanılanlar ise: Gevran Cad., Gazi Cad., Ekinciler Cad. ve İstasyon Caddesidir. Bu yolların yanısıra tren yolu ve yerleşim alanlarını birbirine bağlayan, ana ulaşım bağlantıları sağlayan ikincil yollar bulunmaktadır. Dağ Kapı, Urfa Kapı ve Mardin Kapı'dan çıkan yollar dış ulaşım sistemiyle bağlantıyı sağlamaktadır. Ulaşım ağını oluşturan ana aks, Suriçi'ni kuzey ve güney yönlerinde birbirine bağlamaktadır.

Suriçindeki yol tipolojisi Yenişehir bölgesinde grid (ızgara) sistem halini alır. Bağlar bölgesinde de benzer bir yapıya rastlanabilir. Fakat Kayapınar bölgesi Elazığ- Şanlıurfa yolunu merkez alan bir radyal yol sistemiyle diğer bölgelerden ayrılmaktadır. Üçüncül yollar ise şehir merkezinde veya yeni yapılaşmalarda siteleri birbirlerine bağlayan yollar olarak tanımlanmaktadır.

Yaya trafiği

Diyarbakır'daki yolculukların yarısından çoğu yaya olarak yapılmaktadır. Yayalar tarafından en çok kullanılan yollar: Suriçi bölgesindeki Gazi caddesi, İnönü Caddesi ve Balıkcılarbaşı bölgesi ve Yenişehir Bölgesinde, Ekinciler Caddesi ve bu yola bağlanan ikincil yollardır. Şehir banliyölerine doğru yayılmadan önce, tüm merkez fonksiyonların Suriçi'nde yerleşmiş olması nedeniyle insanların büyük bir kısmı yaya olarak seyahat etmekteydi fakat sonrasında nüfus artışı ve Elazığ ve Urfa yolları üzerindeki yeni yerleşimlerle beraber insanlar şahsi araçlarını veya dolmuşları kullanmaya başladılar.

İki tekerlekli taşıtlar

İki tekerlekli taşıtların (bisiklet, mobilet veya motosiklet) kullanımı şehrin iklimi ve topoğrafyasına göre farklılıklar göstermektedir. Diyarbakır'ın topografik özellikleri, doğal bir taşıt olan bisiklet için uygun olduğundan bu ulaşım aracı şehir içi kullanım için idealdir. Aynı zamanda bisiklet spor ve eğlence aracıdır fakat yapılan araştırmalara göre Diyarbakır halkı bisikleti sadece ulaşım amacıyla kullanmaktadır.

Taksiler

Diyarbakır halkı için taksi kullanımı pek yaygın değildir. Şehirde 150 taksi durağına bağlı ortalama 1800 lisanslı taksi bulunmaktadır. Taksiler genellikle standart tarifeler uygulamaktadır ve bu diğer yakın nüfuslu şehirlerle karşılaştırıldığında çok daha ucuz bir fiyata denk gelmektedir.

Dolmuşlar

Şehirdeki neredeyse tüm motorize ulaşım dolmuşlarla yapılmaktadır. 300 adet özel dolmuş her gün 200.000 yolcu taşımakta (2005) Dört farklı ana hatta çalışan dört farklı kooperatife bağlı dolmuşlar otuz iki hatta hizmet vermekte. Dolmuşların fiyatı genellikle 1.25TL ve dolmuşlarla neredeyse şehrin her yerine ulaşmak mümkün. Dolmuş güzergah ve durak haritası henüz hazırlanmamıştır fakat sokaklarda dolmuş durağı tabelası görülen yerlerden dolmuşlara binilebilmektedir.

Özel/ Belediye Otobüsleri

Otobüsler iki kooperatife veya belediyeye bağlı olmak üzere çalışmaktadır. Otobüse binmek için gerekli olan "akıllı kart"lara sahip olunması gerekmektedir (hepsi olmasa da, bazı sürücüler kartı olmayan yolculardan para da kabul etmektedir)

Sonuç

Diyarbakır birçok potansiyele (zengin kültürel miras, doğa, konum, vb.) sahip olduğu gibi diğer kentlerden geri kalmasına neden olan birçok zayıf özelliğe (çatışma, bölgenin Türkiye'deki durumu, yoksulluk, göçler,vb.) de sahiptir.

Sosyo-Ekonomik Yapı

GZFT(SWOT)ANALİZİ

(Güçlü, Zayıf Yönler, Fırsat ve Tehditler Analizi)

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
<ul style="list-style-type: none">• Hizmet ağırlıklı bölge merkezi• Görece gelişmiş ulaşım bağlantıları• Bölgeye hitap eden tarihi- kültürel zenginliği• Kültür ve tarih turizmi için önemli değerlere sahip olması• Bölgede geliştirilebilir doğal kaynaklar, verimli tarım arazileri, maden kaynakları, tarım ve enerjide kullanılabilecek su kaynakları olması• Sulamaya olanaklı verimli tarım toprakları• Genç nüfusun yüksek olması• Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal projelerin varlığı• Büyük Şehir Belediyesi'nin kurumsal yapıyı güçlendirme çalışmaları yapması ve bu bağlamda planlama ofisi kurulmuş olması	<ul style="list-style-type: none">• Bölgeye yatırım çekmekte güçlüklerle karşılaşılması• İstihdam olanağı yüksek sektörlerin gelişmemiş olması• Sanayi tesislerinin çalışma kapasitesi, pazar bulma ve uluslararası pazarla ilişki kurma bakımından yetersiz kalması• Bölge içindeki kırsal alandan gelen yüksek göç• Büyük çoğunluğu kalifiye olmayan işgücü• Yüksek işsizlik oranı• Yoksulluk• Göçle birlikte kırsal yaşam biçimindeki olumsuzlukların kentsel yaşama yansması• Bölge turizminin daha çok turlara dayalı olmasına rağmen kentin konaklama tesisi bakımından yetersiz kalması• Kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyon eksikliği• Planlama konusunda kurumlar arası yetki çatışması doğuran yapı• İlk kademe belediyelerinin planlama açısından donanım eksikliği olması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">• Türkiye'nin en büyük projesi olan GAP kapsamında olması• Kentsel-bölgesel sorunların ulusal ve uluslar arası bir ilgi odağı olması• STK'lar, YG 21 ve yerel yönetim arasında plana yönelik katılım ve koordinasyon için çalışmalar olması• Plan yapma ve onama yetkilerinin BŞB ve İlk Kademe Bld'lerinde toplanması• AB Hibe programlarının bazı kentsel sorunları çözme fırsatı yaratması	<ul style="list-style-type: none">• Bölge kalkınma ajansları ve istatistiki bölge birimleri içinde kente, sahip olduğu merkez işlevinin biçilmemesi• Bölgedeki siyasi istikrarsızlığın kenti ve geleceğini olumsuz etkileme riski• Tarım politikalarıyla ilişkili olarak kırsal alanlardan beklenen göç dalgası• Yerel sermayenin kent dışına gitme eğilimi• Yüksek nüfus artış hızı

Doğal Yapı ve Kaynaklar, Mekansal Yapı

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
<ul style="list-style-type: none">• Tarihi kent merkezinin odağını oluşturduğu tanımlı bir makroform• Merkez oluşumu bakımından geleneksel ve modern şeklinde mekansal bir işbölümünün oluşmaya başlaması• Dicle vadisi ve Hevsel bahçeleri gibi doğal değerlerin kentin yakınında ve korunmuş olması• Sanayinin kentin ana yolları üzerinde kısmen uzmanlaşmış olması• Kent içi ve şehirler arası trafiğin çok yoğun olmaması• Yerleşmeye elverişli topografik yapı• Zemin nitelikleri ve depremsellik açısından düşük risk• Hava, su ve gürültü kirliliği bakımından eşik değerlerinin aşılmamış olması• Plan kararı geçersiz konuma düşen alanların varlığı (KSS, Toptancılar Sitesi...)• Kentin gelişme alanlarında kamu arazilerinin varlığı• Ulaşım ana planı ve nazım planının eşgüdüm içinde hazırlanıyor olması	<ul style="list-style-type: none">• Yüksek yoğunluklu ve yapı kalitesi düşük konut alanları• Standartların altında teknik altyapı ve sosyal donatı• Gecekondu alanları ve çöküntü alanlarının varlığı• Servis erişimine olanak vermeyen dar ve çıkmaz sokakların olması• Toplu taşıma modlarında çeşitlilik olmaması merkezi güzergahlar üzerinde yığılma• Kent içinde kamuya ait kullanılabilir arazilerin az olması• Eşikler nedeniyle gelişmesi tek yönde kısıtlanan makroform• Orman ve sürekli/yeterli yeşil alan olmaması
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none">• Özelleştirme kapsamındaki kamu alanlarının kamusal amaçlara yönelik olarak planlanabilirliği• Çeşitli kurumların kentin çevre kalitesini arttıracak ağaçlandırma projeleri• Yeni yasal düzenleme ile BŞB sınırlarının genişlemesiyle çevre kırsal yerleşimlerin gelişiminin denetim altına alınabilmesi• Varolan çevre sorunlarının çözülebilir olması	<ul style="list-style-type: none">• Kamu arazilerinde işgal ve gecekondulaşma tehdidinin sürmesi• Yer seçiminde plana uygun olmayan kararlar alabilen yerel politikalar• İnşaat sektöründeki istihdamı canlı tutmak için yapılaşmayı bir araç olarak kullanan yerel politikalar• Tarım arazilerinin tarım dışı amaçlarla kullanılması• Bazı merkezi kurumların re'sen plan yapma yetkisi olması

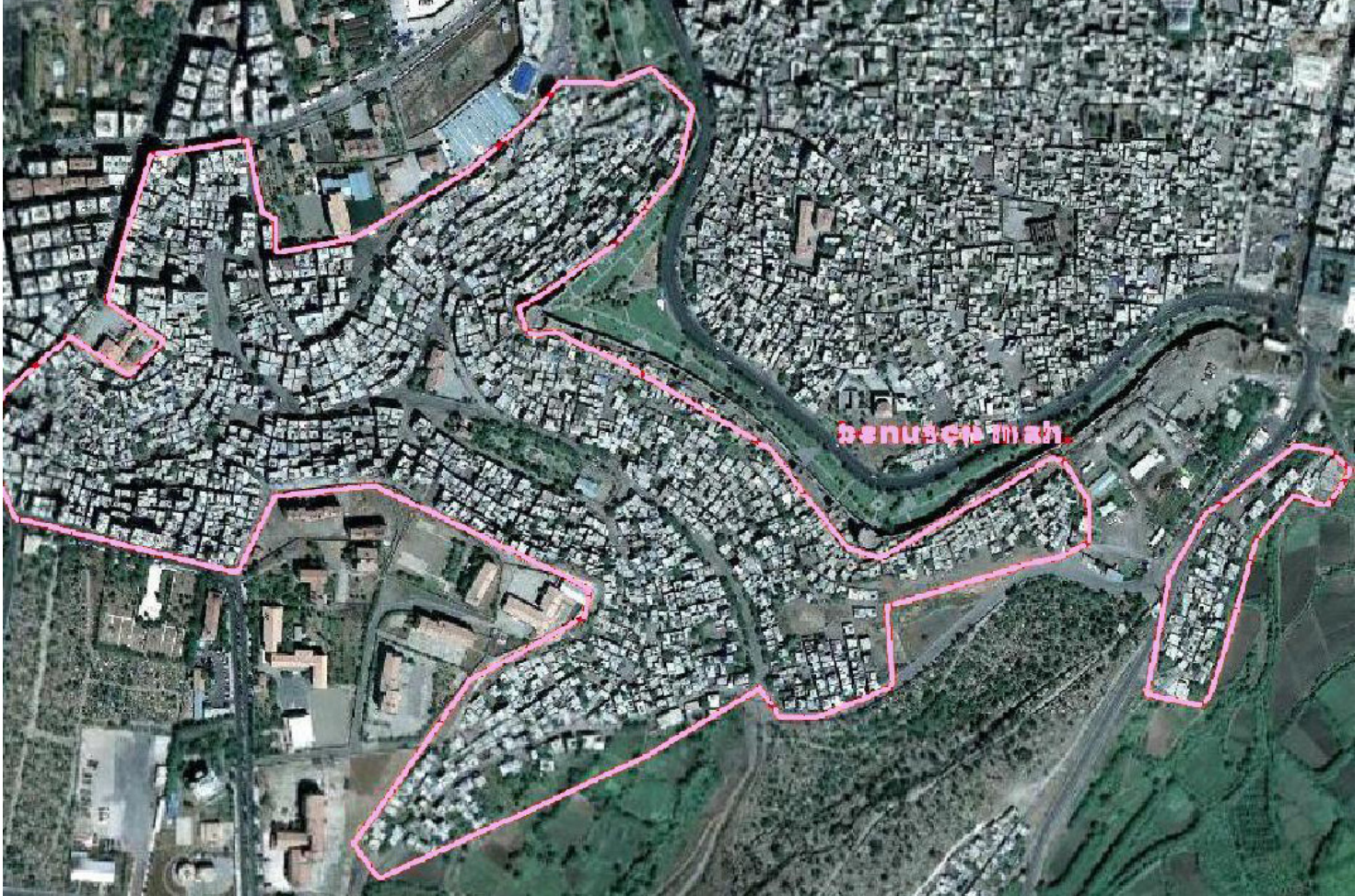
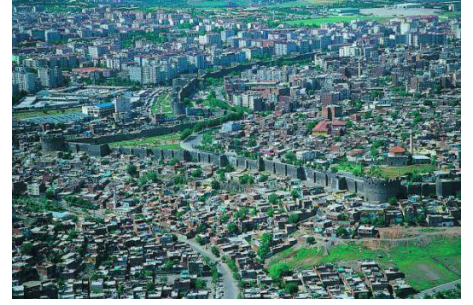
Ben U Sen

Tarihi ve Coğrafi Bilgiler

Ben U Sen Burcu Osmanlı zamanında inşaa edilmiştir. 1960lardan başlamak üzere, bu bölge kırsal alanlardan göç edenler için dik-kat çekici ve uygun bir alan olarak görülmüştür. Dicle nehrine ve Hevsel Bahçelerine yakın olması da insanların tarım yapmasına, yetiştirdikleri ürünleri satmasına imkan tanımaktadır. Mahalledeki yapılaşma genellikle gecekondu tipindedir ve bu nedenle buraya göç ile gelen insanlar kendileri gibi insanları bulabileceklerini ve kendilerini yabancı hissetmeyeceklerini bilmektedirler.

2000li yıllardaki artış ile beraber yapılaşma alanı 36ha.'a ulaşmıştır. Yapılaşma alanı kuzeydoğuda surlarla, batıda Şehitlik mahallesindeki çok katlı yapılarla, güney batıda okullar ile ve güney/güney batı yönünde mezarlıkla sınırlıdır.

Ben U Sen'e ilk göçen aileler tarım arazileri üzerinde konuşlanmışlardır. 1970'lere kadar, bu bölge ağaçlıklar, tarlalar ve (tahıl öğütülen ve Ermeni değirmeni olarak hatırlanan) değirmenlerden oluşuyordu. Kentleşme 1970'lerde başladı ve 1980'lerde problemleri bir alan haline geldi. Eskiden mahallenin ortasından (şu an ise yer altından) bir su akmaktaydı ve bu kısıtlayıcı bir bariyer özelliği taşıymaktaydı. Ben U Sen'in orta

kısımları (ana cadde çevresi) 1980'ler boyunca yapılaşmıştır. Sonrasında bu alan, ana caddesiyle, park, cami, okul, sağlık ocağı ve çamaşır evi gibi fonksiyonların da yüklenmesiyle, Ben U Sen'in merkezi haline gelmiştir. Çoğu çay ocağı ve dükkanlar da bu yol üzerinde konuşlanmışlardır.

Kentleşme sürecinde Ben U Sen'deki kira fiyatları çok hızlı bir artış göstermiştir. İlk yapılan evler ucuzdu, fakat 1980deki toplu göçler sonrasında arazilerin değerleri bir anda arttı. 1990 ve 2000lerde kırsal alanlardan göçen birçok aile acilen ikamet edecek bir yere ihtiyaç duymaktaydı, daha önceden Ben U Sen'e yerleşmiş olanlar ve arazilerin yasal hak sahipleri (özellikle 1980deki af sonrasında) bu duruma karşı çıktı. Çoğu aile aynı evde kalmak zorunda kaldı. Mahalle sakinleriyle yapılan söyleşilerde, o dönemdeki kiraların Ofis bölgesindeki kiralarla benzer seviyede olduğu söylenmiştir.

Diğer birçok gecekondu bölgesinde olduğu gibi Ben U Sen'de de yasadışı evler ve kentsel yayılma büyük bir problemdir. Altyapı yetersizliği (elektrik ve su sistemi), sosyal ve teknik hizmetlere ulaşım zorluğu gibi nedenlerle mahalle

modern hayattan uzak kalmıştır. Ben U Sen'de 3949 hane bulunmaktadır ve bu evlerdeki ortalama hane halkı sayısı 7'dir. Yaklaşık 28.000 kişinin yaşadığı mahallede bu yoğunluk sosyo-ekonomik, kültürel, fiziksel yapı ve kaliteli konut bakımından sorunlar yaratmaktadır. Surların dibindeki gecekondu hem surlara ulaşımı etkilemekte hem de şehrin sembolü halindeki burçların görünmesine engel olmaktadır.

Yapılaşma dokusu 1-2 katlı sur dibinde konuşlanmış yığılma yapılardan oluşmaktadır. Surlardan uzaklaştıkça konut dokusu betonarme gecekonduya dönüşmektedir. Gecekonduların ve parsellerin planları çakışmadığı için boş parsellere bile zaman içerisinde konutlar yapılmıştır.

Suriçi Koruma planına göre, surları korumak amacıyla surlardan 50m genişliğinde (bazı yerlerde 100m) bir yeşil koruma bandı yapılması önerilmiştir ve Ben U Sen'in bir kısmı da bu yeşil bandın içerisinde kalmaktadır.

Öneri yeşil kuşak

Artan nüfus ile beraber önemli yerlerde (ana cadde üzeri) konuşlanan evler zaman içerisinde marketlere dönüştürülmüştür.

İnsanlar surlara yakın ikamet etmek istemekte çünkü böylelikle surlardaki geçişlere yakın olabilecek ve suriçi bölgesine ulaşımını kolay olacaktır.

Surlardan geçişler

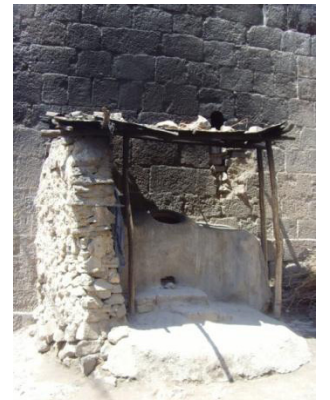
Ben U Sen, Diyarbakır'ın, düşük gelirli ailelerinin yetersiz ulaşım imkanlarıyla yüksek nüfus yoğunluğunda yaşamaya çalışması ve teknik ve sosyal donatı eksiklikleri bakımından, sosyal olarak zedelenmiş alanlarından birisidir. Belde halkı ulaşım imkanları yoksunluğu nedeniyle şehrin diğer bölgelerinde izole olmuşlardır. ÇAÇA (Çocuklarla Aynı Çatı Altında)'nın araştırmalarına göre mahalledeki birçok genç hâlâ mahalle dışına çıkmamıştır.

Dolmuşlar, şehrin bu bölümünden fazla kâr elde edemeyeceklerini düşündükleri için bu mahalleye servis vermek istememektedirler. Bu burada yaşayan insanlar için bir çok zorluk oluşturmaktadır. Ayrıca insanlar köylerinden göçe zorlanmaları, evlerini terketmek zorunda bırakılmaları ve hayvanlarını veya tarlalarını kay-

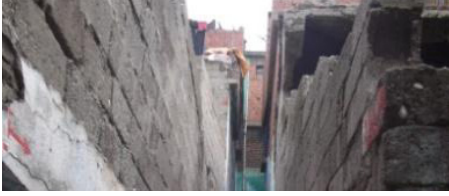
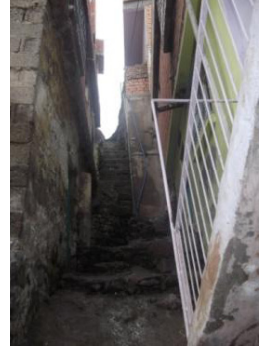
betme konusunda da sıkıntılılardır. Belde halkı çoğunlukla hem fakir hem de işsizdir ve bu yüzden kentin planlı bölgelerindeki evlerde ikamet edememektedirler. Ödemeleri her ay düzenli olarak yapılması gereken TOKİ evlerine de geçici olarak bulabildikleri işlerden kazandıkları para yeterli olmadığı için taşınamamaktadırlar.

Ben U Sen'de özel bir sosyal doku bulunmaktadır. Bunun birincil nedeni mahalleye göç eden insanların ilk başta akrabalarının veya arkadaşlarının yanında oturması ve köydeki gibi günlük işleri beraber yapmaları olarak gösterilebilir. Mahalleliler, kentte ayakta kalmanın tek yolunun kendileri gibi göç edenlerle ve benzer hayatları yaşayanlarla beraber oturmak olduğunu düşünmektedirler. Kırsal göçmenler tandır kullanma alışkanlıklarını da beraberlerinde getirmekte ve tandırları -komşularıyla ortaklaşa- ekmek yapmakta veya sebze közlemekte kullanılmaktadır. Bu tandırlar iki ev arasındaki boş alanlarda, sokaklarda, bahçelerde, binaların çatılarında ve hatta surların dibinde konuşlanmış olabilirler.

Tandırlar

1984'de yapılan imar planının amacı şehirdeki nüfus yoğunluğunu kontrol etmek ve şehrin makroformunu şekillendirmektir. Fakat yerel yönetimler bu planları şehre uygulamakta zorluk çekmişlerdir. Aynı dönemlerde Şehitlik mahallesindeki kaçak yapılaşmayı engellemek için bir plan da yapılmıştır fakat 1985'deki yoğun göç sonrasında yapılan plan yetersiz kalmıştır. Yapılan plan Ben U Sen bölgesini ana yoldan itibaren ikiye ayırmaktaydı fakat bu plan kökleşmiş yapılaşmalar ve hızlı nüfus artışı nedeniyle uygulanamamıştır.

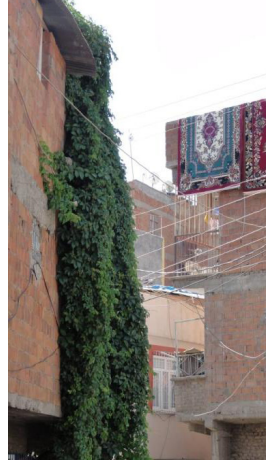
Mahalledeki en önemli problemlerden birisi de sokakların/ evler arasındaki geçişlerin darlığıdır (bazı yerlerde genişlik 1m'ye kadar düşmektedir). Bu sokaklar mahalle halkı için –özellikle acil durumlarda (ambulans-itfaiye için) zorluklar yaratmaktadır.

KontROLSÜZ ve plansız yapılaşmanın sonuçları olarak kirlilik (sağlıksız çöp toplama), yetersiz ve sağlıksız altyapı (toprak üzerinden geçen su boruları) veya uygunsuz elektrik direkleri (dar sokaklarda evlere çok yakın konumlanmış olanlar) gibi problemler ortaya çıkmaktadır.

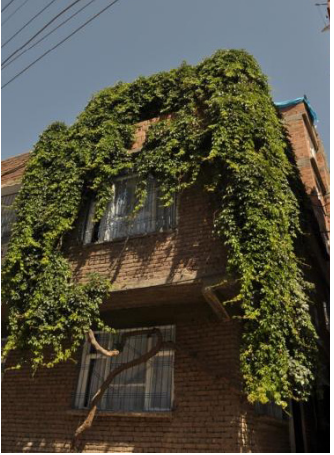

Peyzaj

Tabii ki de mahallede profesyonel olarak tasarlanmış bir bahçeye rastlamak mümkün değildir fakat mahalleli evlerinin doğanın yardımıyla daha güzel gözükmesi için evlerine peyzaj düzenlemesi yapmaktadır. Aynı zamanda doğa da mahallede plansız yoğun evlerin arasında varlığını sürdürebilmek için çabalamaktadır.

Ayrıca mahalledeki sokaklarda birçok Dut Ağacı göze çarpmaktadır. Bu ağaçlar sayesinde mahallenin çocukları ağaçtan meyve toplayabilmektedirler.

Topoğrafya

Ben U Sen daha önceleri çay akan bir vadiye kurulmuştur. Vadinin iki yamacı arasında gözle görülür bir kot farkı bulunmaktadır.

Kamusal Alanlar

Mahalledeki kamusal tesisler: Çamaşır evi (ilerleyen bölümlerde detaylı olarak incelenecektir), mescit, üç tane cami, bir sağlık ocağı, bir anaokulu, bir ilköğretim okulu, iki halıcılık kursu ve bir kuran kursu olarak sıralanabilir.

Çeşme

Çamaşır evinin önündeki park

Turgut Özal İlköğretim Okulu

Çamaşır Evi

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi en fakir 4 mahallede çamaşır evleri kurmuştur. Bu mahalleler : Yenişehir'de Ben U Sen ve Azi-ziye, Suriçi'nde Hasırlı ve Alipaşa'dır. Bu amaşır evleri herkes için çamaşır yıkama imkanı sağlamaktadır. Aynı zamanda sosyal hayat içinde de önemli bir role sahiptirler. Bunlar, kadınların sosyalleştiği, destek ve danışmanlık aldığı ve okuma yazma kurslarına gittiği alanlardır.

DİKASUM'a (Diyarbakır Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne) göre, her yıl 5000'den fazla kadın bu çamaşır evlerinden faydalanmaktadır. Bir yıl içinde 3696 hanehalkı için makineler çalıştırılmıştır. Kadın ve Çocuk Eğitim ve Halk Eğitim kursları tarafından 9 okuma-yazma kursu açılmıştır. 2000'den fazla kadın danışmanlık hizmetinden yararlanmış ve ilgili kurumlara yönlendirilmiş, sağlık, aile planlama, ilkyardım, emzirme, cinsel yollarla bulaşan hastalıklar, aşılama ve çocuk gelişimi konusunda danışmanlık almış, kadın sivil toplum örgütleri (Yerel Gündem21, UNICEF, Kadın Hakları Örgütü,vb.) tarafından düzenlenen farkındalık artırıcı çalıştaylara, seminer ve tartışmalara katılmış ve 613 ev doğum, hastalık ve ölüm gibi zamanlarda birebir ziyaret edilmiştir.

Kentsel mobilyalar ve sokakların fiziksel ve sosyal özellikleri

Mahallede yaşayanlar (özellikle kadınlar ve çocuklar) zamanlarını evlerinin dışında, komşularıyla birlikte geçirmektedirler. Fakat kentsel mobilya eksikliği nedeniyle mahalleli evlerinin önündeki merdivenleri bank olarak kullanmakta ve bunların üzerinde oturmaktadır.

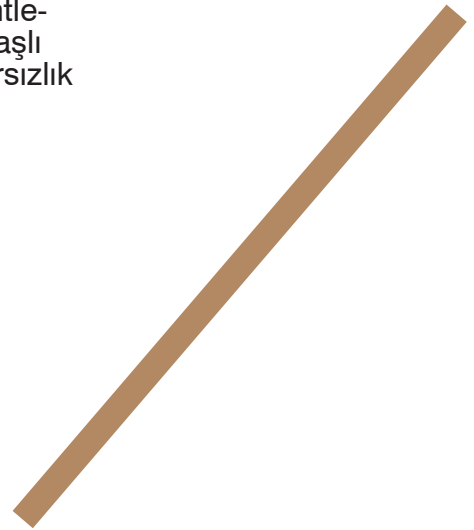
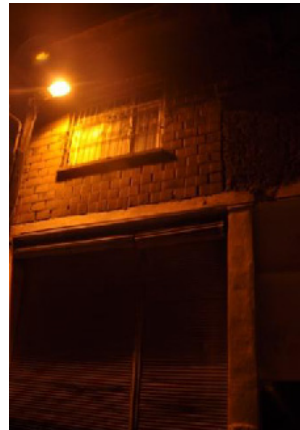
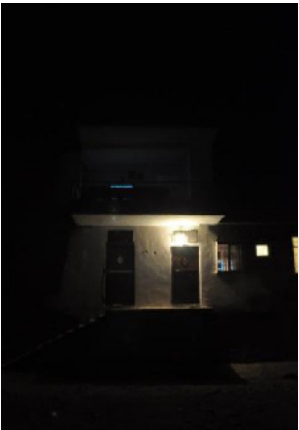

Mahallede yaşlı insanların ulaşımını zorlaştıran merdivenli sokaklar bulunmaktadır.

Geceleri Ben U Sen

Mahalle geceleri genellikle karanlıktır. Tek ışık kaynağı evlerin girişlerinden gelen ışıklardır. Bu aynı zamanda şehrin bazı semtlerindeki dar sokaklarda da görülmektedir. Mahalledeki birkaç yaşlı sakin de akşam namazından sonra güvenlik yoksunluğu ve hırsızlık korkusu nedeniyle dışarı çıkmamadığını belirtmiştir.

Sosyolojik Bilgiler

Nüfus

Ben U Sen'in toplam nüfusu ortalama olarak 28.000'dir. Şehitlik mahallesinde 1 hektar başına 210 kişi düşmektedir.

Nüfusun çoğunluğu geçici, mevsimlik işlerde (günlük veya mevsimlik tarım veya inşaat işçiliği, kesimevlerinde, sokaklarda veya pazarlarda meyve sebze satıcılığı gibi işlerde) çalışmaktadır. Nüfusun çoğunluğunun yeşil kartı vardır, böylelikle sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedirler fakat bu imkana bile sahip olmayan bir grup da vardır.

Ben U Sen nüfusunun %60'ı okuryazar değildir. Ailelerin genel gelirleri ise: 2/3'ü 500TL'nin altında, 1/3'ü 1000TL'nin altındadır

Şehirle bütünleşme /entegrasyon

Mahallenin şehirle ilişkisi pek güçlü değildir. Mahallede yaşayan ve daha önce hiç şehrin diğer kesimlerine gitmemiş, mahalleden dahi çıkmamış kişiler bulunmaktadır. Mahalledeki toplu taşın yoksunluğu bunun nedenlerinden biri olarak gösterilebilir. Mahalleli genellikle iş veya arkadaş ziyaretleri için şehrin diğer mahallelerine gitmektedir. Yapılan söyleşilerde bu konuyla ilgili şöyle bir sonuç ortaya çıkmıştır: mahallede yaşayan çoğu insana göre Ben U Sen çok güzel bir mahalle ancak toplu taşın duraklarına çok uzak.

Sosyal ilişkiler

Diyarbakır'da yaşayan çoğu insanın görüşüne göre, Ben U Sen'deki komşuluk ilişkileri neredeyse diğer her mahalleden daha farklıdır. Ben U Sen'deki ortaklaşa çalışmaya dayalı olan güçlü sosyal ilişkiler çoğu insan için genel kabuldür. Fakat Büyükşehir Belediyesi'nce yapılan anket sonuçlarına göre; nüfusun sadece %20'si komşularıyla beraber ortak iş yaptığını belirtmiştir. Bu kişilerin %10.2'si komşularıyla beraber çamaşır yıkadığını, %17.4'ü beraber sebze kuruttuğunu ve %9.1'i de beraber salça yaptıklarını belirtmiştir. Fakat hala büyük bir çoğunluk (%75.8) komşularını ziyarete gittiğini söylemiştir.

Ekonomi

Ben U Sen'deki insanlar genellikle;

- Tuğla fabrikasında işçi olarak
- İnşaatlarda sezonluk işçi olarak
- Bahçelerde sezonluk işçi olarak (Hevsel bahçeleri, vb)
- Pazarlarda satıcı veya taşımacı olarak
- Hal'de satıcı veya taşımacı olarak
- Kesim evlerinde çalışmaktadırlar.
- Veya hayvanları varsa (yasadışı) kesim yapmaktadırlar.

Fabrikalarda çalışan insanların genellikle sosyal güvenceleri bulunmamaktadır. Patronlarına bu konuyu açtıklarında ise kovulma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Bodrum kattaki bir kesimhane

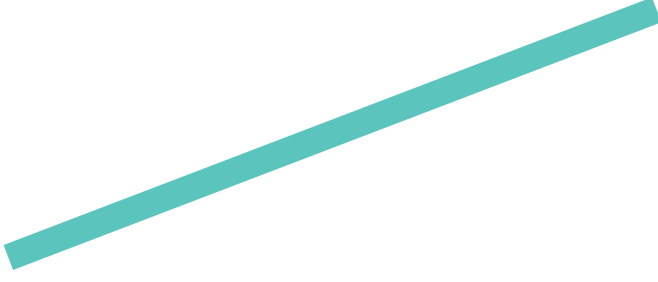
Aile reisinin işi nedir?	Yüzde (%)
Sürekli bir işi yok	56.4
İşportacı	3.4
Emekli	1.9
İnşaat işçisi	13.6
Tüccar	4.2
Diğer	11.0
Ayakkabı tamircisi	0.4

Ailenin aylık geliri ne kadar?	Yüzde (%)
0-500 TL	66.3
501-1000TL	30.3
1001-1500TL	2.7

Eğer aile reisinin sürekli bir işi yoksa, en son işi neydi?	Yüzde(%)
Vasıfsız işçi	38.3
Sebze-meyve satıcısı	33.0
Çaycı	0.8
Alçı ustası	0.8
Fırıncı	0.4
Demirci	0.4
Boyacı	0.8
Şoför	0.4
İşportacı	1.9
Tarım işçisi	1.9
Pazarlamacı	0.4
Sezonluk işçi	0.4
Diğer	3

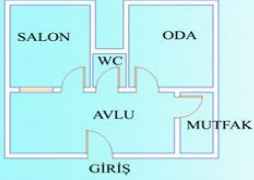
Ben U Sen'de yaşam

Bazı evlerin plan örnekleri

(diğer örnekler ihtiyaç olduğunda verilecektir)

Şehitlik Mah. 262 Sk.
Kapı No :3
Yapı Tipi : Yığma

Aile sayısı : 1
Aile birey sayısı : 10
Aile reisinin mesleği : Çalışmıyor
Semte geliş tarihleri : Bilinmiyor
Semte geldikleri yer : Bilinmiyor

Not : Ev aileye aittir.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ ALAN ÇALIŞMASI

255. sokaktan bir görünüm

Şehitlik Mah. 224 Sk.
Kapı No :31
Yapı Tipi : Betonarme

Aile sayısı : 1
Aile ferdî sayısı : 7
Babasının mesleği : Eskiçi
Semte geliş tarihleri : 2001
Semte geldikleri yer : Diyarbakır/Hazro

Not : Ev aileye ait değildir. Kiradır.
Daire bir apartmana aittir. Apartmanda yaşayanların akrabalık ilişkisi yoktur. Tek cephesi olan daire bölgedeki çoğu dairede olduğu gibi ışık almamaktadır. Birimler çok küçük olup yetersiz kalmaktadır.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ ALAN ÇALIŞMASI

Şehitlik Mah. 262 Sk.
Kapı No :5
Yapı Tipi : Yığma

Aile sayısı : 1
Aile birey sayısı : 10
Aile reisinin mesleği : Kahvede çalışıyor.
Semte geliş tarihleri : Bilinmiyor
Semte geldikleri yer : Bilinmiyor

Not : Ev aileye ait değildir. Kiradır.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ ALAN ÇALIŞMASI

261. sokaktan bir görünüm

Kaynak: "Ben U Sen Mahallesi'ne Yönelik Yenileme Potansiyelleri» Raporu

Arazi sahipliği

Ben U Sen’de 2271 binada 3949 adet hane bulunmaktadır, ve bu evlerin bulunduğu araziler ya belediyeye, ya hazineye ya da özel kişilere aittir. Büyükşehir Belediyesi’nden alınan bilgilere göre, 160 ev sahibi 1994 yılındaki imar affıyla tapularını almışlardır. Yenışehir Belediyesi’nin verdiği bilgilere göre de 1994’ten sonra bölgeye tapu verilmemiştir.

Bazı evlerdeki klimalar

Hane halkı

Mahalledeki evlerin 2/3’ünde 5 ila 10 kişi yaşamaktadır. Bazı evlerde (%20sinde) iki aile beraber yaşamaktadır.

Evlerin %60’ı kendilerine aittir (tapulu veya tapusuz), ve %30’u kira ödemektedir.

Evlerin büyük bir bölümünde televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi ve fırın bulunmaktadır.

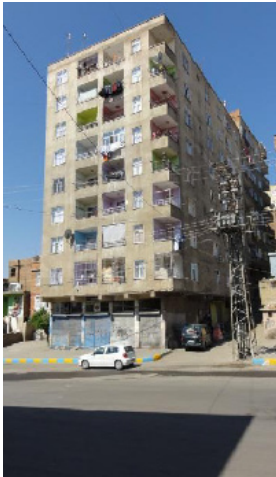
İnsanlara başka bir semtte yaşamak isteyip istemedikleri sorulduğunda %95’i evet cevabını verip tercihlerinin Diclekent veya Ofis yönünde olacağını belirtmişlerdir.

Evlerin çoğunluğu iki veya üç odadan oluşmakta (salon+ mutfak+ 1 oda). İnsanlara evlerinde değişiklik yapmak isteyip istemedikleri sorulduğunda çoğunluğunun ilk tercihi bir oda daha eklemek olmuştur. İkinci tercih avlu eklemek, üçüncüsü ise mevcut odaları büyütme olmuştur. Evlerin büyüklük yüzdeleri ise şöyle sıralanıyor: 1/3’ü 40-70m² arasında, 1/3’ü 70-90m² arasında, geriye kalan da 90m² üzerinde

Evde yaşayan insan sayısı	Yüzde (%)
1	0,8
5	15,5
7	12,5
9	9,5
10	4,5
13	1,5
17	1,1
21	0,4
27	0,4

Evde yaşayan aile sayısı	Yüzde (%)
1	80,7
2	16,3
3	1,9
4	0,8
6	0,4

Ev size mi ait kira mı?	Yüzde (%)
Belongs to us	63,6
Rental	30,7
Free of charge	5,7

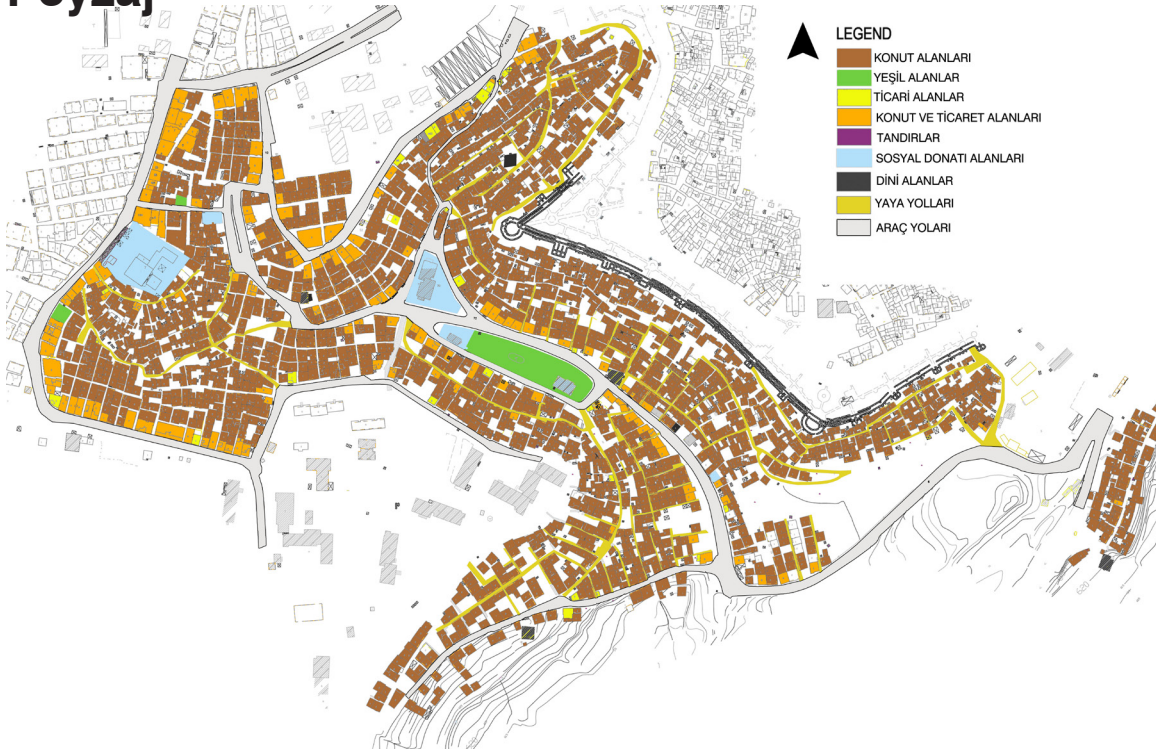

Isınma

Mahallede dört farklı ısınma biçimi kullanılmaktadır. Bunlar: soba, elektrikli ısıtıcı, tüplü ısıtıcılar ve merkezi ısıtmadır. Yapılan anket sonuçlarına göre: 196 evde soba, 128 evde elektrikli ısıtıcılar, 24 evde tüplü ısıtıcılar ve 18 evde ise merkezi ısıtma sistemi kullanılmaktadır. İnsanlar sobalarda yakıt olarak odun veya tezek kullanılmaktadır. Yazları bu yakıtları hazırlayıp depoluyor ve kışın kullanıyorlar.

Alan kullanımı- Peyzaj

Fonksiyon	Alan m ²
Konut alanı	31.1139 m ²
Yeşil alan	5.251 m ²
Dini alanlar	1.163 m ²
Eğitim alanları	2.565 m ²
Sağlık alanları	704 m ²
Çamaşır evi	348 m ²
Ticari alanlar	26.881 m ²
Yollar	58.506 m ²
Toplam alan	411.871 m ²

Altyapı

Çöp

Çöpler Yenişehir Belediyesi tarafından günde bir kez akşam saat 10'da toplanılmaktadır. Mahalleli belediyeden günde iki kez çöp toplamasını talep etmekte fakat bu taleplerinin karşılığında belediye eleman ve ekipman yetersizliği olduğunu söylemektedir. Bu hizmet eksikliği nedeniyle genellikle sokaklar çöp ile dolmakta ve mahalledeki çocuklar bu sağlıksız ortamda çöplerin hemen yanında oynamak zorunda kalmaktadırlar.

Elektrik

Mahallede çoğu insanın kaçak elektrik kullandığı iddia edilmektedir fakat bu ilgili merciler tarafından tespit edilememiştir. Sokaklardaki elektrik direkleri ve kabloları mahalledeki gökyüzünde bir kablolar ağı oluşturmaktadır ve bu da görsel bir kirliliğe neden olmaktadır.

Su

Mahalledeki su sistemi yetersizdir. Birkaç mahallelinin anlattığına göre, 10 yıl öncesine kadar yağmur sonrasında Ofis'te biriken sular mahallede sele ve taşkınlara neden oluyormuş. Sokaklarda toprağın üzerinde bulunan su boruları bazen patlayarak insanlar için zorluklar yaratmakta. Bazı evlerin içinde herhangi bir su sistemi bulunmamakta ve bu yüzden hanehalkı avlularındaki suyu kullanmaktadırlar.

Otobüs/ Dolmuş durağı

Ulaşım

Ben U Sen'e gelen otobüs veya dolmuş bulunmamaktadır. En yakın otobüs veya dolmuş durağı Urfa Kapı'dadır. (yürüyerek yaklaşık 10dk.) Bazı insanlar –eğer varsa- kişisel arabalarını veya motosikletlerini kullanarak seyahat etmektedirler.

Yaşam Tarzı

Mahallelinin günlük yaptığı işler yaşlarına ve cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir. Sabahları erkekler –eğer çalışıyorlarsa- işlerine gitmeğe, eğer çalışmıyorlarsa, -özellikle- inşaatlarda çalışmak için iş aramaya çıkmaktadırlar. Veya kahvelere gidip kağıt oynayıp, arkadaşlarıyla sohbet etmektedirler.

Kadınlar genellikle ev işleriyle ve çocuklarla meşguldür. Bazıları dışarıda temizlik işlerinde çalışmakta fakat bu oran çok düşüktür. Kadınlar için mahallede uygun görülen model evlerinde çocuklarıyla ve evleriyle meşgul olmalarıdır. Boş zamanlarında evlerinin önünde komşuları/ arkadaşlarıyla çay içip sohbet ederler

Genç yaştaki kadınların kendilerinden yaşça büyük eşlerle evlenmesi sonucunda vefat eden, işte yaralanan veya hapiste olan erkekler nedeniyle birçok evde çalışacak erkek bulunmamaktadır. Bu aileler genellikle aile yardımı alarak yaşamaktadır. 3 aylık 300TL olan yaşlılık parası, okula giden çocuklar için ise çocuk başına aylık 30TL olan yardım bedeli bu ailelerin bazen tek geçim kaynağı olmaktadır.

Çocuklar ise okula veya ÇAÇA'nın çocuk evine (ücretsiz anaokulu) gitmekte ve boş zamanlarında oyun oynamaktadırlar. Fakat bazıları eve katkıda bulunmak için çalışmak zorunda kalmaktadır, eğer belirli bir çalışma alanları varsa sabahları oraya gitmekte, eğer yoksa sokaklarda peçete satmaya, ayakkabı boyamaya veya araba camlarını silmeye gitmektedirler.

Yaşlı nüfus genellikle zamanlarını evde geçirmeyi tercih etmekte, bazen de komşularıyla sohbet etmek için çamaşır evine gitmektedir.

İnsanlar genellikle zamanlarını mahalle içinde geçirmektedirler; bunun bir nedeni de ulaşım yetersizliği nedeniyle mahalle ile diğer semtler arasındaki bağlantının çok iyi olmayışıdır.

Mahalleliyle yapılan görüşmeler

Pakize Pala

73 yaşında, 50 yıldır Ben U Sen'de yaşıyor ve evi parkın karşısında bulunuyor. Evini ilk geldiklerinde kocasıyla beraber almış ve tadilatları da altınlarını satarak yaptırmışlar. Sonrasında oğulları için de bir ev almışlar. Çocuklarından bir tanesi demircide çalışıyor, diğeri ise babasının işini yapıyor; hayvan pazarında çalışıyor. Fakat kocası artık çalışmıyor, bazı zamanlar sinirlenip karısına şiddet uyguluyor. Zamanının çoğunu evinde geçiriyor, bazen de çamaşır evine geliyor. Ben U Sen'in şu anki durumundan memnun. Belediyenin daha çok hizmet getirdiğini söylüyor.

Gurbet Tezel

10 yaşında, tüm arkadaşları Ben U Sen'de yaşıyor. Okula ve aynı zamanda da ÇAÇA çocuk okuluna gidiyor. Genellikle sokakta oynuyor, arkadaşlarıyla yiyecek alıp parkta yemeyi seviyor. Sümer Park'taki gibi egzersiz aletlerinin mahallesinde de olmasını istiyor. Ben U Sen'i seviyor fakat keşke daha temiz olsaydı diyor.

Livaze Hanım

10 yıldır Ben U Sen'in batı kısmında yaşıyor. 3 oğlu ve 4 kızı var. 1 tanesi evden ayrılmış, evde (2+1) 8 kişi yaşıyorlar. Çocuklarından birisi bu sene daha iyi bir okula gidebilmek için Ofis'te oturan akrabalarının yanında yaşayacak. Kocasını artık çalışmıyor. Babaları kızların çalışmasına izin vermediği için küçük yaşta erkek çocuklar çalışıyor. Çocuklar sokaklarda çöp topluyorlar ve günde birkaç lira kazanıyorlar.

Hatun Hanım

21 yıldır Ben U Sen'de yaşıyor. Evi surların dibinde. Kocasını hasta ve kör. Aile yardımı ile geçiniyorlar. Genellikle çamaşır evine geliyor fakat akşam saat 6'dan sonra sokağa çıkmıyor.

Ösna Hanım

80 yaşında ve 30 yıldır Ben U Sen'de yaşıyor. Surların dibindeki evlerinde (3+1) 5 kişi yaşıyorlar. Evinin bulunduğu yer nedeniyle bir gün yıkılacağını biliyor. 1990'lı yıllarda eski belediye başkanı gelip yeni evlere yerleştirileceklerini söylemiş fakat bu sürede hiçbir gelişime olmamış. Evinin tapusu yok fakat burada yaşadığını gösterebilmek için tüm faturalarını ödüyor böylelikle evden çıkartılma durumunda orada yaşadığını gösterebileceğini söylüyor. Alipaşa'daki evlerin yıkıldığını gördüğünü fakat yerine yeni bir şey yapılmadığını söylüyor. Bismil yakınlarında yakılan bir köyden gelmiş ve geldiğinde evini bir akrabasından uygun fiyata almış.

Eskiden pazarda meyve-sebze satan kocasını artık çok yaşlı olduğu için çalışmıyor. Oğullarından biri cezaevinde, yol 4 saat sürdüğü için oğlunu ziyarete gidemiyor. Diğer oğlu Antalya'dan aileye yardım için gelmiş, 10 aylığına inşaatlarda boyacılık yapmış, fakat karısı Ben U Sen'de yaşamayı çok zor buluyor.

Çok yaşlı olduğu için yürüyemediğini ve bu nedenle genelde evden dışarı çıkmadığını söylüyor. Ben U Sen'de yaşamının; düzgün yolların olmaması ve evlerdeki su baskınları gibi birçok zorluğunun olduğunu ve bu yüzden çatıya beton döktüklerini ve muşamba gerdiklerini söylüyor. Mahallenin artık tehlikeli bir yer olduğundan yakınıyor. Ayrıca çocukların uyuşturucu kullanmasından, kavga etmesinden ve terk edilmiş evlerde içki içmesinden şikayetçi. Bir seferinde kendisi camideyken evine hırsız girmiş.

İrfan Bey

30 yıl Ben U Sen'de yaşamış, daha sonra Bağlar'a taşınmış. Bu mahalledeki ilişkilerin başka hiçbir semt ile kıyaslanamayacağını söylüyor ve hala buraya arkadaşlarını görmeye, onlarla kahvede oturmaya ve mahallede oturan akrabalarını ziyaret etmeye geliyor. 1990'lı yıllarda köyündeki problemler nedeniyle buraya taşınmak zorunda kalmış. Geldiği zaman köyde hayvanları da yandığı için yoksulluktan aynı evde başka bir aileyle beraber yaşamak zorunda kalmış ve o zamanlarda mahallede evlerin fiyatları Ofis bölgesiyle kıyaslanabilecek şekilde fazlamış.

20 yıldır mahalleye insanların geldiğini ve hiçbir şeyin değişmediğini söylüyor ve bu yüzden mahalleye gelen delegelerle genellikle konuşmadığını söylüyor.

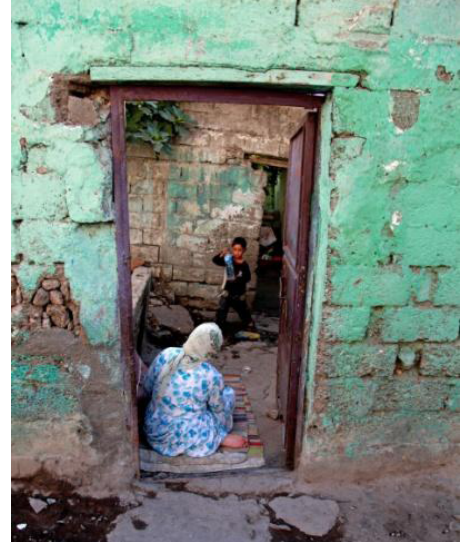

Mahallelinin ihtiyaçları

Belediye tarafından Ben U Sen'de yapılan anket sonuçlarından çıkan sonuçlarda mahallelinin ihtiyaçları Őu Şekilde;

- Uygun/ düzenli çöp toplama
- Düzgün altyapı
- Sağlıklı bir evre
- Halk eğitim kursları ve sağlık imkanları
- Tarım yapabilecekleri bir alan veya bahçe
- Kutlama veya özel günler için boş alanlar
- Günlük sebze meyve ihtiyaçlarını karŐılayabilecekleri bir avlu
- (ocukların çoğu) Park veya spor aletleri

Bir sanatçının gözünden Ben U Sen - Emanuele Andreoli

Ekler

Ben U Sen Halihazır harita

Diyarbakır hava fotoğrafı

BEN U SEN MAHALLESİ SOSYO-EKONOMİK-KÜLTÜREL DURUM ANALİZİ

(Belediye tarafından yapılan bir araştırma)

1-MAHALLENİN FİZİKSEL DURUMU

Kente zorunlu göçle gelenlerin ve dar gelirli ailelerin oluşturduğu Ben u Sen'in 2003 yılı toplam nüfusu 62.942 olan şehitlik mahallesinin büyük bir bölümünü oluşturarak yaklaşık 10.000 civarındadır. Diyarbakır güneyinde Sur'un hemen dışında yer alan Ben u Sen 1990 larda zorunlu göçle birlikte çok hızlı bir büyüme göstermiştir. Gecekonduardan oluşan mahallenin yol sorunu, elektrik tesisatının eski olması, kaçak elektrik kullanımı nedeniyle elektrik kesintilerinin sıklığı, çevre kirliliği gibi sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır.

Gecekondu tipi yapılaşmanın hakim olduğu bu mahallede konutlarının çoğunun tapusu bulunmamakta, evlerin büyük bir çoğunluğunun fiziki yapısının kötü durumda olduğu, banyo, mutfak ve tuvaletinin iç içe olduğu gözlemlenmiştir. Ben u sen mahallesinde Büyükşehir belediyesine ait bir çamaşır evi, Yenişehir belediyesine ait eğitim destek evi ve gençlik merkezi, çocuklar aynı çatı altında derneği faaliyet yürütmektedir. Mahallenin en önemli gelir kaynaklarından biri kaçak hayvan kesimidir. Bir çok aile bu yolla geçinmektedir.

2-MAHALLEDE YAŞAM, DAYANIŞMA VE KOMŞULUK İLİŞKİLERİ

Bir çok aile köylerindeki alışkanlıklarını kentte sürdürürebilmek için koşullar yaratmaya çalışmıştır. Örneğin bir çok hane hala ekmecklerini tandırlarda pişirmekte bu aynı zamanda ekmeğin daha ucuza mal edilmesi anlamına gelmektedir. Aynı şekilde ailelerin küçük veya büyükbaş hayvan beslemesi köy yaşamından taşınan bir geçim kaynağı olarak kentte de sürdürülmektedir. Aileler ve komşular arasındaki yardımlaşma ve dayanışma halen mevcuttur. Bozulan dayanışma ağları ise yoksulluğun boyutlarına dayandırılmaktadır. Mahallede en çok şikayet edilen konulardan biri kapkaç ve hırsızlık olaylarıdır.

3- AİLE İÇİ İLİŞKİLER

Aile içi ilişkileri konusunda en sık dile getirilen husus aile fertleri arasındaki dialogun gittikçe kopuyor olmasıdır. Aile geçiminden birinci derecede sorumlu tutulan baba işsizlik yada yeterli bir gelir elde edememesi sonucu çocuklarının taleplerini karşılayamamakta ve aile içi ilişkiler zedelenmektedir.

Bu durum aile fertlerinin birbirine yabancılaşması ve içlerine düştükleri durumlardan kendilerine özgü çıkışlar bulmalarına neden olmaktadır. Kadınlar ise baba ile çocuk ve gençler arasında tampon görevini üstlenmektedir. Sorunların çözülmediği durumlarda ezilen kişi çoğu kez kadınlar olmakta, böyle durumlarda erkekler eşlerine kötü davranabilmekte ve şiddet söz konusu olabilmektedir. Bunun aile içinde yaşanması bir kültür haline getirmekte ve zincirleme olarak bütün aile bireylerini etkilemektedir. Genç ve çocuk nüfusun fazla olduğu Ben U Sen mahallesinde çocukların gelişimini sağlayacak eğitim, sosyal faaliyetler ve iş alanlarında uygun koşullar olmadığı için bu nüfus fazlalığı bir çok soruna yol açmaktadır. Gençler ve çocuklar genelde kentin kendilerini dışladığına inanmaktadır.

4- EĞİTİM DURUMU

- Sınıflardaki öğrenci mevcudunun ortalamasının üstünde olduğu
 - Okuma-yazma oranlarının özellikle kadınlarda düşük olduğu
 - Ekonomik nedenlerden dolayı çocuklarını okula göndermekte zorlanan aileler olduğu, böyle durumlarda tercihin genelde erkek çocuklara yönelik kullanıldığı
 - Öğretmen sayılarının yetersiz olması
 - Ana dilde eğitimin olmaması
 - Sokakta çalışıp okula düzenli olarak devam edemeyen çocukların varlığı
 - Mevsimlik göçe gidilmesi nedeniyle normal eğitim süresinde aksaklıklar yaşanması
 - Aile tarafından çocukların maddi ihtiyaçlarının yeterince karşılanamaması
- Gibi nedenlerden dolayı mahallede eğitim şartlarının kötü durumda olduğu gözlemlenmiştir.

5-SAĞLIK DURUMU

Mahallede yaşanan sağlık sorunlarına baktığımızda hastalıkların büyük bir kısmının beslenme yetersizliği, barınma koşulları ve hijyen ile ilgili olduğunu yani mahalledeki sağlık sorunlarının alt yapı sorunlarından ve ekonomik yoksulluktan kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Mahallede bazı sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler tarafından sağlık ve hijyene ilişkin çalışmalar yapılmakta ancak ailelerin ekonomik durumları gerekli önlemleri almalarına engel olmaktadır.

Mahalle sakinlerinin büyük bir çoğunluğu yeşil kart sahibidir.

6-İŞSİZLİK VE EKONOMİK DURUM

Diyarbakırın ekonomisi doğu ve güneydoğu anadolu bölgesinin diğer bir çok ilinde olduğu gibi devlet eliyle sanayi ve ticaret yatırımlarının desteklenmemesi nedeniyle istihdam olanakları da sınırlıdır. Bunun yanı sıra son 30 yıldır süren çatışma ortamı kentin ve bölgenin ekonomisini önemli ölçüde yıpratmıştır. İşsizlik zorunlu göç nedeniyle Diyarbakıra gelenlerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri olmuştur. Bulunabilen işler genellikle geçici nitelikte olup fiziksel güce dayanan vasıfsız işlerdir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri köylerde hayvancılık ve tarımsal üretim gibi alanlarda yapılan işlerin gerektirdiği niteliklerin kentte var olan işler açısından bir değer taşınamaması olarak görülebilmektedir. Bu durum zorunlu göçe maruz kalan kişilerin kent yaşamında önemli bir kırılmaya neden olmuş ve bu kişiler kent ortamında vasıfsız işçilere dönüşmüşlerdir. Bunun yanı sıra devlet insanların hayatında yarattığı yıkımın etkilerini hafifletmek için göçe maruz kalan insanların istihdamına yönelik hiç bir girişimde bulunmamıştır. İşsizlik ya da bulunabilen işlerin düşük niteliği sadece maddi anlamda değil aynı zamanda aile, toplumsal yapı ve ilişkiler açısından da sorunlar yaratmıştır.

Erkekler köy yaşamındaki statülerini koruma isteğiyle zaman zaman iş seçiminde seçici davranmakta ve bazı işlerde çalışmayı gururlarına yedirememektedirler (Çöp toplama, hamallık gibi). Bazı aileler de köylerinde yaptıkları işleri kente taşımışlardır.

Bütün bunların yanı sıra seyyar satıcılık, bakkal dükkanı işletmek gibi küçük çaplı kayıt dışı iş sektörlerinde bulunmaktadır.

Göçten sonraki ilk yıllarda geleneksel yapı sıkı sıkı korunmaya çalışılmış, erkekler eşlerinin veya kızlarının çalışmasına izin vermemişlerdir. Bu durum çocuklar içinde geçerli olmuş ancak iş bulma olanakları oldukça sınırlı olduğundan zamanla bu yapılarda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Örneğin kadınlar gündelik temizlik, sebze toplayıcılığı, tarlada çapa gibi işlerde, çocuklar ve gençler çöp toplama, mendil satışı, ayakkabı boyacılığı gibi işlerle kendilerine bir gelir kapısı oluşturmaya çalışmışlardır. Okuldan alınan veya hiç gönderilmeyen kızlar halı kurslarında, pamuk tarlalarında, tuğla fabrikalarında veya sokaklarda çalışmaktadırlar.

7- MEVSİMLİK İŞÇİLİK

Zorunlu göçten sonra işsizlikle paralel mevsimlik işçiliğe giden ailelerin sayısı artmıştır. Mevsimlik işçilik gerek yaşam ve çalışma koşulları gerekse elde edilen gelir açısından en zor işler arasında sayılmaktadır. Mevsimlik işçiliğe giden aile sayısında artış olmasının en önemli nedenlerinden biri insanların Diyarbakır da bulabildikleri işlerle geçimlerini sağlayamamalarıdır. İkinci bir neden ise mevsimlik işçilikte yapılan işlerin var olan becerilere uygun olmasıdır. Mevsimlik işçiliğe giden aileler düşük ücretlerle çalışmakta ve sağlıksız yaşam koşullarında hayatlarını idame ettirmek zorunda kalmaktadırlar. Kalınan yerlerde banyo, tuvalet gibi olanaklar oldukça sınırlı olup hijyen koşulları oldukça kötüdür. Çalışma saatlerinin fazla olması kadınların ve çocukların mevsimlik işçilik koşullarında daha fazla ezilmesi, çocukların eğitimden kopması, çavuş denilen elçiler aracılığıyla ücretlerinde kesintiler yapılması gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

KAYNAKLAR

Raporlar

- Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğretim görevlileri;
Yrd.Doç.Dr.D.Türkan Kejanlı
Yrd.Doç.Dr.Demet Aykal
Öğr.Gör.Aysel Yılmaz
Yrd.Doç.Dr.Mine Baran tarafından hazırlanan:
“Ben U Sen Mahallesi’ne Yönelik Yenileme Potansiyelleri» Raporu
- Diagnostic territorial et Cahiers méthodologiques, Coopération Décentralisée Municipalité Métropolitaine de Diyarbakir et Ville de Rennes, avec le soutien de l’AFD, 2010,
- Advisory Group on Forced Eviction, Mission to Istanbul, Report to the Executive Director of the UN Habitat Programme, Republic of Turkey, June 2009
- Berlage Üniversitesi Diyarbakır Araştırması
- Büyükşehir Belediyesi Ekosep Report
- Diyarbakır Governorship City Environment Condition Report „2004
- Environmental Situation Report,Diyarbakır, 2001, 2002, 2003, 2004
- MTA Bölge Müdürlüğü, Diyarbakır ve Çevresinin Mühendislik Jeoloji Haritası
- Meteoroloji Bölge Müdürlüğü Envanter Çalışmaları
- Devlet Su İşleri X. Bölge Müdürlüğü verileri
- Maden Tetkik Arama Enstitüsü Bölge Müdürlüğü verileri
- Tarım İl Müdürlüğü verileri
- Köy Hizmetleri 8. Bölge Müdürlüğü verileri
- İl Sağlık Müdürlüğü Envanter Çalışmaları
- DSİ Genel Müdürlüğü İçmesuyu ve Kanalizasyon Dairesi Başkanlığı, Diyarbakır Kenti İçmesuyu Kaynakları Çevre Koruma Projesi Kati Proje Raporu, Nisan 1997
- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi verileri
- Tarım İl Müdürlüğü Araştırma Planlama Şubesi Faaliyet Raporu - Diyarbakır, 2002
- Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrol Başmühendisliği Bölgesel Araştırma Raporu-Diyarbakır, 2000
- Dicle Üniversitesi Çevre Araştırma Merkezi,“Dicle Havzası Diyarbakır ve Yöresi Çevre Araştırma Projesi 1. Aşama Nihai Raporu” Aralık 1993
- Diyarbakır Valiliği “2000’e Beş Kala Diyarbakır” - Diyarbakır, 1995
- Komisyon “Yurt Ansiklopedisi, Türkiye İl İl, Dünü, Bugünü, Yarını” III. Ve IV. Ciltler, Anadolu Yayıncılık, 1982
- Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulu Müdürlüğü verileri
- Dicle Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi verileri

- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verileri
- DİE, Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer), 2002
- TEDAŞ Diyarbakır Elektrik Dağıtım Müessesesi verileri
- T.C. Çevre Bakanlığı Çevre Notları ANKARA, Mart -1998
- Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü verileri
- Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı ile Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü ortak çalışması, Sanayi Envanteri, 2001
- TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası verileri
- İl Emniyet Müdürlüğü verileri
- İl Telekomünikasyon Müdürlüğü verileri
- PTT Başmüdürlüğü verileri
- İl Bayındırlık Müdürlüğü verileri
- Ekonomik ve Sosyal Göstergeler; Diyarbakır Ağustos 1998
- DİE 2000 Genel Nüfus Sayımı verileri
- Diyarbakır İli Gelişme Planı 2. Ön Raporu; Dicle Üniversitesi Rektörlüğü, Mayıs 2002
- İl Çevre Müdürlüğü Faaliyet Raporları, Diyarbakır, 2002
- İl Sağlık Müdürlüğü Çevre Ve Gıda Kont. Şube Müdürlüğü
- İl Emniyet Müdürlüğü Trafik Şube Müdürlüğü Envanter Raporları, Diyarbakır, 2002
- İl Sivil Savunma Müdürlüğü Faaliyet Raporları, Diyarbakır, 2000
- Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü Afet İşleri Şubesi Çalışma Raporları, Diyarbakır 2000
- İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, İl Çevre Sorunları Öncelikleri Envanteri,2003
- Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yapı İşleri Dairesi Raporları, Diyarbakır, 2000
- Refik SAYDAN İl Hıfzıssıhha Enstitüsü Müdürlüğü verileri
- TOKİ İdaresi verileri

Makaleler

- Jean-Marc Balhan , “ La Turquie et ses minorités” , Etudes, 2009/12 Tome 411, p. 595-604.
- Ulas Bayraktar and Elise Massicard, «La Décentralisation en Turquie», Focales 07, Août 2011, Agence Française de Développement
- Marcel Bazin, Stéphane de Tapia, “L’industrialisation de la Turquie : processus de développement et dynamiques spatiales”, Industries en Méditerranée de la marginalisation à la mondialisation, Méditerranée, Tome 87, 3-4-1997.. pp. 121-133Yves Cabannes, Silvia Guimarães Yafai and Cassidy Johnson, How People face Evictions, development planning, bshf unit
- Aysegül Cankat, «Gecekondu : un pro-

jet urbain en acte et en puissance», *Urbanisme* n°347, Sept-Octobre 2010

• Ian A. Elliott, "Fact finding report on Poverty and Housing in Turkey", for Habitat for Humanity International, European and Central Asia Office in Bratislava June 2010.

• Franck Dorso, "Batailles territoriales et symboliques autour de la muraille de Théodose II à Istanbul", *Espaces et sociétés*, 2007/3 n° 130, p. 103-117

• Yeseren Elicin - Arikan, "Municipalites métropolitaines et municipalites d'arrondissement en Turquie", *Cahiers d'Etudes sur la Méditerranée Orientale et le monde Turco-Iranien*, 1997, <http://cemoti.revues.org/1463>

• Tahire Erman, "Becoming «Urban» or Remaining «Rural»: The Views of Turkish Rural-to-Urban Migrants on the «Integration» Question", *International Journal of Middle East Studies*, Vol. 30, No. 4 (Nov., 1998), pp. 541-561

• Tahire Erman, "Becoming «Urban» or Remaining «Rural»: The Views of Turkish Rural-to-Urban Migrants on the «Integration» Question Author(s): *International Journal of Middle East Studies*, Vol. 30, No. 4 (Nov., 1998), pp. 541-561

• Tahire Erman, "The Politics of Squatter (Gecekondu) Studies in Turkey: The Changing Representations of Rural Migrants in the Academic Discourse", *Urban Studies*, Vol. 38, No. 7, 983-1002, 2001

• Tahire Erman, "Rural migrants and patriarchy in Turkish cities", *international journal of regional and urban research*, volume 25.1, march 2001

• Orhan Esen, *Istanbul's Gecekondu, Urban Age*, 2009

• Rebekah A. Green, "Unauthorised development and seismic hazard vulnerability: a study of squatters and engineers in Istanbul", Turkey Postdoctoral Research Fellow, Earth Institute at Columbia University, United States

• Bozarslan Hamit, "La question kurde à l'heure de l'« ouverture » d'Ankara", *Politique étrangère*, 2010/1 Printemps, p. 55-64.

• Cem Baslevent and Meltem Dayiog "The Effect of Squatter Housing on Income Distribution in Urban Turkey", *Urban Studies*, Vol. 42, No. 1, 31-45, January 2005

• Jongerden Joost, "Village Evacuation and Reconstruction in Kurdistan (1993-2002)", *Etudes rurales*, 2010/2 n°186, p. 77-100

• Kemal H. Karpat, « The Genesis of the Gecekondu: Rural Migration and Urbanization (1976) », *European Journal of Turkish Studies* 1 | 2004, Online since 18 juin 2009. <http://ejts.revues.org/index54.html>

• Levent Köker, "Local Politics and Democracy in Turkey", *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 540, *Local Governance around the World* (Jul., 1995), pp. 51-62 <http://www.jstor.org/stable/1048039>

• Benoît Montabone, "Régionalisation et développement régional en Anatolie du Sud-est

: réflexions autour de la région Diyarbakır-Şanlıurfa", *EchoGéo*, numéro 16 | 2011, <http://echogeo.revues.org/12405>

• John M. Munro, "Migration in Turkey", *Economic Development and Cultural Change*, Vol. 22, No. 4 (Jul., 1974), pp. 634-653, Published by: The University of Chicago Press, <http://www.jstor.org/stable/1152716>

• Dilek Özdemir, "The Role of the Public Sector in the Provision of Housing Supply in Turkey, 1950-2009", *International Journal of Urban and Regional Research* 2010

• Ziya Öniş and Umut Türem, "Entrepreneurs, Democracy, and Citizenship in Turkey", *Comparative Politics*, Vol. 34, No. 4 (Jul., 2002), pp. 439-456, Published by: Ph.D. Program in Political Science of the City University of New York. <http://www.jstor.org/stable/4146947>

• Jean-François Pérouse, « Les tribulations du terme gecekondu (1947-2004) : une lente perte de substance. Pour une clarification terminologique. », *European Journal of Turkish Studies* | 2004, Online since 17 juin 2009. URL : <http://ejts.revues.org/index117.html>

• Jean-François Pérouse, "Les tribulations du terme gecekondu (1947-2004) : une lente perte de substance. Pour une clarification terminologique.", *European Journal of Turkish Studies*, 2004, <http://ejts.revues.org/index117.html>

• Mustafa Poyraz, "Youth groups in Istanbul's varoş' and in the Parisian suburban hot spots (quartiers sensibles)", *Revue pluridisciplinaire de recherche, Hors série* | 2010 : L'inclusion sociale en pratique. Intervention sociale et jeunes marginalisés en Europe

• Marie Le Ray, "Stigmate politique et usages de la ressource publique : le gecekondu comme espace de mobilisation", *European Journal of Turkish Studies* 1 | 2004, <http://ejts.revues.org/index123.html>

• Jean-Claude Vérez, "La Turquie au carrefour des pays en développement, émergents et industrialisés", *Revue Tiers Monde*, 2008/2 n° 194, p. 281-306.

Internet

Chamber of Architects (<http://www.mimarlikkentlesmeninneresinde.org/engine.php?ID=71&navID=2&subID=0&sub2ID=0&active=0>)

• Diyarbakır Valiliği : www.diyarbakir.gov.tr

• Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi : www.diyarbakir-bld.gov.tr

• Kültür ve Turizm Bakanlığı: www.kulturturizm.gov.tr

• Wikipedia : tr.wikipedia.org

- Ekosep Report (Diyarbakır Metropolitan Municipality)
- GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi):
<http://www.gap.gov.tr/about-gap/what-is-gap>
- <http://www.trainsofturkey.com/maps.htm>
- http://maps.turkeyodyssey.com/turkey_thematic_maps/turkey_administrative_maps.php
- <http://www.oocities.org/yosemite/rapids/2164/maps.html>
- <http://www.toki.gov.tr/>
- gap project photos (<http://www.tarimgundemi.com/?p=87>)
- http://www.bilinmeyendiyarbakir.com/semter_tarihi.html
- http://www.urban-age.net/publications/newspapers/istanbul/articles/13_OrhanEsen/en_GB/
- <http://ejts.revues.org/index85.html>
- www.dmi.gov.tr
- <http://www.diyarbakirtarim.gov.tr/>
- <http://www.diski.gov.tr/>
- <http://www.almina.net/galeri/turkiye/diyarbakir>
- <http://kentimiz.atspace.org/diyarbakir.htm>
- <http://www.dicle.edu.tr/>
- <http://includes.gap.gov.tr/files/ekdosyalar/gap/gap-son-durum/Son%20Durum-2010.pdf>
- <http://diyarbakir1.tripod.com/id1.html>
- <http://www.unhabitat.org/categories.asp?catid=34>

Fotoğraflar :

Marie Marie Penicaud, Marc Errera, Nicolas Détrie, Emanuele Andreaoli, Zeynep Sıla Akıncı, Albin Lazare